

วิสัยทัศน์ สศก.

“องค์กรชั้นนำการพัฒนากิจการเกษตรของประเทศ”

การประเมินผล

โครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร
ที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี 2558/59

คำขวัญของ สศก.

“รวมใจเป็นหนึ่ง เข้าถึงปัญหา สร้างแนวทางพัฒนา นำพาเกษตรกรไทย”

การประเมินผล
โครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร
ที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี 2558/59

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ธันวาคม 2559

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี 2558/59 ซึ่งประกอบด้วย มาตรการหลัก 8 มาตรการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการพื้นที่เพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุน และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้ง ช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งให้มีรายได้จากกิจกรรมอื่นทดแทน การประเมินผลในครั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเฉพาะมาตรการที่สนับสนุนเกษตรกรและชุมชนโดยตรงเพื่อช่วยสร้างรายได้และลดรายจ่ายของครัวเรือน รวมทั้ง การรับรู้และความพึงพอใจของครัวเรือนเกษตรกรต่อการดำเนินงานใน 8 มาตรการ โดยได้สำรวจข้อมูลช่วงระหว่างดำเนินงานและหลังจากกิจกรรมส่วนใหญ่ของโครงการเสร็จสิ้น สุ่มสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ผู้นำกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ 1 3 และ 4 และเกษตรกรทั่วไป ซึ่งได้รับประโยชน์จากมาตรการอื่นๆ จำนวน 8,302 ราย ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ

ผลการประเมินผล พบว่า เกษตรกรและประชาชนได้รับประโยชน์จากมาตรการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้งกว่า 6.7 ล้านคน เกิดการบริหารจัดการพื้นที่เพาะปลูก (ตามมาตรการช่วยเหลือที่ได้รับ ความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558 ใน 8 มาตรการ งบประมาณทั้งสิ้น 34,968.72 ล้านบาท) ทำให้พื้นที่ทางการเกษตรได้รับผลกระทบจากภัยแล้งในปี 2559 ลดลงจาก 7.50 เหลือ 5.19 ล้านไร่ มูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจของผลผลิตการเกษตร จากการงดปลูกข้าว และพื้นที่ปลูกแล้วเสียหาย ลดลง จาก 49,735.51 เหลือ 31,493.12 ล้านบาท แม้ว่าสถานการณ์ภัยแล้งในปี 2559 จะรุนแรงกว่า ปี 2558 และจากการดำเนินงานมาตรการที่ 1 3 และ 4 ซึ่งมุ่งเน้นสร้างรายได้และลดรายจ่ายของครัวเรือน (งบประมาณกว่า 8,500 ล้านบาท) ทำให้เกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ตามมาตรการที่ 1 จำนวน 385,137 ราย ลดรายจ่ายและสร้างรายได้จากการทำกิจกรรมอื่นทดแทน โดยนำปัจจัยการผลิตที่ได้รับสนับสนุนมาใช้ และได้รับผลผลิต เช่น พืชผักสวนครัว ถั่ว ข้าวโพด เห็ด ปลาตุ๋น ไก่ไข่ และเป็ดไข่ คิดเป็นมูลค่าประมาณ 5,564 บาทต่อครัวเรือน จากการจำหน่ายผลผลิตในชุมชนและการบริโภคของครัวเรือน

สำหรับมาตรการที่ 3 เกษตรกรที่ได้รับการจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ของกรมชลประทาน จำนวน 146,677 ราย หรือคิดเป็นจำนวนแรง 10,090,781 คน-วัน (Man-day) มีรายได้เฉลี่ย 18,350 บาทต่อราย ได้นำไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 63.77 ค่าเล่าเรียนบุตร ร้อยละ 13.11 ลงทุนทางการเกษตร ร้อยละ 9.28 ชำระหนี้ ร้อยละ 8.45 และเก็บออม ร้อยละ 5.39 เกิดกระแสเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจภาพรวมประมาณ 2,546.45 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 83.99 ของงบประมาณที่เบิกจ่าย (3,031.78 ล้านบาท)

มาตรการที่ 4 เกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นแรงงานในโครงการของชุมชน จำนวน 452,092 ราย หรือคิดเป็นจำนวนแรง 4,520,000 คน-วัน มีรายได้อยู่ในช่วง 3,000 – 6,860 บาทต่อราย ซึ่งนำไปใช้เพื่ออุปโภคบริโภค ร้อยละ 62.51 ลงทุนทางการเกษตร ร้อยละ 15.95 ค่าเล่าเรียนบุตร ร้อยละ 10.37 ชำระหนี้ ร้อยละ 5.96 และเก็บออม ร้อยละ 5.21 เกิดกระแสเงินหมุนเวียนจากการจ้างงานและการจัดซื้อวัสดุของโครงการ

ในระบบเศรษฐกิจระดับชุมชน 2,377.21 ล้านบาท และระบบเศรษฐกิจระดับจังหวัด ประมาณ 3,888.49 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 52.77 และ 86.32 ตามลำดับ ของงบประมาณที่เบิกจ่าย (4,504.79 ล้านบาท)

ความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานในภาพรวมของ 8 มาตรการหลักในระดับมาก ที่ค่าคะแนน 3.58 โดยมาตรการ 3 อันดับแรกที่เกษตรกรพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ มาตรการที่ 4 โครงการตามความต้องการของชุมชนฯ มาตรการที่ 7 การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมาตรการที่ 8 การสนับสนุนอื่นๆ มีความพึงพอใจในระดับมากที่ค่าคะแนน 3.99 3.70 และ 3.51 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ ด้านการบริหารจัดการสถานการณ์ภัยพิบัติ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย วาตภัย ควรมีลักษณะการบูรณาการ โดยมีคณะกรรมการระดับชาติเช่นเดียวกับคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง ปี 2558/59 เพราะครอบคลุมภารกิจ ตั้งแต่การป้องกัน บรรเทาทุกข์ และฟื้นฟูในด้านงบประมาณควรพิจารณาอนุมัติกรอบงบประมาณเบื้องต้นไว้เป็นหลักการ สำหรับการดำเนินการมาตรการช่วยเหลือต่างๆ เมื่อทราบผลการประเมินสถานการณ์ว่าจะเกิดผลกระทบจากภัยพิบัติ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ทันต่อสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

สำหรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อให้เกษตรกรปลูกพืชใช้น้ำน้อย ควรพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่และความต้องการของตลาดในภาพรวม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยน เช่น แหล่งน้ำ ผลตอบแทน ต้นทุน และความยุ่งยากในการผลิต ทั้งนี้ ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาตามรูปแบบโครงการในแผนพัฒนาการเกษตรของชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดสรรงบประมาณแก่จังหวัดหรือในลักษณะกองทุน โดยมีคณะกรรมการระดับจังหวัดและอำเภอพิจารณา รวมทั้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนในการแก้ปัญหา และการขยายผลการพัฒนาการเกษตรของชุมชนต่อไป

คำนำ

การประเมินผลโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี 2558/59 ฉบับนี้ เป็นรายงานเพื่อให้ทราบผลสำเร็จจากการดำเนินงานตามมาตรการ ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของมาตรการ และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนและภาพรวม รวมทั้ง การรับรู้และความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินการตามมาตรการต่างๆ ซึ่งได้สำรวจข้อมูลในช่วงระหว่างดำเนินงานและช่วงหลังจากกิจกรรมส่วนใหญ่ของโครงการแล้วเสร็จ และได้จัดทำรายงานเสนอผู้บริหารทราบเป็นระยะด้วยแล้ว

ในโอกาสนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้ง ผู้นำชุมชน ผู้นำเกษตรกร และเกษตรกรที่ได้ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ทำให้การประเมินผลสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการประเมินผลฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อไป

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ธันวาคม 2559

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ค
คำนำ	จ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 สาระสำคัญของโครงการ	1
1.1 ความเป็นมาของโครงการ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	1
1.3 พื้นที่เป้าหมายของโครงการ	1
1.4 ระยะเวลาดำเนินโครงการ	1
1.5 งบประมาณโครงการ	2
1.6 มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร และหน่วยงานที่รับผิดชอบ	2
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับของโครงการ	5
บทที่ 2 ระเบียบวิธีการประเมินผล	7
2.1 ความสำคัญของการประเมินผล	7
2.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล	7
2.3 ขอบเขตการประเมินผล	7
2.4 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	9
2.5 วิธีการประเมินผล	15
2.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินผล	20
2.7 หน่วยงานที่รับผิดชอบการประเมินผล	20
บทที่ 3 ผลการประเมิน	21
3.1 บริบทหรือสภาพแวดล้อม	21
3.2 ปัจจัยนำเข้า	28
3.3 กระบวนการ	30
3.4 ผลได้และผลลัพธ์เบื้องต้น	33
มาตรการที่ 1 การส่งเสริมความรู้และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน	33
มาตรการที่ 2 การชะลอหรือขยายระยะเวลาชำระหนี้ที่เกษตรกรมีภาระหนี้กับสถาบันการเงิน	41

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
มาตรการที่ 3 การจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร	42	
มาตรการที่ 4 การเสนอโครงการตามความต้องการของชุมชน	44	
มาตรการที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ	50	
มาตรการที่ 6 การเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน	50	
มาตรการที่ 7 การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	51	
มาตรการที่ 8 มาตรการอื่นๆ	51	
บทที่ 4 สรุป และข้อเสนอแนะ	53	
4.1 สรุป	53	
4.2 ข้อเสนอแนะ	57	
บรรณานุกรม	59	
ภาคผนวก	61	
ภาคผนวก ก	1. หนังสือสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ด่วนที่สุด ที่ กษ 1302/ว2477 ลงวันที่ 6 กรกฎาคม 2559 เรื่อง สรุปผลการประเมินผลโครงการบูรณาการ มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี 2558/59 ช่วงระหว่างการทำงานโครงการ	63
	2. หนังสือสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ด่วนที่สุด ที่ กษ 1302/ว3981 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2559 เรื่อง สรุปการประเมินผลภาพรวมโครงการ บูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี 2558/59	
ภาคผนวก ข	ประมวลภาพการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล	71
ภาคผนวก ค	ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ตกเป็นตัวอย่าง	77

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	จำนวนตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย	19
3.1	มูลค่าความเสียหายจากภัยแล้ง ปี 2558 และ ปี 2559	22
3.2	สภาพปัญหาภัยแล้งที่เกษตรกรประสบในพื้นที่ต่างๆ	24
3.3	ความสอดคล้องของมาตรการและโครงการกับสภาพปัญหาในพื้นที่	25
3.4	การรับรู้รับทราบการดำเนินงานมาตรการความช่วยเหลือต่างๆ	26
3.5	ช่องทางการรับรู้รับทราบสถานการณ์ภัยแล้งและมาตรการความช่วยเหลือต่างๆ	27
3.6	ผลการเบิกจ่ายงบประมาณใน 3 มาตรการที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เกี่ยวข้อง	29
3.7	ความคิดเห็นในประเด็นปัจจัยนำเข้าต่อการปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้ง	30
3.8	ความเหมาะสมของคณะกรรมการระดับต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง	31
3.9	ความเหมาะสมของกระบวนการหรือขั้นตอนต่างๆ ในการบริหารจัดการสถานการณ์ภัยแล้ง	33
3.10	การได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน	34
3.11	การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและการนำไปใช้ประโยชน์	34
3.12	ความพึงพอใจต่อคุณภาพและปริมาณปัจจัยการผลิตที่ได้รับแบ่งตามกิจกรรม	35
3.13	การรับทราบและเข้าใช้บริการจุดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคราคาประหยัด “ธงฟ้าสู้ภัยแล้ง”	40
3.14	กระแสเงินหมุนเวียนที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการ	46
3.15	ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานมาตรการที่ 4	49
3.16	สรุปการได้รับประโยชน์หรือความช่วยเหลือ และความพึงพอใจต่อมาตรการต่างๆ	52

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	สรุปมาตรการ/โครงการที่สำคัญจำแนกตามกลุ่มการช่วยเหลือ	5
2.1	รูปแบบการประเมินผลแบบ CIPP Model ที่ช่วยในการตัดสินใจ	13
3.1	ความสอดคล้องของมาตรการและโครงการกับสภาพปัญหาในพื้นที่	24
3.2	ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ	27
3.3	สัดส่วนมูลค่าผลผลิตที่เกษตรกรได้รับ	36
3.4	ผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับ	36
3.5	การปรับเปลี่ยนการผลิตในช่วงประสบภัยแล้ง	37
3.6	แนวโน้มการปรับเปลี่ยนการผลิตในกรณีมีและไม่มีมาตรการช่วยเหลือ	38
3.7	ความเห็นของเกษตรกรถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนการผลิต	38
3.8	การงดทำนาปรังในปีเพาะปลูก 2558/59	39
3.9	ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 1	40
3.10	การรับทราบและได้รับการชะลอหรือขยายเวลาชำระหนี้	41
3.11	ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 2	41
3.12	การใช้จ่ายเงินจากค่าจ้างที่ได้รับของเกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ 3	42
3.13	ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	43
3.14	ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 3	43
3.15	ประเภทโครงการของชุมชน	44
3.16	การใช้จ่ายเงินจากค่าจ้างที่ได้รับของเกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ 4	45
3.17	การใช้จ่ายเงินจากค่าจ้างแรงงาน	46
3.18	การใช้จ่ายค่าวัสดุในโครงการ	47
3.19	ผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับ	47

บทที่ 1

สาระสำคัญของโครงการ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

กรมชลประทานได้ประเมินสถานการณ์ภัยแล้งในปี 2558 จากปริมาณน้ำต้นทุนที่เก็บกักใน 33 เขื่อนหลัก และอ่างเก็บน้ำต่างๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งปริมาณฝนที่ตกลงมาน้อยกว่าค่าเฉลี่ย ทำให้หลายพื้นที่จะต้องประสบปัญหาภัยแล้ง ทั้งในและนอกเขตชลประทานจะมีน้ำไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพด้านการเกษตร รวมทั้งอาชีพอื่นๆ ที่ต้องใช้น้ำปริมาณมาก จากสถานการณ์น้ำและภาวะความแห้งแล้งอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถปลูกพืชและทำนาได้เกิดการว่างงานและขาดรายได้ ระยะเวลาอาจทำให้ประสิทธิภาพการผลิตลดลง เกิดผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของชุมชนและเกษตรกร

รัฐบาลได้ตระหนักและมีความเป็นห่วงเกษตรกรและประชาชนที่จะได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง จึงมีนโยบายให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและประชาชนให้สามารถประกอบอาชีพและสร้างรายได้ เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตผ่านวิกฤตภัยแล้งไปได้ โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558 เห็นชอบโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบภัยแล้ง ปี 2558/59 จำนวน 8 มาตรการ 45 โครงการ ซึ่งเป็นการร่วมกันดำเนินการของหลายหน่วยงาน ขับเคลื่อนการดำเนินงานผ่านศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง ปี 2558/59 ระดับชาติ (ศก.กช.)

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการพื้นที่เพาะปลูกพืชฤดูแล้งให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุน และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

1.2.2 ช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งให้มีรายได้จากกิจกรรมอื่นทดแทน

1.3 พื้นที่เป้าหมายของโครงการ

1.3.1 พื้นที่วิกฤตภัยแล้ง (พื้นที่ที่หากมีการใช้น้ำไม่เป็นไปตามแผน จะเกิดผลกระทบต่อการใช้น้ำของภาคส่วนอื่น) คือ พื้นที่การเกษตรในเขตชลประทานลุ่มน้ำเจ้าพระยา จำนวน 22 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดกำแพงเพชร ฉะเชิงเทรา ชัยนาท ตาก นครนายก นครปฐม นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พิจิตร พิษณุโลก พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สระบุรี สิงห์บุรี สุโขทัย สุพรรณบุรี อ่างทอง อุดรดิตถ์ มีเกษตรกรที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบประมาณ 330,000 ครัวเรือน

1.3.2 พื้นที่ภัยแล้งทั่วไป จำนวน 55 จังหวัด

1.4 ระยะเวลาดำเนินโครงการ

ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2558 ถึง 30 เมษายน 2559

1.5 งบประมาณโครงการ

กรอบวงเงินงบประมาณเฉพาะ 8 มาตรการหลัก จำนวน 34,968.72 ล้านบาท

1.6 มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร และหน่วยงานที่รับผิดชอบ

ประกอบด้วย 8 มาตรการหลัก โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1.6.1 มาตรการส่งเสริมความรู้และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน

1) โครงการตามแผนชุมชนเพื่อแก้ไขวิกฤตภัยแล้งด้านการเกษตร ในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา 22 จังหวัด โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกอบด้วย

- 1.1) โครงการสร้างรายได้จากการสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านพืชในฤดูแล้ง
- 1.2) โครงการสร้างรายได้จากปศุสัตว์ในฤดูแล้ง
- 1.3) โครงการสร้างรายได้จากประมงในฤดูแล้ง
- 1.4) โครงการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของดิน

2) ลดค่าครองชีพ โดยกระทรวงพาณิชย์ ประกอบด้วย

- 2.1) โครงการช่วยเหลือค่าครองชีพประชาชนในเขตพื้นที่ประสบภัยแล้งลุ่มน้ำเจ้าพระยา ปี 2559
- 2.2) โครงการพัฒนาและส่งเสริมศูนย์จำหน่ายสินค้าเกษตรชุมชน (Farm Outlet)
- 2.3) โครงการเชื่อมโยงตลาดและจัดหาตลาดรองรับผลิตผลทางการเกษตร/ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ของเกษตรกร

1.6.2 มาตรการชะลอหรือขยายระยะเวลาชำระหนี้ที่เกษตรกรมีภาระหนี้กับสถาบันการเงิน

1) โครงการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง (ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่าซื้อที่ดิน และเงินกู้) ในเขตปฏิรูปที่ดิน (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม)

- 1.1) ยกเว้นการเก็บค่าเช่าที่ดิน
- 1.2) ลดดอกเบี้ยค่าเช่าที่ดิน
- 1.3) ผ่อนผันการชำระรายงวดและขยายระยะเวลาการชำระหนี้

2) โครงการขยายระยะเวลาชำระหนี้สินเดิม (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร)

3) โครงการบรรเทาความเดือดร้อนให้กับลูกค้าธนาคารออมสิน (ธนาคารออมสิน)

4) โครงการชดเชยดอกเบี้ยเงินกู้แทนสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (กรมส่งเสริมสหกรณ์)

5) การให้ความช่วยเหลือของกองทุนพัฒนาสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์)

- 5.1) สนับสนุนเงินกู้ปลอดดอกเบี้ยให้สหกรณ์ ระยะเวลา 6 เดือน
- 5.2) สนับสนุนเงินกู้ปลอดดอกเบี้ย ระยะเวลา 1 ปี เพื่อพัฒนาบ่อน้ำในไร่นา

6) การช่วยเหลือสมาชิกสหกรณ์ที่ประสบภัยแล้ง (กรมส่งเสริมสหกรณ์) โดย ลดดอกเบี้ย ขยายเวลาการชำระหนี้ สนับสนุนเงินกู้เพิ่มเติม และลดราคาปัจจัยการผลิต

1.6.3 มาตรการจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร

1) การจ้างงานตามมาตรการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง (กรมชลประทาน)

1.1) โครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและระบบขนส่งทางถนน ระยะเร่งด่วน พ.ศ. 2558

1.2) งานจัดการน้ำชลประทาน

1.3) งานก่อสร้างแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ/ก่อสร้างแหล่งน้ำพร้อมระบบส่งน้ำในพื้นที่หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

1.4) โครงการตามมาตรการกระตุ้นการลงทุนขนาดเล็กของรัฐบาล

2) โครงการจ้างงานเร่งด่วนและพัฒนาทักษะฝีมือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนด้านอาชีพ โดยกระทรวงแรงงาน

3) การจ้างงานเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

1.6.4 มาตรการเสนอโครงการตามความต้องการของชุมชนเพื่อบรรเทาผลกระทบภัยแล้ง

โครงการตามแผนพัฒนาอาชีพเกษตรกรตามความต้องการของชุมชนเพื่อบรรเทาภัยแล้ง ปี 2558/59 โดยกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มุ่งเน้นการสร้างโอกาสในการปรับเปลี่ยนอาชีพและโครงสร้างการผลิตที่เหมาะสม ตามความสมัครใจของประชาชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาและการวางแผนการผลิตด้วยตนเอง คิดเอง ทำเอง สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ เพื่อให้ชุมชนและเกษตรกรสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในวิกฤตภัยแล้ง

1.6.5 มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ

1) การรณรงค์การใช้น้ำอย่างประหยัด โดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้สถานการณ์น้ำของประเทศและร่วมกันใช้น้ำอย่างประหยัดและมีคุณค่า โดยสำนักนายกรัฐมนตรีกกรมประชาสัมพันธ์

2) การสื่อสารสู่เกษตรกร เพื่อจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับลูกค้ำ ธ.ก.ส. ในพื้นที่ โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

3) โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโดยวิธีเปียกสลับแห้งเพื่อการประหยัดน้ำ (นาปรัง) ฤดูกาลผลิต 2558/59 โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1.6.6 มาตรการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน

- 1) การปฏิบัติการฝนหลวง
- 2) โครงการสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อการเกษตรกรรมระดับชุมชนและสหกรณ์การเกษตร โดยกระทรวงพลังงาน
- 3) การพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย
 - 3.1) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค
 - 3.2) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง
 - 3.4) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งระยะเร่งด่วน
- 4) การช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาภัยแล้ง ประกอบด้วย
 - 4.1) การจัดหาน้ำกินน้ำใช้ในพื้นที่ประชาชนและเกษตรกรขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค และการเกษตร
 - 4.2) การขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล
 - 4.3) โครงการแก้ไขปัญหาภัยแล้งระยะเร่งด่วน

1.6.7 มาตรการเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- 1) การช่วยเหลือด้านการแพทย์และสาธารณสุข ให้กับประชาชน ผู้ประสบภาวะภัยแล้ง จัดเตรียมยา เวชภัณฑ์ช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยอันเกิดจากโรคที่เกิดจากภัยแล้ง จัดหาภาชนะสำรองกักเก็บน้ำ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่องความสะอาดและอาหาร รวมทั้งจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เพื่อบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยโดยกระทรวงสาธารณสุข
- 2) การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

1.6.8 มาตรการสนับสนุนอื่นๆ ประกอบด้วย

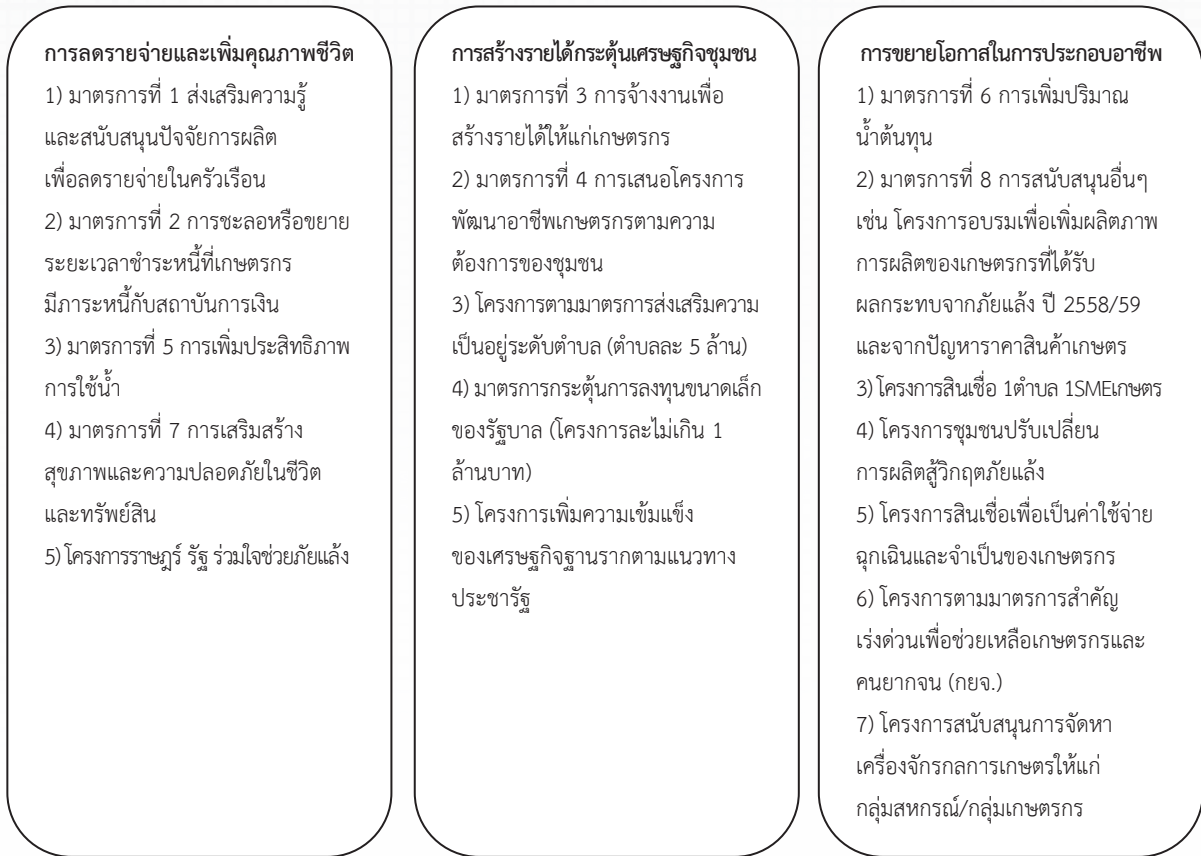
- 1) การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยพิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.2556 โดยกระทรวงมหาดไทย
- 2) โครงการอบรมเพื่อเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี 2558/59 และจากปัญหาราคาสินค้าเกษตร โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงกลาโหม
- 3) แผนสินเชื่อสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มละไม่เกิน 1 ล้านบาท ระยะเวลาชำระหนี้ไม่เกิน 7 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนให้วิสาหกิจชุมชน โดยชำระหนี้ไม่เกิน 12 เดือน และหากเป็นการลงทุน มีระยะเวลาชำระหนี้ไม่เกิน 5 ปี โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- 4) การบริการข้อมูลและบริการภาครัฐผ่านศูนย์กลางแอปพลิเคชันภาครัฐ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลสถานการณ์น้ำผ่านศูนย์กลางแอปพลิเคชัน โดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

5) การกำหนดแนวทางการจัดสรรน้ำแก่เกษตรกรผู้ปลูกไม้ผลยืนต้นที่ขาดแคลนน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

6) ระบบสารสนเทศเพื่อติดตามและประเมินผลโครงการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหากล้วยแห้ง โดยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

7) การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีเกษตรเพื่อกระจายรายได้ไปสู่ภาคการเกษตร โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

นอกจาก 8 มาตรการหลักดังกล่าว ภายใต้โครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบกล้วยแห้ง ปี 2558/59 การบริหารจัดการแก้ไขปัญหากล้วยแห้ง ปี 2558/59 โดยคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการแก้ไขปัญหากล้วยแห้ง ปี 2558/59 ยังมีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มอีก 9 มาตรการ รวมเป็น 17 มาตรการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มการช่วยเหลือ คือ (1) การลดรายจ่ายและเพิ่มคุณภาพชีวิต (2) การสร้างรายได้กระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน และ (3) การขยายโอกาสในการประกอบอาชีพ สรุปได้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 สรุปมาตรการ/โครงการที่สำคัญจำแนกตามกลุ่มการช่วยเหลือ

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับของโครงการ

เกษตรกรและประชาชนสามารถลดรายจ่าย สร้างรายได้ และขยายโอกาสในการปรับตัวให้ผ่านพ้นวิกฤตกล้วยแห้ง จากการดำเนินมาตรการ/โครงการต่างๆ ของทางรัฐบาล

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการประเมินผล

2.1 ความสำคัญของการประเมินผล

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการติดตามและประเมินผลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้รับมอบหมายให้ประเมินผลโครงการตามแผนพัฒนาอาชีพเกษตรกรตามความต้องการของชุมชนเพื่อบรรเทาภัยแล้ง ปี 2558/59 ภายใต้มาตรการที่ 4 มาตรการเสนอโครงการตามความต้องการของชุมชนเพื่อบรรเทาผลกระทบภัยแล้งที่ดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ประกอบกับคณะทำงานส่วนอำนวยการ ภายใต้ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง ปี 2558/59 ระดับชาติ (ศก.กช.) ขอให้ สศก.ดำเนินการประเมินผลระดับพื้นที่ การดำเนินงานตามมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรเพื่อบรรเทาผลกระทบจากภัยแล้ง ปี 2558/59 และการสร้างการรับรู้ให้แก่เกษตรกรจากมาตรการดังกล่าว

ดังนั้น เพื่อให้การประเมินผลในครั้งนี้ มีความครบถ้วนสมบูรณ์ครอบคลุมการดำเนินงานในภาพรวมของมาตรการอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย นอกเหนือจากการประเมินผลในมาตรการที่ 4 การเสนอโครงการตามความต้องการของชุมชนเพื่อบรรเทาผลกระทบภัยแล้งแล้วนั้น ทั้งนี้ ผลการประเมินที่ได้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารในการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการช่วยเหลือเกษตรกรในระยะต่อไป

2.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

เพื่อประเมินผลสำเร็จจากการดำเนินการตามมาตรการ ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของมาตรการต่างๆ และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนและภาพรวมของประเทศ รวมทั้งการรับรู้และความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินการตามมาตรการต่างๆ

2.3 ขอบเขตของการประเมินผล

2.3.1 ด้านพื้นที่ ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายทั่วประเทศ 77 จังหวัด แบ่งเป็น

1) พื้นที่วิกฤตภัยแล้ง 22 จังหวัดในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา

ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดกำแพงเพชร ฉะเชิงเทรา ชัยนาท ตาก นครนายก นครปฐม นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พิษณุโลก พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สระบุรี สิงห์บุรี สุโขทัย สุพรรณบุรี อ่างทอง และอุตรดิตถ์

2) พื้นที่ภัยแล้งทั่วไป 55 จังหวัด

2.3.2 ด้านมาตรการ ครอบคลุมใน 8 มาตรการ

1) มาตรการหลักที่ทำการประเมินผล เน้นการติดตามและประเมินผลในมาตรการที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับผิดชอบเป็นหลัก เพื่อให้ทราบถึงผลสำเร็จและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามมาตรการ ได้แก่

มาตรการที่ 1 การส่งเสริมความรู้และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน

มาตรการที่ 3 การจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร

มาตรการที่ 4 การเสนอโครงการตามความต้องการของชุมชนเพื่อบรรเทาผลกระทบภัยแล้ง

2) มาตรการอื่นๆ เน้นการติดตามผลการดำเนินงาน การรับรู้รับทราบ และความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินการในภาพรวม ได้แก่

มาตรการที่ 2 การชะลอหรือขยายระยะเวลาชำระหนี้ที่เกษตรกรมีภาระหนี้กับสถาบันการเงิน

มาตรการที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ

มาตรการที่ 6 การเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน

มาตรการที่ 7 การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

มาตรการที่ 8 การสนับสนุนอื่นๆ

2.3.3 กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

1) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบระดับจังหวัด หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด กระทรวงมหาดไทย

2) ผู้นำชุมชน/กลุ่มเกษตรกร

- ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกด.)

- ผู้นำกลุ่มเกษตรกรที่เสนอโครงการของชุมชน (มาตรการที่ 4)

3) เกษตรกร

- เกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยจากมาตรการที่ 1

- เกษตรกรที่ได้เข้าร่วมเป็นแรงงานจากมาตรการที่ 3

- เกษตรกรที่ได้เข้าร่วมเป็นแรงงานจากมาตรการที่ 4

- เกษตรกรทั่วไปในพื้นที่ที่มีการดำเนินการมาตรการต่างๆ

2.3.4 ช่วงเวลาของข้อมูลในการประเมินผล

1) ผลการดำเนินงานใช้ข้อมูลตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินงาน

2) ผลลัพธ์หรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ และความพึงพอใจต่อมาตรการ เป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจนการดำเนินงานแล้วเสร็จ

2.4 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

ในส่วนนี้จะนำเสนอการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการประเมินผลในครั้งนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.4.1 การตรวจเอกสาร

คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐ (คตป.) (2559) ได้ทำการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลโครงการสร้างรายได้และพัฒนากษตรแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้งพบว่า บางพื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้เป็นพื้นที่เป้าหมายของโครงการไม่ได้ประสบปัญหาภัยแล้งในช่วงเวลาดำเนินงาน จึงควรพิจารณาสภาพปัญหาที่แท้จริงในพื้นที่ประกอบด้วย การดำเนินงานโครงการของชุมชนควรมีระยะเวลาและงบประมาณ ที่เพียงพอสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน บางชุมชนขาดแคลนแรงงานเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นผู้สูงอายุ การกำหนดราคากลางบางรายการต่ำกว่าราคาวัสดุในพื้นที่ทำให้งบประมาณไม่เพียงพอ จึงต้องมีการปรับแก้แบบบูรณาการและรายละเอียดให้สอดคล้องกับงบประมาณเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจและได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อม ควรมีการเพิ่มระยะเวลาดำเนินโครงการให้มากขึ้น ในส่วนของข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดเตรียมแผนปฏิบัติงานและขั้นตอนการดำเนินโครงการให้มีความพร้อม และสามารถรองรับการดำเนินงานได้ทันทีเมื่อได้รับการจัดสรรงบประมาณ ควรพิจารณาเพิ่มวงเงินงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมโครงการของแต่ละพื้นที่ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริงและความต้องการของชุมชน สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เกษตรกรและชุมชนมีความต้องการให้รัฐบาลดำเนินโครงการลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นโครงการที่เกิดจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

จิรวัดน์ ชนะ (2559) ได้สรุปผลจากการสอบถามเกษตรกรเกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกรจากปัญหาภัยแล้งที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2558 – 2559 ซึ่งถือว่าเป็นช่วงที่มีปัญหาภัยแล้งรุนแรงกว่าทุกปีที่ผ่านมา และมีผลกระทบในวงกว้างไปทั่วทุกภูมิภาค รวมทั้งความเสียหายได้ขยายไปถึงพืชชนิดอื่นๆ ที่ใช้น้ำน้อยด้วยพบว่า ในแต่ละภูมิภาคเกษตรกรได้รับผลกระทบในระดับที่แตกต่างกันไป โดยในเขตภาคกลางและภาคเหนือได้รับผลกระทบจากภัยแล้งมากกว่าภูมิภาคอื่น ซึ่งมีพื้นที่และผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหายมาก การปรับตัวของเกษตรกรค่อนข้างจำกัด เกษตรกรทำได้เพียงงดและลดการปลูก เนื่องจากปริมาณน้ำมีไม่เพียงพอและในเขตชลประทานมีการรดส่งน้ำ ส่วนการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นมีข้อจำกัด คือ เกษตรกรยังขาดประสบการณ์ และเงินทุน รวมทั้งบางรายที่มีการปรับตัวมาปลูกพืชอื่นแล้ว แต่รายได้จากพืชอื่นยังไม่มากเมื่อเทียบกับพืชชนิดเดิม ทำให้มีบางส่วนย้ายไปทำงานภาคก่อสร้างและรับจ้างแทน สำหรับเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งปานกลางถึงน้อย ทำให้มีการปรับตัวจากเดิมไม่มากนัก สำหรับการปรับตัวด้านการเงินในภาพรวมเกษตรกรเลือกที่จะใช้เงินเก็บและกู้เงินเพิ่มจาก ธ.ก.ส. มาใช้จ่าย ซึ่งทำให้ฐานะการเงินย่ำแย่ลงไปอีก ทั้งนี้ ปัญหาภัยแล้งที่เกิดขึ้นในช่วง 2 ปี ดังกล่าวนั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติมากขึ้น เกษตรกรต้องเรียนรู้และปรับตัว โดยเฉพาะการวางแผนจัดการน้ำ

ในพื้นที่เพาะปลูกของตนเอง การบริหารการปลูกพืชตามความต้องการของตลาด ต้องมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชอื่นๆ เพื่อกระจายความเสี่ยง และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2558) ได้ทำการประเมินผลโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง ซึ่งมีโครงการของชุมชนที่สามารถดำเนินงานได้ทั้งสิ้น 6,596 โครงการ 3,043 ตำบล ใน 58 จังหวัด ใช้จ่ายงบประมาณ 2,992.75 ล้านบาท พบว่า ผู้นำกลุ่มองค์กรเกษตรกรที่เสนอโครงการ ร้อยละ 96.44 เห็นว่า โครงการมีความเหมาะสมเป็นอย่างมากกับสภาพปัญหาของชุมชน เป็นโครงการที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริง ประเภทโครงการของชุมชน ร้อยละ 59.98 เป็นโครงการที่เกิดขึ้นใหม่ในชุมชน เช่น จัดทำแหล่งน้ำการเกษตร สร้างลานตาก และโรงเรือนเก็บผลผลิตเกษตร และร้อยละ 22.95 เป็นโครงการพัฒนาต่อยอดจากกิจกรรมที่มีอยู่แล้วในชุมชน เช่น เพิ่มปริมาณความจุของฝาย เพิ่มการผลิตปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์ และอีกร้อยละ 17.07 เป็นการปรับปรุงฟื้นฟูโครงการเดิม เช่น ขุดลอกคลอง ซ่อมแซมฝาย/ลำเหมือง เป็นต้น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มีครัวเรือนเกษตรกรได้รับประโยชน์จากโครงการ 2.87 ล้านครัวเรือน จากการมีแหล่งน้ำใช้ในฤดูแล้ง มีช่องทางหารายได้เพิ่มจากการรับจ้างเป็นแรงงาน มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเกษตรเพิ่มขึ้น ต้นทุนการผลิตลดลง และผลผลิตการเกษตรมีคุณภาพเพิ่มขึ้น เกิดการจ้างงานในชุมชน จำนวน 0.87 ล้านราย มีรายได้เฉลี่ย 1,800 บาทต่อราย เกิดเงินทุนหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจจากการดำเนินงานโครงการในระดับชุมชน/ตำบล ที่ร้อยละ 83.88 ของเป้าหมาย (2,441.60 ล้านบาท) ผลประโยชน์ทางสังคม กระบวนการดำเนินโครงการก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและความสามัคคีภายในชุมชน แบบร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมจัดการดูแล และโครงการสามารถใช้เป็นแบบอย่างให้โครงการอื่นๆ ได้ การสร้างความเชื่อมโยงมาตรการ/แผนงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ร่วมกับชุมชน โดยใช้กลไกการทำงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) การส่งเสริมการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการโครงการ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมในระยะยาว และโครงการด้านการจัดการแหล่งน้ำควรมีการวางแผนทั้งระบบ สำหรับการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ควรมีเจ้าหน้าที่เฉพาะทางควบคุมดูแลหรือให้คำปรึกษา

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2546) ได้ดำเนินการให้มีการประเมินผลการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติ โดยมุ่งหวังจะใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางและวิธีการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาประเภทของภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นและก่อให้เกิดความเสียหายต่อเกษตรกร ผลการดำเนินงานตามมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยและผลกระทบที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลา 10 ปี พบว่า ภัยธรรมชาติประเภทต่างๆ มีระดับความรุนแรงและความถี่ในการเกิดภัยที่แตกต่างกัน เช่น กรณีการเกิดภัยแล้ง เฉลี่ยเกิดขึ้นปีละครั้ง สาเหตุส่วนใหญ่มาจากภาวะฝนทิ้งช่วงในฤดูแล้ง ซึ่งในแต่ละครั้งก่อให้เกิดความเสียหายครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรมในหลายจังหวัด กรณีการเกิดอุทกภัย เฉลี่ยเกิดขึ้นปีละ 3 ครั้ง สาเหตุจากอิทธิพลของพายุโซนร้อนและร่องความกดอากาศต่ำที่ทำให้เกิดฝนตกหนักต่อเนื่องหลายวันทำให้เกิดอุทกภัยขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ และ กรณีโรคและแมลงศัตรูพืชระบาด ในแต่ละปีอาจเกิดการ

ระบาดหลายครั้ง แต่ส่วนใหญ่เป็นการระบาดที่เป็นผลต่อเนื่องจากการเกิดอุทกภัยและภัยแล้ง จากการประเมินผล ภาพรวมการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติประเภทต่างๆ ที่ผ่านมากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบภัยและพื้นที่เกษตรกรได้รับความเสียหาย โดยช่วยเหลือ ในลักษณะการจ่ายเงินชดเชย การให้ปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ซึ่งความช่วยเหลือส่วนใหญ่ยังไม่เพียงพอต่อ ความต้องการของเกษตรกรและเป็นไปอย่างล่าช้า ทั้งนี้ ภาครัฐจำเป็นต้องดำเนิน การปรับปรุงในหลายด้าน เช่น ด้านการปรับปรุงองค์กร ระบบการจัดสรรงบประมาณ รูปแบบการให้ความช่วยเหลือ ระบบเตือนภัย และการ ประเมินผล เป็นต้น

จากการตรวจเอกสารดังกล่าว ได้พิจารณาประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาผลกระทบ จากภัยพิบัติต่างๆ แนวทางการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญ และปัญหาอุปสรรคจากการ ดำเนินงานที่มีความคล้ายคลึงกับโครงการ เพื่อเป็นแนวทางประกอบการจัดทำรายงานการประเมินผลต่อไป

2.4.2 แนวคิดและทฤษฎี

1) แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล

การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่จะวัดและทำการวิเคราะห์ว่าผลที่เกิดจากการ ดำเนินงานนั้น ตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล หรือไม่ ผลกระทบเป็นไปตามที่วางแผนหรือไม่ การประเมินผลมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทเรียน ทั้งในแง่บวก และแง่ลบ เพื่อนำเป็นบทเรียนไปใช้ในการปรับปรุงโครงการเดิมหรือจัดทำโครงการใหม่ ทั้งนี้ United Nations แบ่งประเภทของการประเมินผล ตามช่วงเวลาออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (เกษม ศิริสุขุขตม, 2550)

1.1) การประเมินผลก่อนเริ่มโครงการ (Ex-ante or Pre-Project Evaluation) คือ การประเมิน ความเหมาะสมของโครงการ เป็นการประเมินผลก่อนการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งวัตถุประสงค์ในการ ประเมินผลเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ โดยการวิเคราะห์ถึงผลที่จะได้จากโครงการนั้น จะคุ้มค่างับ การลงทุนหรือไม่ เป็นการวิเคราะห์เพื่อเสนอต่อผู้ที่มีหน้าที่ในการอนุมัติโครงการ

1.2) การติดตามโครงการ (Project Monitoring) เป็นการติดตามระหว่างการทำงาน ตามโครงการ เพื่อพิจารณาข้อมูลด้านการใช้ปัจจัยหรือทรัพยากรของโครงการ โดยมีประโยชน์ในแง่ของ การควบคุมและกำกับโครงการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.3) การประเมินผลในระหว่างการทำงานโครงการ (On-going Evaluation) เป็นการ ประเมินผลเมื่อโครงการดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่ง โดยเป็นการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ปัจจัย หรือทรัพยากรต่อผลผลิตที่ได้ (Output) และผลกระทบในระยะสั้นของโครงการ (Effect) การประเมินผล ในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดโครงการ ล้มเหลว ทั้งนี้เน้นการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานในระยะต่อไป ให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ

1.4) การประเมินผลหลังจากที่โครงการสิ้นสุดแล้ว (Ex-post Evaluation) เป็นการวิเคราะห์ในเชิงลึก การประเมินผลในลักษณะนี้เป็นการประเมินผลกระทบ (Impact) อันเกิดจากการดำเนินงานตามโครงการ โดยการเปรียบเทียบผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมระหว่างก่อนและหลังการดำเนินงาน เป็นการวิเคราะห์ว่าผลการดำเนินงานนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ ยังเป็นการสรุปบทเรียนความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการที่จะนำไปประกอบการพิจารณาเป็นแนวทางในการจัดทำโครงการอื่นๆ ต่อไป

2) รูปแบบการประเมินซีพีบี (CIPP Model)

รูปแบบ CIPP เป็นตัวแบบสำหรับการประเมินผลที่สร้างขึ้นโดย Daniel Stufflebeam และคณะ ที่มีกระบวนการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจต่อทางเลือกที่มีอยู่ โดยการประเมินผลจะแบ่งการประเมินผลออกเป็น 4 ส่วน ตามช่วงเวลาดำเนินโครงการ 3 ระยะ โดยปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงสำหรับการประเมินในแต่ละส่วน มีดังนี้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544)

2.1) การประเมินก่อนเริ่มดำเนินงาน ซึ่งเป็นการประเมินผลเพื่อการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานเป็นหลัก โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) หรือบางครั้งเรียกว่า การประเมินบริบท เป็นการประเมินปัจจัยภายนอกที่จะมีผลต่อความสำเร็จและ/หรือล้มเหลว รวมทั้ง เป็นส่วนที่จะสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ เช่น ความต้องการของชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ สภาพทางเศรษฐกิจสังคม สถานการณ์ต่างๆ ปัญหาของชุมชนและพื้นที่ ตลอดจนนโยบายของผู้บริหารระดับสูง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำเข้ามาใช้ในการดำเนินงาน ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และแหล่งเงินทุน สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ สถานที่รวมถึงครุภัณฑ์ และสิ่งที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการโครงการ ทั้งนี้ การประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยให้การพิจารณาถึงความเหมาะสม และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ รวมทั้งจะช่วยให้เกิดการวางแผนการจัดกิจกรรมที่กำลังดำเนิน และกิจกรรมต่อเนื่องที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2.2) การประเมินระหว่างดำเนินโครงการ คือ การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับวิธีการ หรือกระบวนการนำปัจจัยนำเข้ามาใช้อย่างเหมาะสม ตามลำดับขั้นตอน ตลอดจนการบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำผลการประเมินที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานในลำดับและโอกาสต่อไป

2.3) การประเมินหลังเสร็จสิ้นกระบวนการ/หลังสิ้นสุดโครงการ คือ การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลที่ได้รับทั้งหมด จากการดำเนินงานว่าได้ผลมากน้อยอย่างไร ทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ การบรรลุวัตถุประสงค์ ตามแผนงาน/โครงการหรือไม่ โดยนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ หรือตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่กำหนดไว้

จากข้อมูลเกี่ยวกับประเภทการประเมินแบบ CIPP และประเภทการตัดสินใจดังกล่าวข้างต้น สรุปความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ที่ช่วยในการตัดสินใจ
ที่มา : สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544

3) การวิเคราะห์ทัศนคติและความพึงพอใจ

ได้นำมาตรวัดแบบลิเคิทสเกล (Likert Scale) ที่สร้างขึ้นโดย Rensis Likert ถือเป็นเครื่องมือการวัดข้อมูลเชิงคุณภาพที่นิยมใช้กันทั่วไป เพื่อใช้วัดตัวแปร อาทิ ทัศนคติ ความเข้าใจ ความคิดเห็น และความพึงพอใจ เป็นต้น ซึ่งวิธีการได้มาของมาตรวัดแบบลิเคิทสเกล ต้องออกแบบสอบถามระดับความคิดเห็นในคำถามแต่ละข้อได้หลายระดับ (Rensis, 1932) ในการประเมินผลครั้งนี้ได้แบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดให้ พึงพอใจมากที่สุด เท่ากับ 5 พึงพอใจมาก เท่ากับ 4 พึงพอใจปานกลาง เท่ากับ 3 พึงพอใจน้อย เท่ากับ 2 และพึงพอใจน้อยที่สุด เท่ากับ 1

การกำหนดเกณฑ์คะแนนเป็นช่วงๆ มีวิธีคำนวณ ดังนี้

$$\text{ช่วงคะแนนเฉลี่ย} = \frac{\text{คะแนนมาก} - \text{คะแนนน้อย}}{\text{จำนวนระดับ}}$$

$$\text{ช่วงคะแนนเฉลี่ย} = \frac{5 - 1}{5}$$

$$\text{ช่วงคะแนนเฉลี่ย} = 0.80$$

โดยที่ คะแนนมาก คือ คะแนนที่กำหนดมากที่สุด (5 คะแนน)

คะแนนน้อย คือ คะแนนที่กำหนดน้อยที่สุด (1 คะแนน)

จำนวนระดับ คือ ระดับการวัดที่กำหนด (5 ระดับ)

เกณฑ์การพิจารณาช่วงค่าคะแนน โดยคะแนนเต็ม 5 จาก 5 ระดับ ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ยแต่ละระดับ คือ

ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง มีความเห็น/พึงพอใจในระดับน้อยที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง มีความเห็น/พึงพอใจในระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง มีความเห็น/พึงพอใจในระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง มีความเห็น/พึงพอใจในระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง มีความเห็น/พึงพอใจในระดับมากที่สุด

2.5 วิธีการประเมินผล

2.5.1 รูปแบบการประเมินผล ในครั้งนี้ประยุกต์ใช้ใช้รูปแบบในการประเมินผล CIPP Model ได้แก่ สภาพแวดล้อม (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) รวมไปถึง ผลลัพธ์ (Outcomes) และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากมาตรการต่างๆ

2.5.2 ประเภทการประเมินผล การประเมินผลครั้งนี้เป็นการประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน โครงการ (On-going Evaluation) ซึ่งมุ่งเน้นพิจารณาผลได้ ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนิน กิจกรรม รวมไปถึงผลลัพธ์เบื้องต้นที่เกษตรกรเป้าหมายได้รับ

2.5.3 แผนแบบการประเมินผล การประเมินผลครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับเป้าหมาย ที่โครงการได้ระบุไว้ รวมทั้ง มีการเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยหรือค่าเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ เป็นต้น

2.5.4 ประเด็นและตัวชี้วัดที่สำคัญ

จากรูปแบบการประเมินผลในประเด็นต่างๆ กำหนดตัวชี้วัดที่สำคัญ โดยแบ่งเป็น

1) ประเด็นและตัวชี้วัดในภาพรวม

ประเด็น	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล/กลุ่มเป้าหมาย
1. บริบท (C : Context)	1.1 สถานการณ์และมูลค่าความเสียหายจากภัยแล้ง	- รายงานสถานการณ์
	1.2 การประสบปัญหาภัยแล้งในพื้นที่ - น้ำใช้เพื่อการเกษตร - น้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค - การมีงานทำในช่วงฤดูแล้ง	- ผู้นำชุมชน/กลุ่มเกษตรกร - เกษตรกรทั่วไปในพื้นที่
	1.3 ระดับความสอดคล้องของมาตรการและโครงการช่วยเหลือ กับสภาพปัญหาในพื้นที่	- ผู้นำชุมชน/กลุ่มเกษตรกร - เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการ
	1.4 ระดับการรับรู้รับทราบการดำเนินงานมาตรการต่างๆ	- เกษตรกรทั่วไปในพื้นที่
	1.5 ระดับความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ	
2. ปัจจัยนำเข้า (I : Input) - งบประมาณ - บุคลากร/หน่วยงาน - วัสดุอุปกรณ์	2.1 จำนวนงบประมาณที่จัดสรรไปสนับสนุนในพื้นที่	- รายงานผลการดำเนินงาน
	2.2 ร้อยละของงบประมาณที่มีการเบิกจ่าย	
	2.3 ระดับความเพียงพอและทันเวลาของงบประมาณ	- เจ้าหน้าที่ในพื้นที่
	2.4 ระดับความพร้อมของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติงาน	- เจ้าหน้าที่ในพื้นที่
	2.5 ระดับความร่วมมือของหน่วยงานร่วมปฏิบัติงาน	
	2.6 ระดับความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในดำเนิน โครงการ	- เจ้าหน้าที่ในพื้นที่

1) ประเด็นและตัวชี้วัดในภาพรวม (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล/กลุ่มเป้าหมาย	
3. กระบวนการ (P : Process) - การบริหารงานโครงการ	3.1 ลักษณะโครงสร้างการบริหารงานโครงการ	- ข้อมูลการดำเนินงาน - เจ้าหน้าที่ในพื้นที่	
	3.2 ระดับความเหมาะสมของโครงสร้างการบริหารงาน	- เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง	
	- กระบวนการดำเนินงาน	3.3 ระดับความเหมาะสมของกระบวนการหรือขั้นตอนต่างๆ	- เจ้าหน้าที่ในพื้นที่
		3.5 ระดับความเหมาะสมของการบูรณาการหน่วยงานในพื้นที่	
4. ความคิดเห็น/ความพึงพอใจ - ความคิดเห็น	4.1 ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามมาตรการต่างๆ 1) การรับรู้/ทราบถึงการช่วยเหลือเกษตรกรของภาครัฐ 2) การได้รับประโยชน์จากมาตรการต่างๆ เช่น <u>มาตรการที่ 1</u> การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การซื้อสินค้าราคาถูกจากร้านธงฟ้า <u>มาตรการที่ 2</u> การได้รับการช่วยเหลือ/พักหนี้ <u>มาตรการที่ 3</u> การได้รับจ้างแรงงาน/พัฒนาทักษะ <u>มาตรการที่ 4</u> การมีส่วนร่วมในโครงการของชุมชน การได้ใช้ประโยชน์จากการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต <u>มาตรการที่ 5</u> การได้รับรู้และเข้าร่วมการรณรงค์ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า การลด/การประหยัดการใช้น้ำ <u>มาตรการที่ 6</u> การได้รับประโยชน์จากฝนหลวง การชุดบ่อบาดาล และจัดหาแหล่งน้ำ เพื่อการอุปโภคบริโภคภายในชุมชน <u>มาตรการที่ 7</u> การได้รับบริการจากหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ การได้รับการตรวจตราจากสายตรวจ ทรัพย์สินไม่สูญหาย <u>มาตรการที่ 8</u> การได้รับการอบรมภัยแล้ง การรับบริการข้อมูล ฯลฯ	- เกษตรกรทั่วไป และ - เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการ	
	4.2 ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการแก้ปัญหาภัยแล้ง	- เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ - เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการ	
	- ความพึงพอใจ	4.3 ระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามมาตรการต่างๆ	- ผู้นำชุมชน/กลุ่มเกษตรกร - เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการ - เกษตรกรทั่วไป

2) ประเด็นและตัวชี้วัดตามมาตรการหลักที่ประเมินผล

ประเด็น	ตัวชี้วัด	
	ผลได้ (P : Product)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
มาตรการที่ 1 การส่งเสริมความรู้และการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน		
- การสนับสนุนปัจจัยการผลิต	(แหล่งข้อมูล : รายงานผลการดำเนินงาน) 1) จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เพื่อลดรายจ่ายครัวเรือน ในกิจกรรมด้านการปลูกพืช ประมง ปศุสัตว์ และการปรับปรุงบำรุงดิน 2) จำนวนชนิดและคุณภาพปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรได้รับการสนับสนุน	(แหล่งข้อมูล/กลุ่มเป้าหมาย : เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ 1) 1) ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับปัจจัยการผลิตและนำไปใช้ประโยชน์
- การปรับเปลี่ยนการผลิต		2) ร้อยละของเกษตรกรที่มีการปรับเปลี่ยนการผลิตในช่วงฤดูแล้ง 3) รูปแบบ/วิธีการผลิตในช่วงฤดูแล้ง
- ผลตอบแทน		4) จำนวนรายได้/ผลตอบแทนเฉลี่ยของเกษตรกรจากการนำปัจจัยการผลิตที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ 5) ร้อยละของเกษตรกรที่มีรายได้จากการดำเนินกิจกรรมช่วงฤดูแล้งตามโครงการ 6) จำนวนค่าใช้จ่ายของเกษตรกรที่ลดลงจากการนำปัจจัยการผลิตที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ 7) ร้อยละของเกษตรกรที่สามารถลดรายจ่ายในการผลิตได้ในช่วงฤดูแล้ง
มาตรการที่ 3 การจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร		
- การจ้างงานและรายได้ที่เกษตรกรได้รับ	(แหล่งข้อมูล : รายงานผลการดำเนินงาน) 1) จำนวนแรงงานในชุมชนที่ได้รับการจ้างเป็นแรงงาน 2) สัดส่วนของแรงงานในโครงการต่อความต้องการเข้าร่วมเป็นแรงงานของชุมชน	(แหล่งข้อมูล/กลุ่มเป้าหมาย : เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ 3) 1) รายได้ของเกษตรกรที่เกิดจากการรับจ้างเป็นแรงงาน 2) สัดส่วนการใช้จ่ายค่าแรงที่ได้รับจากการรับจ้างเป็นแรงงาน

2) ประเด็นและตัวชี้วัดตามมาตรการหลักที่ประเมินผล (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด	
	ผลได้ (P : Product)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
มาตรการที่ 4 การเสนอโครงการตามความต้องการของชุมชนเพื่อบรรเทาผลกระทบภัยแล้ง		
- การจ้างงานและรายได้ที่เกษตรกรได้รับ	(แหล่งข้อมูล : รายงานผลการดำเนินงาน) 1) จำนวนแรงงานในชุมชนที่ได้รับการจ้างเป็นแรงงานในโครงการชุมชน 2) สัดส่วนแรงงานในโครงการต่อแรงงานในชุมชนที่ต้องการเข้าร่วมโครงการ	(แหล่งข้อมูล/กลุ่มเป้าหมาย : ผู้นำชุมชน/กลุ่มเกษตรกร และเกษตรกรที่เข้ามาตรการที่ 4) 1) รายได้ของเกษตรกรที่เกิดจากการรับจ้างเป็นแรงงานในโครงการชุมชน 2) สัดส่วนการใช้จ่ายค่าแรงที่ได้รับจากการรับจ้างเป็นแรงงาน
- กิจกรรมโครงการชุมชนและผลประโยชน์/ผลตอบแทนที่เกิดขึ้น	1) จำนวนโครงการชุมชนที่ได้รับอนุมัติและดำเนินการแล้วเสร็จตามกำหนด 2) จำนวนโครงการชุมชนที่ดำเนินการแล้วเสร็จ จำแนกตามประเภท 3) จำนวนครัวเรือนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการชุมชน 4) สัดส่วนโครงการชุมชนที่สร้างประโยชน์แก่ชุมชนในด้านต่างๆ (สร้างรายได้เสริม การลดรายจ่าย เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการอนุรักษ์ทรัพยากร)	1) ร้อยละของโครงการชุมชนที่เกิดประโยชน์ต่อเนื้อให้แก่ชุมชน 2) รายได้ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมโครงการชุมชน 3) มูลค่ากระแสเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจของชุมชน
- ผลประโยชน์ต่อสังคม		4) จำนวนชนิด/ประเภทสวัสดิการที่เกิดขึ้นในชุมชน
- ผลประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม		5) รูปแบบ/ลักษณะการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากร

2.5.5 การรวบรวมข้อมูล

1) วิธีการรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินผล

1.1) ข้อมูลปฐมภูมิ ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่วมกับการสังเกตการณ์ในพื้นที่โครงการ

1.2) ข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมจากเอกสารรายงานที่เกี่ยวข้อง

2) แหล่งข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 77 จังหวัดทั่วประเทศ ได้แก่ ในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา 22 จังหวัด และในพื้นที่อื่นๆ 55 จังหวัด

3) การสุ่มตัวอย่าง

3.1) เกษตรกรที่ได้รับปัจจัยการผลิตในมาตรการที่ 1 และเกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นแรงงานในมาตรการที่ 3 ทำการสุ่มเลือกจากบัญชีรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับปัจจัยการผลิตและที่เข้าร่วมเป็นแรงงานในแต่ละจังหวัดแบบเป็นสัดส่วน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3.2) โครงการชุมชนในมาตรการที่ 4 ทำการสุ่มเลือกในแต่ละจังหวัดตามสัดส่วน อย่างน้อยจังหวัดละ 2 โครงการขึ้นไป แต่ไม่เกินจังหวัดละ 10 โครงการ โดยทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใน 1 โครงการของชุมชนจะมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

- ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล (ศบกด.) จำนวน 1 ราย
- ผู้นำกลุ่ม/องค์กรเกษตรกรที่เสนอโครงการชุมชน จำนวน 1 ราย
- เกษตรกรที่เป็นแรงงานโครงการชุมชน อย่างน้อย 7 รายต่อโครงการของชุมชน

3.3) คริวเรือนเกษตรกรทั่วไปที่สามารถให้ข้อมูลได้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในพื้นที่ที่มีการดำเนินงานมาตรการต่างๆ และ/หรือบริเวณสำรวจอื่นๆ ที่ใกล้เคียง

ตารางที่ 2.1 จำนวนตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย	หน่วย : ราย		
	พื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา	พื้นที่อื่นๆ	รวม
1) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด	139	215	354
2) ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	90	225	315
3) ผู้นำกลุ่มที่เสนอโครงการของชุมชน (มาตรการที่ 4)	102	286	388
4) เกษตรกร	2,468	4,777	7,245
4.1) เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ 1 (สนับสนุนปัจจัยการผลิต)	402	-	402
4.2) เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ 3 (จ้างงานของชลประทาน)	227	247	474
4.3) เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ 4 (โครงการตามความต้องการชุมชน)	741	1,946	2,687
4.4) เกษตรกรทั่วไป	1,098	2,584	3,682
รวม	2,799	5,503	8,302

4) ช่วงระยะเวลาที่สำรวจข้อมูล แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

4.1) ช่วงที่ 1 ระหว่างดำเนินงานโครงการ ระหว่างวันที่ 25 เมษายน – 15 พฤษภาคม 2559

4.2) ช่วงที่ 2 ภายหลังจากกิจกรรมส่วนใหญ่ของโครงการดำเนินงานเสร็จสิ้น ระหว่างวันที่ 4 – 31 กรกฎาคม 2559

2.5.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้สถิติอย่างง่าย เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ เพื่ออธิบายประกอบตาราง และวิธีการทางคณิตศาสตร์ เพื่อหาความคุ้มค่าของโครงการ เช่น การคำนวณกระแสเงินสดสุทธิ รายได้จากการจ้างงาน เป็นต้น

2.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินผล

ข้อมูลประกอบการพิจารณาในการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการดำเนินงานโครงการ และใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกษตรกรในพื้นที่ภัยแล้งและการพัฒนาการเกษตรในระยะต่อไป

2.7 หน่วยงานรับผิดชอบการประเมินผล

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดย ศูนย์ประเมินผล (ศปผ.) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 ถึง 12 (สศท.1 – 12) และศูนย์ปฏิบัติการเศรษฐกิจการเกษตร (ศปศ.)

บทที่ 3

ผลการประเมิน

การประเมินผลโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี 2558/59 เพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานมาตรการต่างๆ การรับรู้รับทราบ และความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินการในภาพรวม ซึ่งได้กำหนดประเด็นและตัวชี้วัด ตามรูปแบบ CIPP อันประกอบด้วย บริบทหรือสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตที่เกิดจากโครงการ โดยผลการประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

3.1 บริบทหรือสภาพแวดล้อม

การประเมินผลครั้งนี้ ได้พิจารณาบริบทหรือสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ สถานการณ์ภัยแล้ง และการช่วยเหลือ มูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจจากการเกิดภัยแล้ง การประสบปัญหาจากภัยแล้งของเกษตรกร ความสอดคล้องของมาตรการช่วยเหลือกับสภาพปัญหา ความต้องการได้รับการช่วยเหลือ และการรับรู้รับทราบ สถานการณ์ภัยแล้ง รวมทั้งมาตรการช่วยเหลือต่างๆ จากทางภาครัฐ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 สถานการณ์ภัยแล้งและการช่วยเหลือของภาครัฐ

จากสถานการณ์น้ำตั้งแต่ ปี 2557 ที่ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำต่างๆ น้อยกว่าปีที่ผ่านมาและคาดการณ์ว่า ปี 2558 จะเกิดปัญหาภัยแล้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร เพื่อเป็นการป้องกันและบรรเทาปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อชุมชนเกษตร คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2558 อนุมัติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงกลาโหม ดำเนินงานโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง ด้วยการสนับสนุนงบประมาณ ที่เป็นเงินอุดหนุนทั่วไปในพื้นที่ที่คาดว่าจะเกิดภัยแล้ง ตำบลละ 1 ล้านบาท เป้าหมาย 3,051 ตำบล ใน 58 จังหวัด วงเงินงบประมาณรวม 3,173.90 ล้านบาท ระยะเวลาดำเนินงานโครงการของชุมชนระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ถึงเดือนมิถุนายน 2558 และการดำเนินงานโครงการในภาพรวมสิ้นสุดลง ณ เดือนกันยายน 2558 ผลลัพธ์ของโครงการดังกล่าวได้สร้างประโยชน์ให้ครัวเรือนประมาณ 2.87 ล้านครัวเรือน ให้มีโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและรายได้ให้แก่ชุมชนในช่วงฤดูแล้ง เกิดการสร้างงานสร้างรายได้มีการจ้างเกษตรกร ทำงานในโครงการของชุมชนจำนวน 871,849 ราย มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 1,800 บาทต่อราย และเกิดเงินหมุนเวียน จากการดำเนินงานโครงการในระดับชุมชนประมาณ 2,048.02 ล้านบาท และระดับจังหวัดประมาณ 2,721.39 ล้านบาท นอกจากนี้กระบวนการดำเนินงานโครงการยังก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ความสามัคคี และสำนึกในความเป็นเจ้าของ จากการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมจัดการดูแล จนเป็นแบบอย่างแก่โครงการช่วยเหลืออื่นๆ

สำหรับสถานการณ์ภัยแล้งในช่วงปลายปี 2558 ถึงต้นปี 2559 ที่ยังคงมีผลสืบเนื่องจากปรากฏการณ์เอลนีโญส่งผลให้ปริมาณฝนและปริมาณน้ำต้นทุนที่เก็บกักในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทั่วประเทศ มีปริมาณน้อยกว่าค่าเฉลี่ย ทำให้หลายพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้งทั้งในและนอกเขตชลประทาน มีน้ำไม่เพียงพอต่อการประกอบ

อาชีพด้านการเกษตร รวมทั้งอาชีพอื่นๆ ที่ใช้น้ำมากได้รับผลกระทบด้วย คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติ เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2558 และวันที่ 6 ตุลาคม 2558 เห็นชอบกรอบโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบภัยแล้ง ปี 2558/59 จำนวน 8 มาตรการ 45 โครงการ เป้าหมายช่วยเหลือเกษตรกรใน 22 จังหวัดลุ่มน้ำเจ้าพระยา และ 55 จังหวัดในพื้นที่ภัยแล้งทั่วไป โดยมีหลายหน่วยงานร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานผ่านศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ปี 2558/59 ระดับชาติ (ศก.กช.) โดยมีวงเงินงบประมาณรวม 34,968.72 ล้านบาท

3.1.2 มูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจจากการเกิดภัยแล้ง

จากการวิเคราะห์มูลค่าความเสียหายจากผลกระทบภัยแล้งที่มีต่อการผลิตสินค้าเกษตร ในปี 2558 และปี 2559 ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทางการเกษตรได้รับความเสียหาย รวมทั้งสิ้น 7.50 และ 5.19 ล้านไร่ คิดเป็นมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจของผลผลิตในภาพรวม เท่ากับ 49,735.51 และ 31,493.12 ล้านบาท ในแต่ละปีตามลำดับ หรือรวมมูลค่า 2 ปี เท่ากับ 81,228.63 ล้านบาท (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 มูลค่าความเสียหายจากภัยแล้ง ปี 2558 และ ปี 2559

รายการ	กลุ่มพืช	พื้นที่เสียหาย		ผลผลิตเสียหาย (ล้านตัน)	มูลค่าเสียหาย (ล้านบาท)
		ล้านไร่	ร้อยละ		
1. ความเสียหาย ปี 2558	1.1 ข้าว	6.48	86	3.21	24,735.14
	- ปลูกแล้วเสียหาย				9,733.11
	- งดปลูก				15,002.03
	1.2 พืชไร่	0.96	13	5.17	8,841.14
	1.3 พืชสวนและอื่นๆ	0.06	1	1.54	16,159.23
	รวม	7.50	100	-	49,735.51
2. ความเสียหาย ปี 2559 (ม.ค. - พ.ค. 59)	2.1 ข้าว	3.95	76	2.43	18,970.48
	- ปลูกแล้วเสียหาย				787.15
	- งดปลูก				18,183.33
	2.2 พืชไร่	1.22	23	10.22	10,620.01
	2.3 พืชสวนและอื่นๆ	0.02	1	0.05	1,902.63
	รวม	5.19	100	-	31,493.12

ที่มา : รายงานของศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
คำนวณโดยศูนย์ปฏิบัติการเศรษฐกิจการเกษตร และกองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ณ เดือนกรกฎาคม 2559

หมายเหตุ : 1) มูลค่าความเสียหายของข้าว แบ่งเป็น 2 กรณี คือ ปลูกแล้วเสียหาย กับ งดปลูก

2) กลุ่มพืชสำคัญ ได้แก่ ข้าว พืชไร่ ประกอบด้วย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน สับปะรดโรงงาน ถั่วเหลือง กระเทียม หอมแดง หอมหัวใหญ่ มันฝรั่ง และพืชสวนและอื่นๆ ประกอบด้วย ปาล์มน้ำมัน ยางพารา กาแฟ ลำไย ลิ้นจี่ เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง

3) จากการติดตามของศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร กลุ่มปศุสัตว์ และประมงไม่พบความเสียหาย

โดยสินค้าข้าวมีพื้นที่ได้รับความเสียหายในสัดส่วนมากที่สุด คือ ปี 2558 จำนวน 6.48 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 86 ของพื้นที่เสียหาย และมีมูลค่าความเสียหายประมาณ 24,735.14 ล้านบาท และปี 2559 จำนวน 3.95 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 76 ของพื้นที่เสียหาย และมีมูลค่าความเสียหาย 18,970.48 ล้านบาท

3.1.3 การประสบปัญหาจากภัยแล้ง

จากสถานการณ์ภัยแล้งในปี 2558 ที่ส่งผลต่อปริมาณน้ำต้นทุนที่เก็บกักใน 33 เขื่อนหลักและอ่างเก็บน้ำต่างๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาน้อยกว่าค่าเฉลี่ย ทำให้หลายพื้นที่ของประเทศประสบกับปัญหาภัยแล้ง ทั้งในเขตพื้นที่ชลประทานหรือนอกเขต มีปริมาณน้ำไม่เพียงพอสำหรับการประกอบอาชีพทางการเกษตร และอาชีพอื่นๆ ที่ใช้น้ำมากจะได้รับผลกระทบไปด้วย ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2559 มีจังหวัดที่ประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (ภัยแล้ง) แล้ว 36 จังหวัด 254 อำเภอ 1,401 ตำบล 12,454 หมู่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ที่ต้องดำเนินการช่วยเหลือ ทั้งด้านน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และการเกษตร

สภาพปัญหาภัยแล้ง ปี 2558/59 ที่เกษตรกรได้รับผลกระทบ ได้แก่

1) ด้านปริมาณน้ำเพื่อใช้ทำการเกษตร เกษตรกร ร้อยละ 72.89 ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ซึ่งได้รับผลกระทบในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.98 (คะแนนเต็ม 5) และเมื่อพิจารณาเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาร้อยละ 80.44 ประสบปัญหา และได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.46 ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเพราะกระทบต่อการประกอบอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิต สำหรับเกษตรกรบางส่วนที่ไม่ประสบปัญหา เนื่องจากมีแหล่งน้ำในไร่นาของตนเอง เช่น สระ บ่อน้ำ บ่อบาดาล หรือพื้นที่ทำการเกษตรไม่ได้อยู่ในบริเวณที่แห้งแล้งมากนัก

2) ด้านปริมาณน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค เกษตรกร ร้อยละ 28.15 ประสบปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.30 ส่วนที่เหลือไม่ประสบปัญหา

3) ด้านผลต่อการมีงานทำหรืออาชีพเสริมในภาคเกษตร เกษตรกร ร้อยละ 32.64 ประสบปัญหาในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.56 ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากการที่พื้นที่ทำการเกษตรลดลงในช่วงฤดูแล้ง ทำให้การจ้างแรงงานในภาคเกษตรมีการปรับลดน้อยลงตามไปด้วย ส่วนที่เหลือไม่ประสบปัญหา ทั้งนี้ จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าเกษตรกรในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา โดยส่วนใหญ่จะได้รับผลกระทบจากภัยแล้งในสัดส่วนและผลกระทบที่มากกว่าเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 สภาพปัญหาภัยแล้งที่เกษตรกรประสบในพื้นที่ต่างๆ

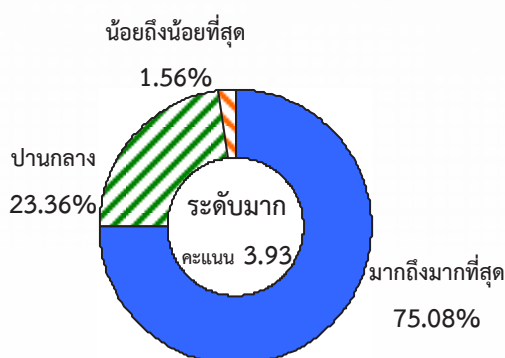
รายการ	พื้นที่ในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา		พื้นที่อื่นๆ		พื้นที่โดยรวม	
	ประสบปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา (ค่าคะแนน)	ประสบปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา (ค่าคะแนน)	ประสบปัญหา (ร้อยละ)	ระดับปัญหา (ค่าคะแนน)
1. ปริมาณน้ำใช้ เพื่อทำการเกษตร	80.44	4.46 มากที่สุด	68.91	3.66 มาก	72.89	3.98 มาก
2. ปริมาณน้ำใช้ เพื่อการอุปโภค บริโภค	24.89	3.32 มาก	29.89	3.29 ปานกลาง	28.15	3.30 ปานกลาง
3. การมีงานทำ/อาชีพเสริม ในภาคเกษตร	37.91	3.98 มาก	29.88	3.23 ปานกลาง	32.64	3.56 มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ : ค่าคะแนนเต็ม 5 คะแนน

3.1.4 ความสอดคล้องของมาตรการและโครงการกับสภาพปัญหาในพื้นที่

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการมีความเห็นต่อความสอดคล้องของมาตรการและโครงการต่างๆ ที่เข้าไปช่วยเหลือเกษตรกรกับสภาพปัญหาในพื้นที่ในภาพรวมทุกมาตรการมีความสอดคล้อง ในระดับมากที่สุดค่าคะแนนเฉลี่ย 3.93 (คะแนนเต็ม 5) ซึ่งส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.08 เห็นว่ามีความสอดคล้องระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 23.36 มีความสอดคล้องระดับปานกลาง โดยเห็นว่าการบูรณาการมาตรการและโครงการของหลายหน่วยงาน ทำให้ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้ทั่วถึงมากขึ้น และร้อยละ 1.56 เห็นว่ามีความสอดคล้องระดับน้อย เพราะเห็นว่าเป็นเพียงการรวมโครงการช่วยเหลือ ยังขาดการประเมินความต้องการจากระดับพื้นที่ (ภาพที่ 3.1)

ภาพที่ 3.1 ความสอดคล้องของมาตรการและโครงการกับสภาพปัญหาในพื้นที่

ที่มา : จากการสำรวจ

ในส่วนของมาตรการที่ 4 โครงการตามแผนพัฒนาอาชีพตามความต้องการของชุมชน เพื่อบรรเทาภัยแล้ง ปี 2558/59 ความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับความช่วยเหลือโดยตรง พบว่า ประธาน ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) ผู้นำกลุ่มที่เสนอโครงการ และเกษตรกรที่เข้าร่วม ร้อยละ 87.70 93.50 และ 81.13 เห็นว่ามีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่ให้เหตุผลไปในทิศทางเดียวกัน คือ เป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชน ชุมชนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และประชาชนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ ในภาพรวมเห็นว่ามี ความสอดคล้องกับปัญหาและตรงกับความต้องการของชุมชนในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.17 (คะแนนเต็ม 5) สำหรับผู้ที่ให้ความเห็นว่ามี ความสอดคล้องในระดับปานกลางจนถึงน้อยที่สุด เนื่องจากเห็นว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้น อาจยังไม่ทั่วถึงเกษตรกรทุกกลุ่มภายในชุมชน หรือเห็นว่ายังได้รับประโยชน์ จากโครงการไม่มาก บางโครงการที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการยังไม่ใช้ความต้องการอันดับแรกของชุมชน แต่เนื่องจากเงื่อนไขของโครงการ กรอบระยะเวลาการดำเนินงาน และข้อกักขังในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณทำให้ต้องเร่งรัดเสนอโครงการไปก่อน เป็นต้น (ตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.3 ความสอดคล้องของมาตรการและโครงการกับสภาพปัญหาในพื้นที่

รายการ	ความเหมาะสม (ร้อยละ)					คะแนนเฉลี่ย (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ประธาน ศบกต.	42.72	44.98	7.44	3.24	1.62	4.24	มากที่สุด
2. ผู้นำกลุ่มเกษตรกร	56.36	37.14	3.38	1.82	1.30	4.45	มากที่สุด
3. เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ 4	39.91	41.22	12.26	4.60	2.02	4.12	มาก
ภาพรวม	42.05	41.10	10.80	4.15	1.90	4.17	มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

3.1.5 การรับรู้รับทราบการดำเนินงานมาตรการความช่วยเหลือต่างๆ จากภาครัฐ

เกษตรกร ร้อยละ 93.64 รับทราบสถานการณ์ภัยแล้งและทราบว่าภาครัฐมีมาตรการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรจากปัญหาภัยแล้ง สำหรับส่วนที่เหลือ ร้อยละ 6.36 ไม่ทราบหรือไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน ซึ่งการรับรู้รับทราบในรายละเอียดของแต่ละมาตรการ พบว่า มาตรการที่ 4 โครงการตามความต้องการของชุมชน เกษตรกร รับทราบมากที่สุด ร้อยละ 87.20 รองลงมา คือ มาตรการที่ 7 การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตฯ ที่ร้อยละ 75.46 และอันดับที่ 3 คือ มาตรการที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ หรือการรณรงค์การใช้น้ำอย่างประหยัด ที่ร้อยละ 71.04 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเฉพาะเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา พบว่า มาตรการที่ 4 มาตรการที่ 1 และมาตรการที่ 7 เป็นมาตรการ 3 อันดับแรก ที่เกษตรกรรับรู้รับทราบมากที่สุดที่ร้อยละ 89.37 88.99 และ 80.84 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.4)

ตารางที่ 3.4 การรับรู้รับทราบการดำเนินงานมาตรการความช่วยเหลือต่างๆ

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	พื้นที่ในเขต ลุ่มน้ำเจ้าพระยา		พื้นที่อื่นๆ		ภาพรวม	
	ทราบ	ไม่ทราบ	ทราบ	ไม่ทราบ	ทราบ	ไม่ทราบ
1. การรับรู้สถานการณ์และการช่วยเหลือ จากภาครัฐในภาพรวม	96.26	3.74	92.52	7.48	93.64	6.36
2. การรับรู้รับทราบมาตรการช่วยเหลือต่างๆ						
มาตรการที่ 1						
การส่งเสริมความรู้และการสนับสนุนปัจจัยฯ	88.99	11.01	41.27	58.73	61.74	38.26
มาตรการที่ 2						
การชะลอหรือขยายระยะเวลาชำระหนี้ฯ	79.83	20.17	49.50	50.50	59.99	40.01
มาตรการที่ 3						
การทำงานเพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร	67.25	32.75	43.95	56.05	51.46	48.54
มาตรการที่ 4						
การเสนอโครงการตามความต้องการของชุมชนฯ	89.37	10.63	86.29	13.71	87.20	12.80
มาตรการที่ 5						
การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ	79.41	20.59	67.03	32.97	71.04	28.96
มาตรการที่ 6						
การเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน	67.41	32.59	61.66	38.34	63.39	36.61
มาตรการที่ 7						
การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตฯ	80.84	19.16	73.16	26.84	75.46	24.54
มาตรการที่ 8						
การสนับสนุนอื่นๆ	72.14	27.86	67.06	32.94	68.59	31.41

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับช่องทางการรับรู้รับทราบสถานการณ์ภัยแล้งและการดำเนินงานมาตรการความช่วยเหลือต่างๆ
สื่อที่เป็นบุคคล เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.89 รับทราบจากผู้นำชุมชนหรือผู้นำเกษตรกร ร้อยละ 35.08
รับทราบจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ และร้อยละ 8.59 รับทราบจากเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้อง ในส่วนของสื่อรูปแบบ
อื่นๆ เกษตรกร ร้อยละ 65.42 รับทราบผ่านทางสื่อสารมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ร้อยละ
34.99 ผ่านเวทีการประชุมในหมู่บ้าน/หอกระจายข่าว และ ร้อยละ 3.66 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (ตารางที่ 3.5)

ตารางที่ 3.5 ช่องทางการรับรู้รับทราบสถานการณ์ภัยแล้งและมาตรการความช่วยเหลือต่างๆ

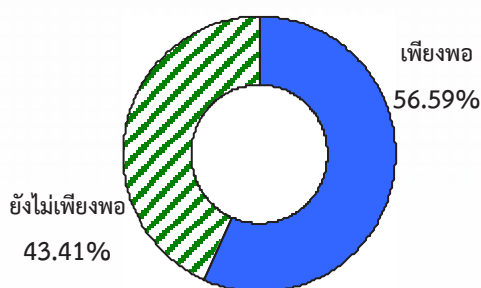
หน่วย : ร้อยละ

รายการ	พื้นที่ในเขต ลุ่มน้ำเจ้าพระยา	พื้นที่อื่นๆ	ภาพรวม
1. สื่อบุคคล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
1.1 ผู้นำชุมชน/ผู้นำเกษตรกร	78.41	66.12	69.89
1.2 เจ้าหน้าที่ในพื้นที่	42.90	31.62	35.08
1.3 เพื่อนบ้าน/ญาติ	13.07	6.62	8.59
2. สื่อรูปแบบอื่นๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
2.1 สื่อสารมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ	63.07	66.46	65.42
2.2 เวทีชุมชน/หอกระจายข่าวในชุมชน	36.55	34.30	34.99
2.3 สื่อสังคมออนไลน์	2.65	4.10	3.66

ที่มา : จากการสำรวจ

3.1.6 รูปแบบและความเพียงพอจากช่วยเหลือของภาครัฐ

จากการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาภัยแล้งของทางภาครัฐ ปี 2559 พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 56.59 เห็นว่ามาตรการช่วยเหลือต่างๆ จากภาครัฐเพียงพอแล้ว และร้อยละ 43.41 เห็นว่าการช่วยเหลือต่างๆ ยังไม่เพียงพอ และยังไม่ทั่วถึง โดยให้ความเห็นว่าในช่วงเวลาเร่งด่วนที่เกิดปัญหาฤดูแล้งควรเน้นกิจกรรมการจ้างงานหรือพัฒนาอาชีพทางเลือกที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร สำหรับในระยะต่อไป คือ ควรดูแลเรื่องคุณภาพและราคาปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม การส่งเสริมโครงการพัฒนาการเกษตรตามความต้องการของชุมชน รวมทั้ง สินเชื่อเพื่อการผลิตในช่วงฤดูฝน ในระยะยาว เป็นการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการในแต่ละพื้นที่ และการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ที่ขาดแคลน (ภาพที่ 3.2)

ภาพที่ 3.2 ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2 ปัจจัยนำเข้า

ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรที่นำมาใช้ในโครงการ จะพิจารณาในด้านต่างๆ ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร และหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ และวัสดุอุปกรณ์ที่หน่วยงานมีไว้สำหรับการขับเคลื่อนโครงการเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งในระดับพื้นที่หรือจังหวัด

3.2.1 งบประมาณ

กรอบงบประมาณโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบภัยแล้ง ปี 2558/59 ข้อมูล ณ 6 กรกฎาคม 2559 ใน 8 มาตรการหลัก มีวงเงินรวมทั้งสิ้น 34,968.72 ล้านบาท มีผลการใช้จ่ายเงินไปแล้ว 23,663.23 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 67.67 ของกรอบวงเงินที่มีการเตรียมการไว้ นอกจากนี้ในภาพรวมรัฐบาลยังมีการสนับสนุนและช่วยเหลือแก่ประชาชนผ่านมาตรการและโครงการต่างๆ อีกมากมาย เพื่อให้สามารถลดรายจ่าย สร้างรายได้ และขยายโอกาสในการปรับตัวให้ผ่านพ้นวิกฤตภัยแล้ง ไม่ว่าจะเป็น 8 มาตรการบูรณาการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบภัยแล้ง ปี 2558/59 และการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีก 9 มาตรการ รวมทั้งหมด 17 มาตรการ รวมเป็นวงเงินงบประมาณกว่า 204,985.40 ล้านบาท ที่เตรียมไว้ช่วยเหลือประชาชน

สำหรับผลการใช้จ่ายงบประมาณในการดำเนินงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในมาตรการที่เกี่ยวข้อง ณ 30 กันยายน 2559 (ตารางที่ 3.6) พบว่า

มาตรการที่ 1 การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน โครงการสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านพืช ประมง ปศุสัตว์ และพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของดิน มีวงเงินงบประมาณ 1,009.07 ล้านบาท ผลการใช้จ่ายเงินเท่ากับ 948.49 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 93.99 ของวงเงินงบประมาณ

มาตรการที่ 3 การจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรโครงการจ้างงานของชลประทาน มีวงเงินงบประมาณ 2,087.74 ล้านบาท ผลการใช้จ่ายเงินเท่ากับ 3,031.78 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 145.22 ของวงเงินงบประมาณ เนื่องจากมีการใช้งบการดำเนินการตามมาตรการกระตุ้นการลงทุนขนาดเล็กและงบอื่นๆ เพิ่มเติม

มาตรการที่ 4 โครงการพัฒนาอาชีพตามความต้องการของชุมชน ได้รับอนุมัติงบประมาณ 4,555.98 ล้านบาท มีผลการใช้จ่าย เท่ากับ 4,497.69 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 98.72 ของงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ ซึ่งงบประมาณจากทั้ง 3 มาตรการดังกล่าวเน้นการช่วยลดรายจ่าย และสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในชุมชนโดยตรง

ตารางที่ 3.6 ผลการเบิกจ่ายงบประมาณใน 3 มาตรการที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เกี่ยวข้อง

รายการ	งบประมาณ (ล้านบาท)		ร้อยละที่เบิกจ่าย
	อนุมัติ	เบิกจ่าย	
มาตรการที่ 1	1,009.07	948.49	93.99
มาตรการที่ 3	2,087.74	3,031.78	145.22
มาตรการที่ 4	4,555.98	4,504.79	98.87
รวม	7,652.79	8,485.06	110.87

ที่มา : เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ปี 2558/59 ครั้งที่ 8/2559

ข้อมูล ณ วันที่ 15 กันยายน 2559

จากการสำรวจข้อมูลการดำเนินงาน 3 มาตรการข้างต้นถึงความเพียงพอและทันเวลาของงบประมาณ พบว่า ร้อยละ 56.54 เห็นว่า งบประมาณที่ได้เตรียมการไว้สำหรับมาตรการในการช่วยเหลือเกษตรกร มีความเพียงพออยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 30.68 อยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 12.78 อยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด โดยในภาพรวมเห็นว่างบประมาณมีความเพียงพอในระดับมากที่สุดที่ค่าคะแนน 3.55 สำหรับความทันเวลาของงบประมาณที่ยังพื้นที่เพื่อเบิกจ่ายในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ร้อยละ 42.00 เห็นว่า งบประมาณมาทันเวลาในการใช้แก้ไขปัญหาในระดับมากถึงมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 38.28 อยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 19.72 อยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ภาพรวมเห็นว่างบประมาณมาทันเวลาในระดับปานกลาง ที่ค่าคะแนน 3.28 (ตารางที่ 3.7)

3.2.2 บุคลากรและหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ

ด้านความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 68.84 เห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่มีความพร้อมในระดับมากถึงมากที่สุดในการปฏิบัติงาน ทั้งในส่วนของความรู้ความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานและด้านอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ รองลงมา ร้อยละ 24.65 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 6.51 อยู่ในระดับน้อย ในภาพรวมเห็นว่ามีเจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมในระดับมากที่สุดที่ค่าคะแนน 3.87 สำหรับความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่เกี่ยวกับการร่วมกันแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 93.43 เห็นว่าหน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาภัยแล้งในระดับมาก ถึงมากที่สุด ทั้งในภารกิจหลักของหน่วยงานและการช่วยสนับสนุนหน่วยงานอื่นๆ และร้อยละ 6.57 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง ในภาพรวมหน่วยงานต่างๆ ร่วมกันแก้ไขปัญหาภัยแล้งในระดับมากที่สุดที่ค่าคะแนน 4.39 (ตารางที่ 3.7)

3.2.3 วัสดุอุปกรณ์เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง

ด้านความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือของหน่วยงานในการใช้ปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง โดยเฉพาะในช่วงเผชิญเหตุและการบรรเทาทุกข์ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ เช่น รถบรรทุกน้ำ เครื่องสูบน้ำ เครื่องมือหรือเครื่องจักรกล ฯลฯ เจ้าหน้าที่ ร้อยละ 62.89 เห็นว่าในภาพรวมของจังหวัดมีความพร้อมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดจากการเตรียมการและเตรียมความพร้อมของหน่วยงาน เช่น โครงการชลประทาน และป้องกันและบรรเทา

สาธารณสุขจังหวัด รongลงมาร้อยละ 30.88 มีความพร้อมระดับปานกลาง และร้อยละ 6.23 มีความพร้อมระดับน้อยถึงน้อยที่สุด โดยภาพรวมหน่วยงานมีความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ระดับมาก ที่ค่าคะแนน 4.18 (ตารางที่ 3.7)

ตารางที่ 3.7 ความคิดเห็นในประเด็นปัจจัยนำเข้าต่อการปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้ง

รายการ	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					คะแนนเฉลี่ย (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. งบประมาณ							
1.1 ความเพียงพอของงบประมาณ	14.49	42.05	30.68	9.94	2.84	3.55	มาก
1.2 ความทันเวลาของงบประมาณ	10.29	31.71	38.28	15.43	4.29	3.28	ปานกลาง
2. บุคลากร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง							
2.1 ความพร้อมของเจ้าหน้าที่	24.65	44.19	24.65	6.23	0.28	3.87	มาก
2.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน	45.43	48.00	6.57	-	-	4.39	มากที่สุด
3. ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์	18.70	44.19	30.88	5.66	0.57	4.18	มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3 กระบวนการ

การประเมินกระบวนการ เป็นการพิจารณาโครงสร้างการบริหารงาน ความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานหรือขั้นตอนต่างๆ ในภาพรวม โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 โครงสร้างการบริหารงานโครงการ

การบริหารโครงการมีการตั้งคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง ปี 2558/59 และศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแก้ไขวิกฤตภัยแล้ง ปี 2558/59 เพื่อบริหารจัดการโครงการในระดับต่างๆ ได้แก่

1) คณะกรรมการอำนวยการบูรณาการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง ปี 2558/59 มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานคณะกรรมการ หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นเลขานุการ อธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำบาดาล เป็นผู้ช่วยเลขานุการ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายมาตรการและขับเคลื่อนให้มีการปฏิบัติที่นำไปสู่การป้องกัน ปรับตัว และบรรเทาผลกระทบจากภัยแล้งในทุกภาคส่วน

2) ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแก้ไขวิกฤตภัยแล้งระดับชาติ ปี 2558/59 มีปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ ทำหน้าที่เป็นศูนย์บัญชาการ ประสานการปฏิบัติงาน ฝ้าระวัง ติดตาม สถานการณ์ สื่อสารประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้สถานการณ์ จัดทำรายงานสถานการณ์ และรายงานผลเสนอคณะกรรมการอำนวยการฯ

3) ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแก้ไขวิกฤตภัยแล้งระดับจังหวัด ปี 2558/59 มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ มีหน้าที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาภายในจังหวัด สร้างการรับรู้

ประชาสัมพันธ ใฝาระวัง ติดตามประเมินแนวโนมสถานการณ และแจ้งเตือนภัยที่เกิดขึ้นภายในจังหวัด อำนวยการ บรณาการหนวยงานตางๆ ในการขับเคลื่อนแผนงานโครงการ และรายงานผลตอศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแกไข วิฤตภัยแล้จระดับชาติ

4) ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแกไขวิฤตภัยแล้จระดับอำเภอ ปี 2558/59 มีนายอำเภอเป็น ผู้อำนวยการศูนย์ฯ โดยศูนย์ฯ มีอำนาจหน้าที่จัดทาแผนปฏิบัติงานที่เหมาะสมในการแกไขปัญหา และให้ ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่อำเภอ ประชาสัมพันธสถานการณ แนวทางการปรับต้ว และ บรรเทาผลกระทบในพื้นที่อำเภอ ใฝาระวังติดตาม ประเมินสถานการณ และรายงานผลการแกไขปัญหาเสนอต่อ ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแกไขปัญหาวิฤตภัยแล้จระดับจังหวัด

นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งทีมประเทศไทยระดับตำบล ประกอบด้วย ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถื่น ภาคประชาชนร่วมกับข้าราชการประจำตำบล ทำหน้าที่สำรวจข้อมูลพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชน และประชาชนที่จะประสบ ปัญหาภัยแล้จขาดแคลนน้ำในการที่จะประกอบอาชีพ และทาความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายความช่วยเหลือของรัฐบาล พร้อมทั้งเสนอข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้แก่ประชาชน และรวบรวมแผนโครงการตามความต้องการของชุมชน (มาตรการที่ 4) เพื่อเสนอศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแกไขปัญหาวิฤตภัยแล้จระดับอำเภอ และระดับจังหวัด พิจารณากลับกรองโครงการ ก่อนนำเสนอคณะกรรมการอำนวยการบรณาการแกไขปัญหาภัยแล้จ ปี 2558/59

ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ถึงความคิดเห็นต่อโครงสร้างในการบริหารงานโครงการบรณาการ มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้จ ปี 2558/59 ในภาพรวม ส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสม ทั้งในส่วนองจำนวนคณะกรรมการฯ หรือ การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแกไขวิฤตภัยแล้จ ระดับชาติ รวมไปถึงองค์ประกอบ ของหนวยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมที่มีความครอบคลุมภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ กับสถานการณปัญหาวิฤตภัยแล้จ ตั้งแต่การเตรียมการป้องกันและบรรเทาผลกระทบ การเผชิญเหตุและ การบรรเทาทุกข์ รวมไปถึงจนถึงการฟื้นฟูหลังจากสถานการณกลับเข้าสู่ภาวะปกติ

ในส่วนองการบริหารงานในระดับพื้นที่ เจ้าหน้าที่ทุกรายเห็นว่า คณะกรรมการฯ หรือการจัดตั้ง ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแกไขวิฤตภัยแล้จระดับจังหวัดมีความจำเป็น ส่วนศูนย์อำนวยการฯ ระดับอำเภอ และทีมประเทศไทยระดับตำบล เจ้าหน้าที่ร้อยละ 97.90 และร้อยละ 86.71 เห็นว่า มีความจำเป็น ตามลำดับ สำหรับความเหมาะสมองศูนย์อำนวยการฯ ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด ด้วยคะแนนเฉลี่ย 4.69 4.63 และ 4.44 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 ความเหมาะสมองคณะกรรมการระดับตางๆ ในการแกไขปัญหาวิฤตภัยแล้จ

รายการ	ไม่จำเป็น	จำเป็น	ความเหมาะสม (ร้อยละ)					คะแนนเฉลี่ย
			มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ระดับจังหวัด	-	100.00	71.59	25.80	2.61	-	-	4.69 มากที่สุด
2. ระดับอำเภอ	2.10	97.90	67.58	27.83	4.59	-	-	4.63 มากที่สุด
3. ระดับตำบล	13.29	86.71	61.03	26.10	9.56	2.21	1.10	4.44 มากที่สุด
เฉลี่ย	4.79	95.21	67.16	26.59	5.30	0.63	0.32	4.60 มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3.2 กระบวนการดำเนินงาน

กระบวนการดำเนินงานโครงการหรือขั้นตอนต่างๆ ในการขับเคลื่อนงานหรือโครงการไปสู่พื้นที่ และเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ซึ่งต้องรวดเร็วและทันเหตุการณ์ พบว่า ความเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อ ความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานหรือขั้นตอนต่างๆ ในการบริหารจัดการสถานการณ์ภัยแล้งในภาพรวม ถือว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าคะแนนเฉลี่ย 4.11 ทั้งนี้สามารถจำแนกเป็นแต่ละขั้นตอน ได้ดังนี้ (ตารางที่ 3.9)

1) การชี้แจงทำความเข้าใจให้แก่หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ พบว่า ร้อยละ 93.06 เห็นว่า ขั้นตอนดังกล่าวดำเนินการได้ทันเวลา ทันต่อเหตุการณ์ ร้อยละ 6.94 เห็นว่ายังล่าช้า โดยรวมแล้วเห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับมาก ที่ค่าคะแนน 4.06 เช่น การชี้แจงจากส่วนกลางผ่านระบบการประชุมทางไกล (Video Conference) ไปยังจังหวัดต่างๆ หลังจากคณะรัฐมนตรีมีมติโครงการแล้วประมาณ 1 สัปดาห์ และมีการชี้แจงรายละเอียด เพิ่มเติม ในการประชุมคณะกรรมการฯ ในระดับต่างๆ เป็นระยะ

2) การกำหนดแผนงานหรือโครงการเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ร้อยละ 92.75 เห็นว่าขั้นตอน ดังกล่าว ดำเนินการได้ทันเวลา มีการเตรียมแผนการป้องกันและบรรเทาผลกระทบไว้ล่วงหน้า ร้อยละ 7.25 เห็นว่าล่าช้า ซึ่งโดยรวมเห็นว่า ความเหมาะสมในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.02

3) การสร้างการรับรู้ในพื้นที่ถึงสถานการณ์ และมาตรการช่วยเหลือต่างๆ ให้แก่ประชาชน และเกษตรกรในพื้นที่ทราบ ร้อยละ 95.94 เห็นว่าขั้นตอนดังกล่าวดำเนินการได้ทันเวลา สามารถสร้างการรับรู้ สถานการณ์ภัยแล้งให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับทราบได้เป็นอย่างดี เพราะมีช่องทางการสื่อสารที่ หลากหลายรวดเร็ว ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ ตัวแทนในชุมชน สื่อสารมวลชน และสื่อออนไลน์ เป็นต้น ร้อยละ 4.06 เห็นว่าล่าช้าและอาจยังไม่ทั่วถึงในกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ห่างไกล โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ที่ค่า คะแนนเฉลี่ย 4.06

4) การติดตามและประเมินสถานการณ์ภัยแล้ง ร้อยละ 94.80 เห็นว่าขั้นตอนดังกล่าวดำเนินการ ได้ทันเวลา เนื่องด้วยมีคณะทำงานระดับต่างๆ ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการติดตามสถานการณ์ในพื้นที่ ร้อยละ 5.20 เห็นว่าล่าช้า โดยรวมเห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.12

5) การแจ้งเตือนภัยที่เกิดขึ้นภายในจังหวัด ร้อยละ 96.52 เห็นว่าขั้นตอนดังกล่าวดำเนินการ ทันเวลา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับนโยบายให้ต้องทำงานเชิงรุก และต้องสื่อสารให้ถึงกลุ่มเป้าหมายเพื่อ ลดผลกระทบและคลี่คลายปัญหาโดยเร็ว ร้อยละ 3.48 เห็นว่าช้าหรือยังไม่ทันการณ์อยู่ ซึ่งโดยรวมเห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.16

6) การบูรณาการหน่วยงานในการร่วมกันแก้ปัญหาภัยแล้ง ร้อยละ 94.77 เห็นว่าในขั้นตอนต่างๆ หน่วยงานได้มีการบูรณาการงานร่วมกันอย่างชัดเจนและทันเวลา โดยในภาพรวมเห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.19

ตารางที่ 3.9 ความเหมาะสมของกระบวนการหรือขั้นตอนต่างๆ ในการบริหารจัดการสถานการณ์ภัยแล้ง

รายการ	ล่าช้า	ทันเวลา	ความเหมาะสม (ร้อยละ)				คะแนนเฉลี่ย แปลผล		
			มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย		น้อยที่สุด	
1. การชี้แจงหน่วยงาน/เจ้าหน้าที่	6.94	93.06	27.19	54.09	16.08	2.64	-	4.06	มาก
2. การกำหนดแผนงาน/โครงการ	7.25	92.75	24.63	55.79	16.91	2.67	-	4.02	มาก
3. การสร้างการรับรู้ในพื้นที่	4.06	95.94	30.56	46.29	21.36	1.78	-	4.06	มาก
4. การติดตามประเมินสถานการณ์	5.20	94.80	28.99	55.03	15.09	0.89	-	4.12	มาก
5. การแจ้งเตือนภัย	3.48	96.52	32.54	52.07	14.50	0.89	-	4.16	มาก
6. การบูรณาการหน่วยงานในพื้นที่	5.23	94.77	33.34	52.80	13.86	-	-	4.19	มาก
เฉลี่ย	5.36	94.64	29.63	52.84	16.35	1.18	-	4.11	มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

3.4 ผลได้และผลลัพธ์เบื้องต้น

จากการที่รัฐบาลมีโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบภัยแล้ง ปี 2558/59 จำนวน 8 มาตรการ และมาตรการต่างๆ เพิ่มเติมอีก 9 มาตรการ รวมเป็น 17 มาตรการ มีประชาชนและเกษตรกรได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้งกว่า 6.7 ล้านคน จากมาตรการช่วยเหลือด้านต่างๆ เช่น ช่วยเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และขยายโอกาส ซึ่งผลจากการประเมินผลใน 8 มาตรการ มีรายละเอียดดังนี้

มาตรการที่ 1 การส่งเสริมความรู้และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน

1) ความรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนการผลิต

ในการดำเนินงานตามมาตรการที่ 1 ก่อนการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปผลิตสินค้าชนิดใหม่ๆ ไร่บริโภคหรือจำหน่าย หน่วยงานได้จัดอบรมให้ความรู้ก่อนด้วย โดยพบว่า เกษตรกรร้อยละ 78.96 ได้รับการอบรมหรือถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ปัจจัยการผลิตอย่างเป็นทางการ ก่อนที่จะได้รับปัจจัยหรือในวันที่เจ้าหน้าที่นำปัจจัยการผลิตมาส่งมอบให้แก่เกษตรกร ส่วนร้อยละ 21.04 ไม่ได้รับการอบรมอย่างเป็นทางการ เกษตรกรบางส่วนไม่สะดวกมาในวันที่มีการจัดอบรม หรือบางส่วนได้รับการแนะนำ จากเจ้าหน้าที่และเกษตรกรรายอื่นในภายหลัง สำหรับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจที่ได้รับการอบรม โดยส่วนใหญ่พึงพอใจในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.56 ในส่วนของความเห็นถึงการได้รับความรู้เพิ่มขึ้นโดยรวมแล้วเกษตรกรเห็นว่า ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.47 ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ได้กับปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน (ตารางที่ 3.10)

ตารางที่ 3.10 การได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน

รายการ	ไม่ได้ อบรม	ได้เข้า อบรม	ความคิดเห็น (ร้อยละ)				คะแนนเฉลี่ย แปลผล	
			มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย น้อยที่สุด		
1. การได้รับการอบรมความรู้ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ปัจจัย	21.04	78.96	14.98	40.39	35.51	4.23	4.89	3.56 มาก
2. การได้รับความรู้เพิ่มขึ้น	-	-	8.33	36.67	48.33	6.67	-	3.47 มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต

จากผลการดำเนินงานมีเกษตรกรที่ได้รับปัจจัยการผลิต จำนวน 385,137 ราย แบ่งเป็น ด้านการปลูกพืชในฤดูแล้ง ร้อยละ 39.87 เช่น เห็ด พืชผัก พืชตระกูลถั่ว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ด้านปศุสัตว์ ร้อยละ 40.41 เช่น ไก่ไข่ เป็ดไข่ ไก่พื้นเมือง ด้านประมง ร้อยละ 18.42 เช่น ปลาตุก และกบ และด้านการพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ ของดิน ร้อยละ 1.30 เช่น เมล็ดพันธุ์ปอเทือง ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพเกษตรกรเป้าหมาย จากการสุ่มสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 98.51 ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 1.49 ไม่ได้รับปัจจัยการผลิต เนื่องจากมาล่าช้าหรือไม่ตรงกับความต้องการจึงไม่ขอรับการสนับสนุน ปัจจัยการผลิตดังกล่าว โดยเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ร้อยละ 70.11 มีการนำไปใช้ประโยชน์แล้ว ซึ่งในกลุ่มเกษตรกร ที่มีการนำปัจจัยมาใช้ประโยชน์แล้วพบว่า ร้อยละ 51.86 ได้รับประโยชน์จากผลผลิตแล้ว ร้อยละ 38.05 ยังไม่ได้รับ ประโยชน์จากผลผลิต และร้อยละ 10.09 ผลผลิตเสียหาย ส่วนเกษตรกรที่ยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ ร้อยละ 29.89 เนื่องจากในเวลาที่ได้รับการปัจจัยนั้น สภาพอากาศในพื้นที่มีความแห้งแล้งมาก เกิดความกังวลว่าผลผลิตอาจเสียหาย และบางส่วนรอให้เข้าสู่ช่วงฤดูฝนหรือมีน้ำเพียงพอก่อนจึงนำมาใช้ประโยชน์ (ตารางที่ 3.11)

ตารางที่ 3.11 การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและการนำไปใช้ประโยชน์

รายการ	ร้อยละ
1. การสนับสนุนปัจจัยการผลิต แบ่งตามกิจกรรม	100.00
1.1 ด้านการปลูกพืชในฤดูแล้ง	39.87
1.2 ด้านปศุสัตว์ (สนับสนุนพันธุ์สัตว์ปีก)	40.41
1.3 ด้านประมง (สนับสนุนพันธุ์ปลาตุกและกบ)	18.42
1.4 ด้านการพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของดิน	1.30
2. การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต	100.00
2.1 ได้รับปัจจัยการผลิต	98.51
2.2 ไม่ได้รับปัจจัยการผลิต	1.49

ตารางที่ 3.11 การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและการนำไปใช้ประโยชน์ (ต่อ)

รายการ	ร้อยละ	
3. การนำปัจจัยที่ได้รับมาใช้ประโยชน์	100.00	
3.1 นำปัจจัยที่ได้รับมาใช้ประโยชน์แล้ว	70.11	100.00
- ได้รับประโยชน์/ผลผลิต		51.86
- ยังไม่ได้รับประโยชน์/ผลผลิต (รอจำหน่าย)		38.05
- ไม่ได้รับประโยชน์/ผลผลิต (ผลผลิตเสียหาย)		10.09
3.2 ยังไม่ได้้นำปัจจัยมาใช้ประโยชน์	29.89	

ที่มา : ข้อ 1. รายงานผลการดำเนินงานของฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง ปี 2558/59
ข้อ 2. และ 3. จากการสำรวจ

ด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพและปริมาณของปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรได้รับการสนับสนุนพบว่า เกษตรกร ส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.84 มีความพึงพอใจต่อคุณภาพปัจจัยการผลิตที่ได้รับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 29.62 พึงพอใจระดับปานกลาง และร้อยละ 14.54 พึงพอใจน้อยถึงน้อยที่สุด โดยเฉลี่ยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ที่ค่าคะแนน 3.55 (คะแนนเต็ม 5) สำหรับความพึงพอใจต่อปริมาณปัจจัยการผลิตที่ได้รับ ร้อยละ 50.26 พึงพอใจมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 35.38 พึงพอใจระดับปานกลาง และร้อยละ 14.36 พึงพอใจน้อยถึงน้อยที่สุดเพราะได้รับปัจจัยในปริมาณที่น้อย โดยเฉลี่ยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.47 (ตารางที่ 3.12)

ตารางที่ 3.12 ความพึงพอใจต่อคุณภาพและปริมาณปัจจัยการผลิตที่ได้รับแบ่งตามกิจกรรม

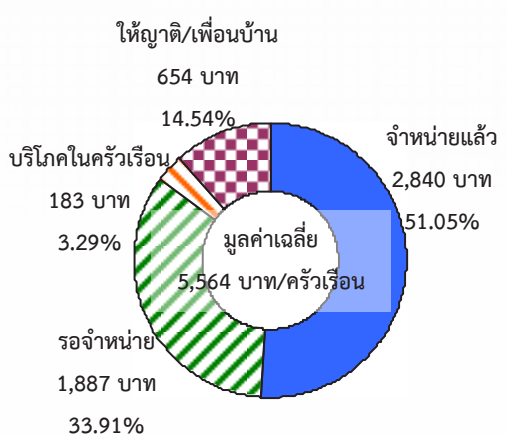
รายการ	ความพึงพอใจ (ร้อยละ)					คะแนนเฉลี่ย แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ความพึงพอใจต่อคุณภาพปัจจัยการผลิต	19.48	36.36	29.62	8.83	5.71	3.55 มาก
1.1 ด้านการปลูกพืชในฤดูแล้ง	18.43	32.96	29.61	10.06	8.94	3.42 มาก
1.2 ด้านปุ๋ยสัตว์ (สนับสนุนพันธุ์สัตว์ปีก)	23.73	44.91	20.34	7.63	3.39	3.78 มาก
1.3 ด้านประมง (สนับสนุนพันธุ์ปลาดุกและกบ)	20.00	21.43	45.71	10.00	2.86	3.46 มาก
1.4 ด้านการพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของดิน	-	86.66	6.67	6.67	-	3.80 มาก
2. ความพึงพอใจต่อปริมาณปัจจัยการผลิต	14.62	35.64	35.38	10.51	3.85	3.47 มาก
2.1 ด้านการปลูกพืชในฤดูแล้ง	14.93	29.28	36.46	14.36	4.97	3.35 ปานกลาง
2.2 ด้านปุ๋ยสัตว์ (สนับสนุนพันธุ์สัตว์ปีก)	14.88	47.93	25.62	9.09	2.48	3.64 มาก
2.3 ด้านประมง (สนับสนุนพันธุ์ปลาดุกและกบ)	17.14	22.86	50.00	5.71	4.29	3.43 มาก
2.4 ด้านการพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของดิน	-	66.67	26.66	6.67	-	3.60 มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

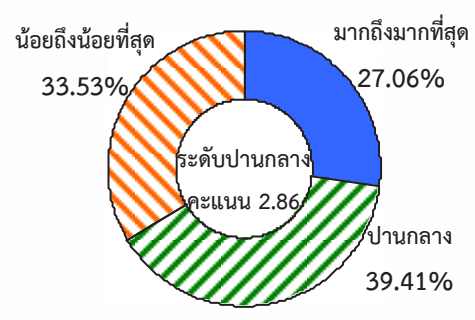
ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาแยกตามกิจกรรม พบว่า มีความพึงพอใจต่อคุณภาพปัจจัยการผลิตที่ได้รับทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยด้านการพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของดิน และด้านปศุสัตว์ การสนับสนุนพันธุ์สัตว์ปีก เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อคุณภาพปัจจัยการผลิตมีคะแนนสูงอยู่ในระดับมาก 2 อันดับแรก ด้วยค่าคะแนนเฉลี่ย 3.80 และ 3.78 ตามลำดับ ในส่วนของความพึงพอใจต่อปริมาณปัจจัยการผลิตที่ได้รับพบว่า ด้านปศุสัตว์การสนับสนุนพันธุ์สัตว์ปีก ด้านการพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของดิน และด้านประมง การสนับสนุนพันธุ์ปลาตกและกบ เกษตรกรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.64 3.60 และ 3.43 ตามลำดับ ส่วนด้านการปลูกพืชในฤดูแล้งอยู่ในระดับปานกลาง ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.35 เนื่องจากบางส่วนเห็นว่าได้รับปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์พืชผัก หรือพืชตระกูลถั่วไม่น้อยเกินไปเมื่อเทียบกับพื้นที่ทำการเกษตรของตนเอง อย่างไรก็ตามปริมาณปัจจัยการผลิตที่ได้รับ ถือว่าเหมาะสมต่อการนำมาใช้ประโยชน์จากข้อจำกัดของแหล่งน้ำและสภาพอากาศที่แห้งแล้งในช่วงเวลานั้น

สำหรับเกษตรกรที่นำปัจจัยการผลิตไปใช้และได้รับประโยชน์ในรูปของผลผลิตแล้ว เช่น พืชผัก ถั่วเขียว ข้าวโพด เห็ดนางฟ้า ปลาตก ไข่ไก่ และไข่เป็ด เป็นต้น ผลผลิตส่วนใหญ่ที่เกษตรกรได้รับเป็นผลผลิตเกิดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนกรกฎาคม 2559 คิดเป็นมูลค่าผลผลิตเฉลี่ย เท่ากับ 5,564 บาทต่อครัวเรือน แบ่งเป็น ผลผลิตที่จำหน่ายแล้ว 2,840 บาท คิดเป็นร้อยละ 51.05 ผลผลิตรอจำหน่าย 1,887 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.91 เก็บไว้บริโภค ในครัวเรือน 183 บาท ร้อยละ 3.29 และแจกจ่ายให้ญาติหรือเพื่อนบ้าน 654 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.75 (ภาพที่ 3.3)

ด้านผลประโยชน์ที่ได้รับ เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 39.41 เห็นว่า สามารถช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนได้ ในระดับปานกลาง ร้อยละ 33.53 เห็นว่า ช่วยลดรายจ่ายได้ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด และร้อยละ 27.06 เห็นว่าช่วยลดรายจ่าย ได้ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเฉลี่ยช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนได้ในระดับปานกลาง ที่ค่าคะแนน 2.86 (ภาพที่ 3.4)

ภาพที่ 3.3 สัดส่วนมูลค่าผลผลิตที่เกษตรกรได้รับ
ที่มา : จากการสำรวจ

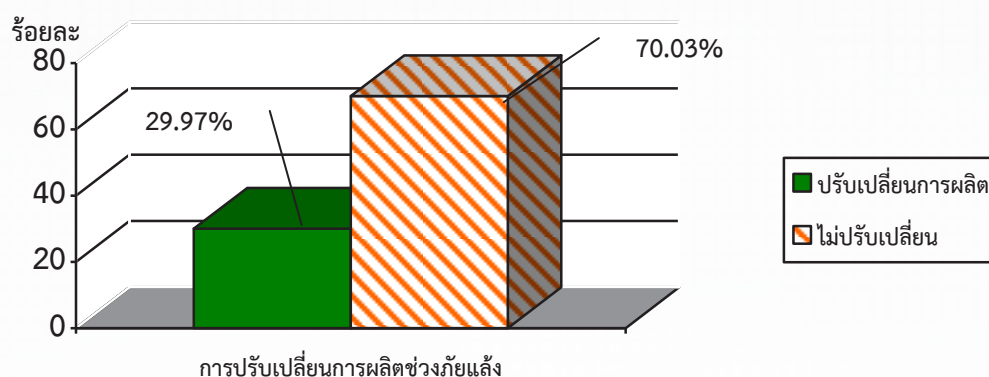

ภาพที่ 3.4 ผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับ
ที่มา : จากการสำรวจ

3) การยอมรับการปรับเปลี่ยนการผลิตในช่วงที่มีภัยแล้ง

3.1) การปรับเปลี่ยนการผลิตในช่วงประสบภัยแล้ง (พื้นที่ 22 จังหวัด กลุ่มน้ำเจ้าพระยา)

เกษตรกร ร้อยละ 29.97 มีการปรับเปลี่ยนการผลิตหรือปรับตัวในช่วงที่มีปัญหาภัยแล้ง โดยทำการเกษตร อย่างอื่นทดแทนหรือเสริมเพิ่มเติม จากกิจกรรมการผลิตเดิม เช่น การปลูกข้าวนาปรัง การปลูกพืชไร่ ที่จำเป็นต้องงดหรือลดการผลิต และคาดว่าผลผลิตที่ได้รับจะเสียหายจากภัยแล้ง โดยมีการทำกิจกรรมทดแทนหรือเพิ่ม เพื่อหารายได้เสริม ในช่วงประสบภัยแล้ง ได้แก่ ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ผักคะน้า ต้นหอม ปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเขียว ถั่วลิสง เลี้ยงสัตว์ หรือทำอาชีพเสริมอื่นๆ ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรแทน เป็นต้น สำหรับเกษตรกรอีก ร้อยละ 70.03 ที่ไม่ได้ปรับเปลี่ยนการผลิตนั้น มีเหตุปัจจัยหลายอย่าง เช่น พื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่เช่าต้องเสี่ยงทำการผลิตโดยทำการผลิตในกิจกรรมเดิม เนื่องจากยังไม่คุ้นเคยกับการทำการผลิตทางการเกษตรอย่างอื่น ยังไม่กล้าเสี่ยงปลูกพืชอื่นทดแทนในภาวะที่แห้งแล้งมาก หรือเกษตรกรบางส่วนทำได้เพียงหยุดหรืองดทำการผลิตชั่วคราว เนื่องจากสภาพอากาศที่แห้งแล้งมาก รวมทั้งยังไม่แน่ใจในเรื่องของตลาดรับซื้อว่าจะมีรองรับหรือไม่ เป็นต้น (ภาพที่ 3.5)

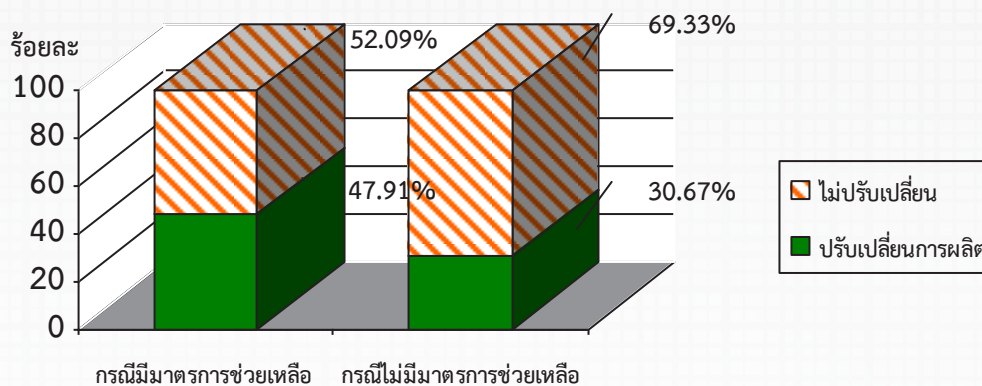
ภาพที่ 3.5 การปรับเปลี่ยนการผลิตในช่วงประสบภัยแล้ง

ที่มา : จากการสำรวจ

แนวโน้มการปรับเปลี่ยนการผลิตหากมีปัญหาดภัยแล้งอีก โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณี พบว่า **กรณีที่ 1 มีมาตรการช่วยเหลือ** เกษตรกร ร้อยละ 47.91 คิดว่าจะปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาดภัยแล้งที่จะเกิดขึ้น และร้อยละ 52.09 ไม่คิดจะปรับเปลี่ยน เพราะเห็นว่ากิจกรรมที่ทำอยู่เป็นสิ่งที่ถนัด และเหมาะสมอยู่แล้วไม่ต้องการเสี่ยงไปทำอย่างอื่น หากมีปัญหาดภัยแล้งที่รุนแรงคงทำได้แค่เพียงงดการผลิตชั่วคราวเท่านั้น

กรณีที่ 2 ไม่มีมาตรการช่วยเหลือ เกษตรกรร้อยละ 30.67 คิดว่าจะปรับเปลี่ยนการผลิตด้วยตนเอง รวมทั้งเห็นว่าต้องมีการปรับตัวเพื่อพร้อมรับมือกับปัญหาดภัยแล้งในอนาคต เช่น การทำแหล่งน้ำในไร่นา การเพิ่มทางเลือกในการผลิตอื่นๆ เช่น การเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และร้อยละ 69.33 ไม่คิดจะปรับเปลี่ยน

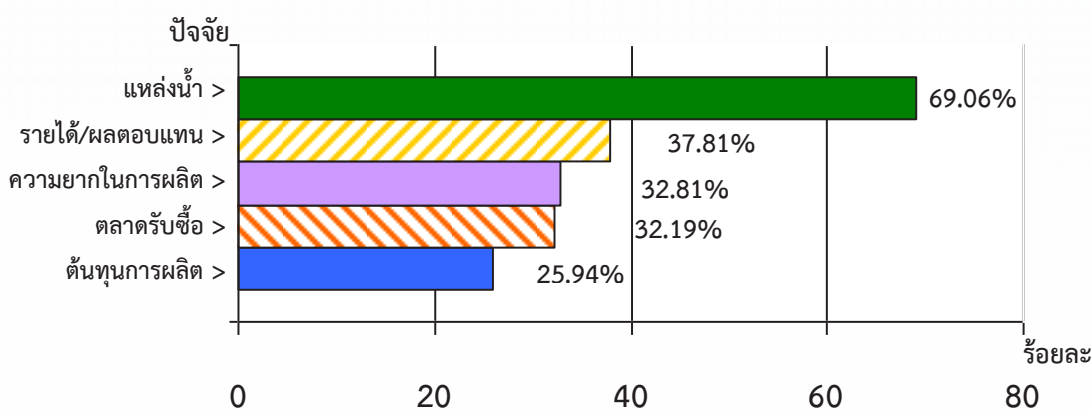
ทั้งนี้ เห็นได้ว่าถ้าหากภาครัฐมีมาตรการส่งเสริมหรือช่วยเหลือให้แก่เกษตรกรในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนการผลิตทางการเกษตรทางเลือกอื่นๆ ที่สามารถทำได้ในช่วงฤดูแล้ง แนวโน้มที่เกษตรกรจะมีการปรับเปลี่ยนการผลิตจะสูงกว่าการไม่มีมาตรการช่วยเหลือ (ภาพที่ 3.6)

ภาพที่ 3.6 แนวโน้มการปรับเปลี่ยนการผลิตในกรณีมีและไม่มีมาตรการช่วยเหลือ

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนการผลิตของเกษตรกร 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) มีแหล่งน้ำเพียงพอในการทำการเกษตร 2) รายได้หรือผลตอบแทนที่คุ้มค่าจากการผลิต 3) การจัดการหรือความยากง่ายในการผลิต 4) มีตลาดรับซื้อผลผลิต และ 5) ต้นทุนการผลิตที่ไม่สูงมาก โดยเกษตรกร ร้อยละ 69.06 37.81 32.81 32.19 และ 25.94 เห็นว่า มีผลต่อการปรับเปลี่ยนการผลิต ตามลำดับ สำหรับปัจจัยอื่นๆ ที่เห็นว่ามีผลรองลงมา เช่น การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ระยะเวลาที่จะได้รับผลผลิต และสภาพแวดล้อมต่างๆ ในพื้นที่ เช่น สภาพดิน ภูมิอากาศ เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำให้เกษตรกรได้รับทราบหรือเข้าถึงแหล่งข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการทำการผลิตทางการเกษตร (ภาพที่ 3.7)

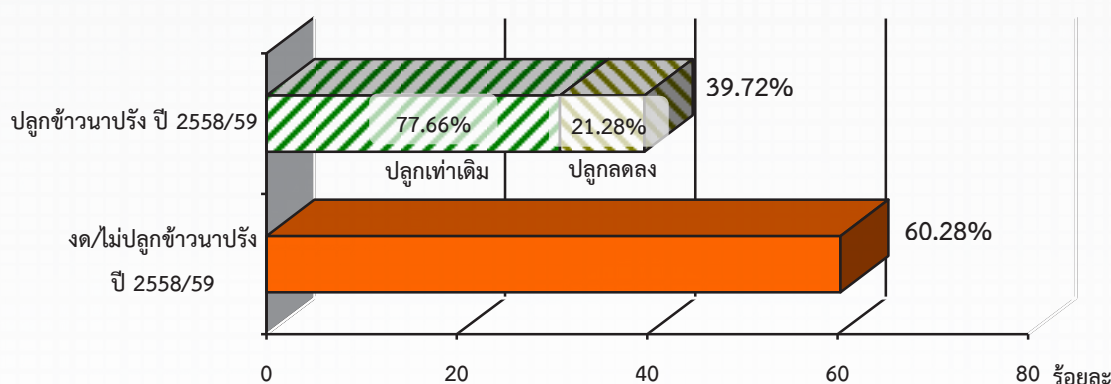
ภาพที่ 3.7 ความเห็นของเกษตรกรถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนการผลิต

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ : ตอบได้หลายคำตอบ

3.2) การงดทำนาปรังในช่วงประกาศสงน้ำชลประทาน (หลังวันที่ 1 พ.ย.2558)

จากการสำรวจข้อมูลเกษตรกรที่เคยปลูกข้าวนาปรังในปีเพาะปลูก 2557/58 พบว่า ร้อยละ 60.28 งดการทำนาปรังในปีเพาะปลูก 2558/59 ในพื้นที่ทำการเกษตรของตนเองทั้งหมด ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2558 เนื่องจากได้รับทราบค่าเตือนจากเจ้าหน้าที่ และไม่ต้องการเสี่ยงรับผลกระทบจากภัยแล้ง ที่อาจทำให้ผลผลิตเสียหาย ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 39.72 ยังคงทำนาปรังอยู่ โดยเหตุผลที่เกษตรกรยังคงตัดสินใจทำนาปรังอยู่ เนื่องจากจำเป็นต้องปลูกไว้เพื่อทำเมล็ดพันธุ์ ในฤดูต่อไป มีแหล่งน้ำของตนเอง เช่น บ่อ บาดาล บ่อจืด สระน้ำในไร่นา พื้นที่นาอยู่ในเขตที่มีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับการปลูก และต้องเสี่ยงปลูกเพราะได้เช่าที่นาไว้แล้ว เป็นต้น ทั้งนี้ เกษตรกร ที่ยังคงทำนาปรังอยู่ ร้อยละ 21.28 มีการปรับลดพื้นที่ในการทำนา ลงจากเดิม และร้อยละ 77.66 ยังคงปลูกในพื้นที่ไม่ต่างจากเดิม (ภาพที่ 3.8)

ภาพที่ 3.8 การงดทำนาปรังในปีเพาะปลูก 2558/59

ที่มา : จากการสำรวจ

4) การจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคราคาประหยัด “ธงฟ้าสู้ภัยแล้ง”

เกษตรกร ร้อยละ 62.97 ทราบว่ามีจุดจำหน่ายสินค้า “ธงฟ้าสู้ภัยแล้ง” ในชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียง โดยส่วนใหญ่จะจัดบริเวณที่ว่าการอำเภอ เทศบาล หรือ ลานสาธารณะ ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 37.03 ไม่ทราบไม่เคยเห็น ในส่วนของเกษตรกรที่รับทราบ ร้อยละ 50.41 เคยได้เข้าใช้บริการจุดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคดังกล่าว โดยเกษตรกรที่ได้ใช้บริการ ร้อยละ 93.80 เห็นว่า สินค้าที่นำมาจำหน่ายมีราคาถูกกว่าท้องตลาด ร้อยละ 6.20 เห็นว่า มีราคาไม่แตกต่าง สำหรับคุณภาพของสินค้า ร้อยละ 97.56 เห็นว่าสินค้าที่นำมาจำหน่ายมีคุณภาพไม่แตกต่างจากท้องตลาด ร้อยละ 2.44 เห็นว่า มีคุณภาพดีกว่า (ตารางที่ 3.13)

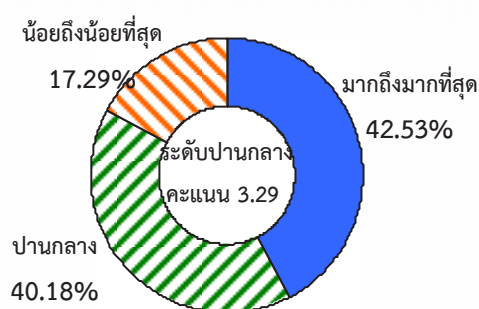
ตารางที่ 3.13 การรับทราบและเข้าใช้บริการจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคราคาประหยัด “ธงฟ้าสู้ภัยแล้ง”

รายการ	ร้อยละ
1. การรับทราบและเข้าใช้บริการ	100.00
1.1 ทราบว่ามีจุดจำหน่ายสินค้าราคาประหยัด	62.97
- ได้เข้าไปใช้บริการ	50.41
- ไม่ได้เข้าไปใช้บริการ	49.59
1.2 ไม่ทราบว่ามีจุดจำหน่ายสินค้าราคาประหยัด	37.03
2. ความคิดเห็นต่อราคาและคุณภาพของสินค้า	
2.1 ด้านราคาจำหน่าย	100.00
- ราคาถูกกว่าท้องตลาดทั่วไป	93.80
- ราคาไม่แตกต่าง	6.20
2.2 ด้านคุณภาพ	100.00
- คุณภาพไม่แตกต่างจากท้องตลาดทั่วไป	97.56
- คุณภาพดีกว่า	2.44

ที่มา : จากการสำรวจ

5) ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 1

เกษตรกร ร้อยละ 42.53 มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานมาตรการที่ 1 ในระดับมากที่สุด มากที่สุด ได้รับประโยชน์ในการช่วยลดรายจ่ายจากการมีผลผลิตไว้บริโภคและมีสินค้าราคาถูกมาจำหน่ายในชุมชน ร้อยละ 40.18 พึงพอใจระดับปานกลาง และร้อยละ 17.29 พึงพอใจระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เนื่องจากปัจจัยการผลิตที่ได้รับไม่เพียงพอต่อความต้องการและได้รับล่าช้า ซึ่งในภาพรวมของมาตรการที่ 1 เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับปานกลาง ที่ค่าคะแนน 3.29 เนื่องจากทำให้เกิดรายได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง สามารถเป็นรายได้เสริมหรือลดรายจ่ายได้บางส่วน กอปรกับสภาพอากาศที่ร้อนจัดไม่เหมาะกับการนำปัจจัยการผลิตมาใช้ประโยชน์ เช่น การปลูกพืช หรือการเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยต้องการความช่วยเหลือในลักษณะของเงินชดเชยหรือการจ้างแรงงานมากกว่า (ภาพที่ 3.9)

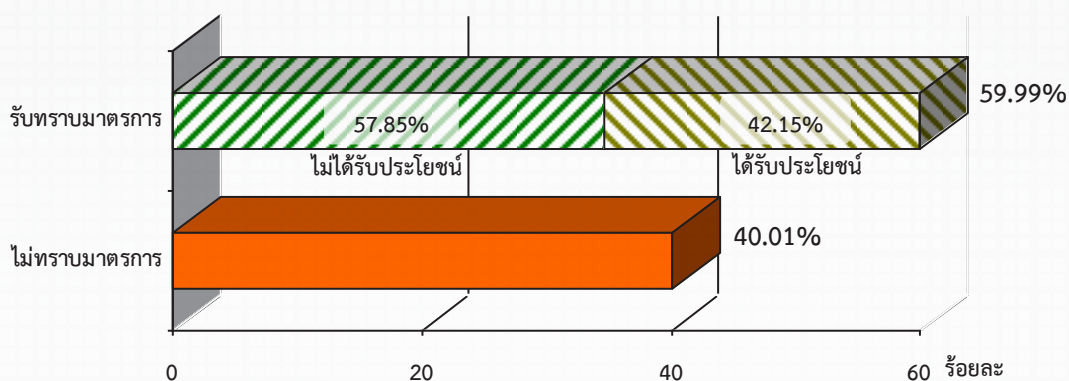

ภาพที่ 3.9 ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 1

ที่มา : จากการสำรวจ

มาตรการที่ 2 การชะลอหรือขยายระยะเวลาชำระหนี้ที่เกษตรกรมีภาระหนี้กับสถาบันการเงิน

1) การรับทราบและได้รับการชะลอหรือขยายเวลาการชำระหนี้ เกษตรกร ร้อยละ 59.99 ได้รับทราบ รายละเอียดว่ามีมาตรการดังกล่าว ร้อยละ 40.01 ไม่ทราบหรือมีข้อมูลไม่ชัดเจน โดยเกษตรกรที่รับทราบ ร้อยละ 42.15 ได้รับประโยชน์จากมาตรการ โดยการชะลอและขยายระยะเวลาชำระหนี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. ส่วนที่เหลือร้อยละ 57.85 ไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการดังกล่าว โดยเฉพาะในกรณีเกษตรกรจะขอสินเชื่อเพื่อการปรับโครงสร้างการผลิต เนื่องจากติดภาระหนี้สินเดิมของเกษตรกรทำให้ไม่ผ่านเงื่อนไขในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน (ภาพที่ 3.10)

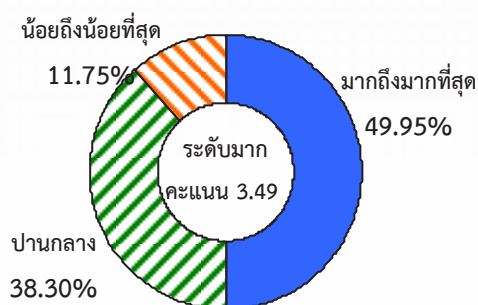

ภาพที่ 3.10 การรับทราบและได้รับการชะลอหรือขยายระยะเวลาชำระหนี้

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 2

เกษตรกร ร้อยละ 49.95 พึงพอใจต่อการดำเนินงานมาตรการดังกล่าวในระดับมากถึงมากที่สุด เนื่องจากช่วยชะลอการชำระหนี้ ลดค่าใช้จ่าย และลดภาวะความตึงเครียดจากปัญหาหนี้สินได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้สามารถนำเงินไปใช้จ่ายในเรื่องที่จำเป็นของครัวเรือนได้ก่อน ในช่วงภาวะแห้งแล้งที่โอกาสในการทำการเกษตรเพื่อหารายได้ทำได้ยากขึ้น ร้อยละ 38.30 พึงพอใจในระดับปานกลาง และร้อยละ 11.75 พึงพอใจในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เพราะเห็นว่าไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการเท่าที่ควร ช่วยบรรเทาปัญหาได้แค่ระยะเวลานี้ๆ ในภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.49 (ภาพที่ 3.11)

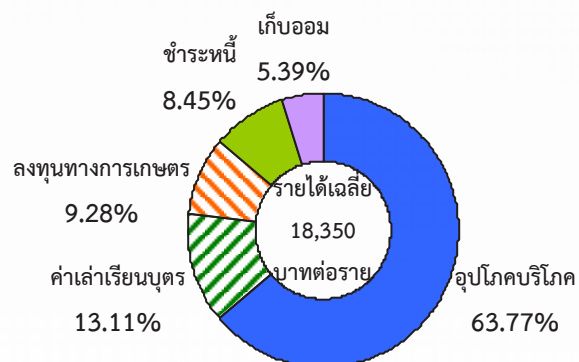
ภาพที่ 3.11 ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 2

ที่มา : จากการสำรวจ

มาตรการที่ 3 การจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร (กรณีการจ้างงานของกรมชลประทาน)

1) การจ้างแรงงาน รายได้ที่ได้รับ และการใช้จ่ายเงินค่าจ้างที่ได้รับ

การดำเนินงานจ้างแรงงาน ปี 2559 ของกรมชลประทาน ณ วันที่ 30 กันยายน 2559 มีการจ้างแรงงานตามมาตรการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง จากงบประมาณปกติของหน่วยงาน และจากมาตรการกระตุ้นการลงทุน จำนวน 3,031.78 ล้านบาท ทำให้มีการจ้างงาน จำนวน 146,677 ราย คิดเป็นจำนวนแรง 10,090,781 คน-วัน (Man-Day) ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ได้รับค่าจ้างแรงงาน โดยมีรายได้จากการรับจ้างเป็นแรงงานเฉพาะกรณีการจ้างงาน เพื่อซ่อมแซมหรือปรับปรุงระบบชลประทาน เช่น คลองส่งน้ำ อาคาร และประตูระบายน้ำ เป็นต้น เกิดรายได้เฉลี่ย 18,350 บาทต่อราย ทั้งนี้เป็นการพิจารณารายได้จากการจ้างงานที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2558 – 30 เมษายน 2559 โดยแรงงานส่วนใหญ่จะได้รับค่าจ้างในอัตราประมาณ 300 – 550 บาทต่อวันต่อราย มีวันทำงานเฉลี่ยประมาณ 59 วันทำงานต่อราย สำหรับการใช้จ่ายเงินค่าจ้างที่ได้รับ ร้อยละ 63.77 ใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 13.11 ใช้จ่ายเป็นค่าเล่าเรียนบุตร ร้อยละ 9.28 ใช้จ่ายเพื่อการลงทุนทางการเกษตร ร้อยละ 8.45 ใช้จ่ายเพื่อการชำระหนี้ ทำบุญ ให้ญาติ และร้อยละ 5.39 เก็บออม (ภาพที่ 3.12) ทั้งนี้ จากประมาณการเบื้องต้นถึงกระแสเงินหมุนเวียนที่เกิดจากการใช้จ่ายเงินของเกษตรกรที่ได้รับการจ้างงานตามมาตรการที่ 3 นี้ ในระบบเศรษฐกิจภาพรวม คิดเป็นมูลค่าประมาณ 2,546.45 ล้านบาท หรือร้อยละ 83.99 ของงบประมาณที่มีการเบิกจ่าย (3,031.78 ล้านบาท)

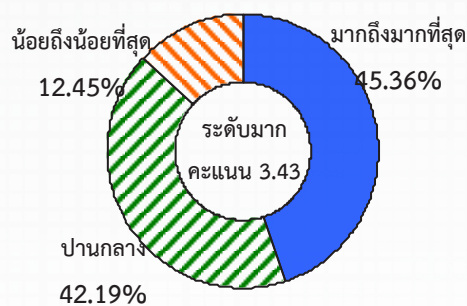

ภาพที่ 3.12 การใช้จ่ายเงินจากค่าจ้างที่ได้รับของเกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ 3

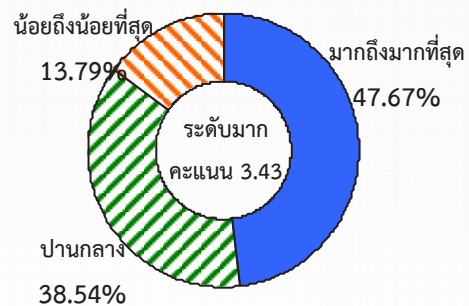
ที่มา : จากการสำรวจ

2) ความคิดเห็นต่อการได้รับประโยชน์และความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 3

เกษตรกร ร้อยละ 45.36 ให้ความเห็นว่า ได้รับประโยชน์จากมาตรการที่ 3 ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 42.19 ได้รับระดับปานกลาง และร้อยละ 12.45 อยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าคะแนน เฉลี่ย 3.43 โดยเห็นว่าทำให้มีรายได้จุนเจือครอบครัวเพิ่มขึ้น ช่วยค่าครองชีพ บรรเทาความเดือดร้อนได้ระยะหนึ่ง แต่บางส่วนเห็นว่าได้เงินน้อยยังไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายซึ่งค่อนข้างสูง และเป็นโครงการระยะสั้น สำหรับด้านความพึงพอใจ เกษตรกรร้อยละ 47.67 พึงพอใจต่อการดำเนินงานมาตรการที่ 3 ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 38.54 ระดับปานกลาง และร้อยละ 13.79 ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ภาพรวมมีความพึงพอใจระดับมาก ที่ค่าคะแนน 3.43 เนื่องจากเห็นว่าได้มีงานทำระยะหนึ่ง และเกิดรายได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน (ภาพที่ 3.13 , 3.14)

ภาพที่ 3.13 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
ที่มา : จากการสำรวจ

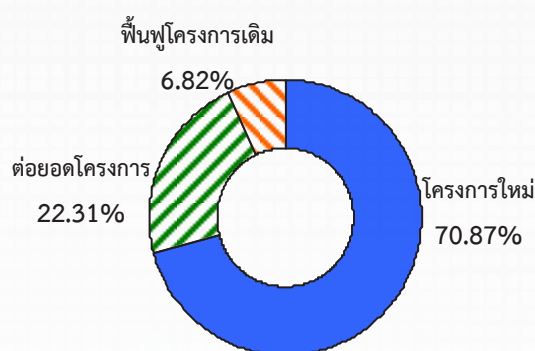

ภาพที่ 3.14 ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 3
ที่มา : จากการสำรวจ

มาตรการที่ 4 การเสนอโครงการตามความต้องการของชุมชน

1) ประเภทโครงการของชุมชน

โครงการชุมชน ร้อยละ 70.87 เป็นโครงการที่เกิดขึ้นใหม่ภายในชุมชนยังไม่มีกิจกรรมหรือโครงการเหล่านี้ ในชุมชนตนเองมาก่อน เช่น การสร้างลานตากผลผลิตทางการเกษตร การสร้างโรงเรือนเพื่อเก็บผลผลิต การปลูกพืชใช้น้ำน้อยหรือพืชทางเลือกใหม่ ร้อยละ 22.31 เป็นโครงการต่อยอดจากโครงการหรือกิจกรรมที่มีอยู่เดิมในชุมชน เช่น การเพิ่มการผลิตปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยอินทรีย์ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และงานหัตถกรรมของชุมชน และร้อยละ 6.82 เป็นโครงการปรับปรุงฟื้นฟูสถานที่หรือโครงการเดิม เช่น ขุดลอก หรือ ซ่อมแซมฝาย คลองส่งน้ำ การซ่อมแซม ต่อเติมอาคาร โรงเรือน เป็นต้น (ภาพที่ 3.15)

ภาพที่ 3.15 ประเภทโครงการของชุมชน

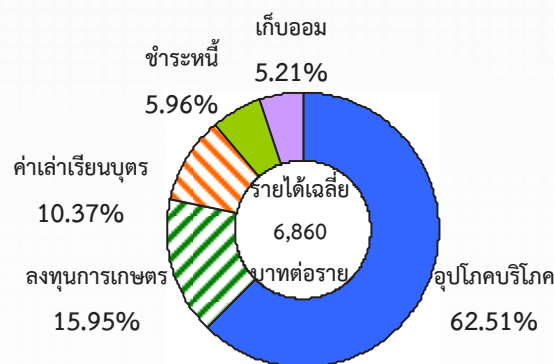
ที่มา : จากการสำรวจ

จากการดำเนินงานโครงการตามกรอบระยะเวลาหรือแผนปฏิบัติงานโครงการของชุมชน โครงการชุมชน ร้อยละ 72.48 สามารถดำเนินการเป็นไปตามแผน ซึ่งในช่วงสำรวจข้อมูลโครงการส่วนใหญ่ อยู่ระหว่างดำเนินกิจกรรม ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว คือ การจ้างแรงงานในชุมชนมาร่วมทำงานโครงการเป็นหลัก ร้อยละ 20.71 ดำเนินการได้ล่าช้ากว่าแผน เนื่องจากได้รับงบประมาณมาถึงกลุ่มในช่วงปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤษภาคม 2559 ซึ่งคาดว่าจะอาจดำเนินการไม่แล้วเสร็จภายในเดือนพฤษภาคม 2559 และร้อยละ 6.81 สามารถดำเนินการได้เร็วกว่าแผน เช่น การก่อสร้างลานตากผลผลิต การขุดลอกลำคลอง ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2559 ให้ขยายระยะเวลาการปฏิบัติงานโครงการของชุมชน (มาตรการที่ 4) จากเดิมสิ้นสุด ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2559 เป็นวันที่ 31 กรกฎาคม 2559 ซึ่งทำให้โครงการของชุมชนมีระยะเวลาดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ได้แล้วเสร็จสมบูรณ์มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมผลการดำเนินงานของมาตรการที่ 4 สามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จตามกรอบเวลา จำนวน 8,081 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 98.89 จากโครงการที่ได้รับอนุมัติงบประมาณจำนวน 8,172 โครงการ ซึ่งมีการขอยกเลิกโครงการไป 91 โครงการ เนื่องจากหลายสาเหตุ เช่น การจัดสรรงบประมาณล่าช้า จากความคลาดเคลื่อนของระบบประมวลผลรายงานโครงการ ความล่าช้าในการได้รับสนับสนุนจากโครงการหรือหน่วยงานอื่น ระยะเวลาไม่สอดคล้องหรือเอื้ออำนวยในการทำกิจกรรม และการขาดแคลนแรงงานในบางพื้นที่ เป็นต้น

2) การจ้างแรงงาน รายได้ที่ได้รับ และการใช้จ่ายเงินค่าจ้างที่ได้รับ

การดำเนินงานมาตรการที่ 4 มีผลการเบิกจ่ายในส่วนของค่าจ้างแรงงาน 1,356.28 ล้านบาท เกิดการจ้างแรงงาน 452,092 ราย คิดเป็นจำนวนแรง 4,520,920 คน-วัน (Man-Day) ทั้งนี้ จากการสำรวจข้อมูล ผู้เข้าร่วมเป็นแรงงาน พบว่า ร้อยละ 98.70 เป็นแรงงานภายในชุมชนเป็นหลัก มีเพียง ร้อยละ 1.30 ที่เป็นแรงงานฝีมือหรือแรงงานจ้างจากชุมชนใกล้เคียงเพื่อมาช่วยงาน โดยเกษตรกรผู้เข้าร่วมเป็นแรงงานมีรายได้จากการรับจ้างในโครงการของชุมชนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3,000 - 6,860 บาทต่อราย จากการทำงานประมาณ 10 - 23 วันต่อราย ได้รับค่าจ้างในอัตราแรงงานทั่วไปประมาณ 300 บาทต่อวัน แรงงานฝีมือ 400 - 500 บาทต่อวัน และกรณีเป็นแรงงานจ้างเหมาชิ้นงาน ประมาณ 3,000 - 4,500 บาทต่อราย สำหรับสัดส่วนการใช้จ่ายเงินค่าจ้างที่ได้รับ ร้อยละ 62.51 ใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 15.95 ใช้จ่ายเพื่อการลงทุนการเกษตร ร้อยละ 10.37 เป็นค่าเล่าเรียนบุตร ร้อยละ 5.96 ใช้จ่ายชำระหนี้ ทำบุญ และร้อยละ 5.21 เก็บออม (ภาพที่ 3.16)

ภาพที่ 3.16 การใช้จ่ายเงินจากค่าจ้างที่ได้รับของเกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ 4

ที่มา : จากการสำรวจ

3) ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

3.1) กระแสเงินหมุนเวียน

จากผลการดำเนินงานในมาตรการที่ 4 มีจังหวัดที่ชุมชนได้เสนอขอสนับสนุนโครงการของชุมชน 75 จังหวัด (ยกเว้นชุมพร และสงขลา) มีโครงการของชุมชนที่ดำเนินการทั้งสิ้น 8,081 โครงการ มีวงเงินงบประมาณในภาพรวม จำนวน 4,504.79 ล้านบาท แบ่งเป็น ค่าจ้างแรงงานประมาณ 1,356.28 ล้านบาท และค่าวัสดุประมาณ 3,148.51 ล้านบาท โดยงบประมาณดังกล่าวได้ลงไปสู่ชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งคาดว่าจะเกิดกระแสเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจอย่างน้อย ร้อยละ 80 ของเงินที่ลงไปยังชุมชน หรือประมาณ 3,600 ล้านบาท

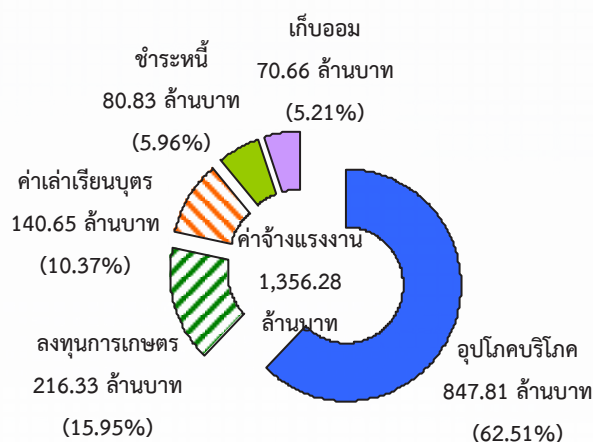
ทั้งนี้ การประมาณการเบื้องต้นในช่วงดำเนินงานโครงการ พบว่า มีกระแสเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนหรือตำบล 2,377.21 ล้านบาท ในระบบเศรษฐกิจระดับจังหวัด 3,888.49 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 52.77 และ 86.32 ตามลำดับ ของงบประมาณที่เบิกจ่าย จากการพิจารณาการใช้จ่ายเงินที่ลงไปยังโครงการของชุมชน (ตารางที่ 3.14) ดังนี้

ตารางที่ 3.14 กระแสเงินหมุนเวียนที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการ

รายการ	กระแสเงินหมุนเวียนของโครงการในระดับต่างๆ					
	ประเทศ		จังหวัด		ชุมชน	
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ
งบประมาณรวม	4,504.79	100.00	3,888.49	86.32	2,377.21	52.77
- ค่าจ้างแรงงาน	1,356.28	100.00	1,285.62	94.79	1,285.62	94.79
- ค่าวัสดุ	3,148.51	100.00	2,602.87	82.67	1,091.59	34.67

ที่มา : จากการคำนวณ

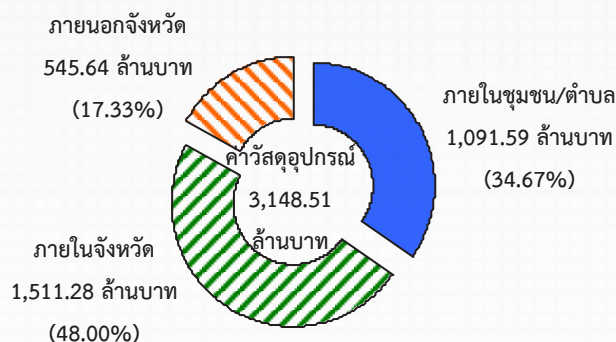
(1) การใช้จ่ายเงินค่าแรงที่ได้รับ จากงบประมาณในส่วนค่าจ้างแรงงานในภาพรวม 1,356.28 ล้านบาท โดยเมื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้รับเงินค่าจ้าง จะมีการนำไปใช้จ่ายในด้านต่างๆ ในสัดส่วน ร้อยละ 94.79 ของค่าแรงที่ได้รับ คิดเป็นมูลค่าที่มีการใช้จ่ายเกิดขึ้น จำนวน 1,285.62 ล้านบาท แบ่งเป็น ใช้เพื่ออุปโภคบริโภค เช่น ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมันรถ ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ร้อยละ 62.51 คิดเป็นมูลค่า 847.81 ล้านบาท ใช้เพื่อการลงทุนทางการเกษตร เช่น ซื้อปุ๋ย อาหารสัตว์ สารเคมี เมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และเครื่องจักรกลทางการเกษตร ร้อยละ 15.95 คิดเป็นมูลค่า 216.33 ล้านบาท ใช้จ่ายเป็นค่าเล่าเรียนบุตร เช่น เลี้ยงดูนักเรียน อุปกรณ์การศึกษา ค่าบำรุงการศึกษา ร้อยละ 10.37 คิดเป็นมูลค่า 140.65 ล้านบาท ใช้ชำระหนี้ ทำบุญ ให้ญาติ ร้อยละ 5.96 คิดเป็นมูลค่า 80.83 ล้านบาท (ภาพที่ 3.17)

ภาพที่ 3.17 การใช้จ่ายเงินจากค่าจ้างแรงงาน

ที่มา : จากการสำรวจ

(2) การใช้จ่ายค่าวัสดุในโครงการ งบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับโครงการในภาพรวม เท่ากับ 3,148.51 ล้านบาท โดยข้อมูลการใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ของชุมชนที่ได้รับงบประมาณให้ดำเนินการมีการจัดหาหรือซื้อวัสดุจากหลายแหล่ง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ภายในจังหวัดของชุมชนที่จัดทำโครงการ สามารถประมาณการได้ว่าเป็นเงินที่มีการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์จากแหล่งจำหน่ายภายในชุมชนหรือตำบล ร้อยละ 34.67 คิดเป็นมูลค่า 1,091.59 ล้านบาท และจัดซื้อภายในจังหวัด ร้อยละ 48.00 เป็นมูลค่า 1,511.28 ล้านบาท และจากภายนอกจังหวัด ร้อยละ 17.33 มูลค่า 545.64 ล้านบาท (ภาพที่ 3.18)

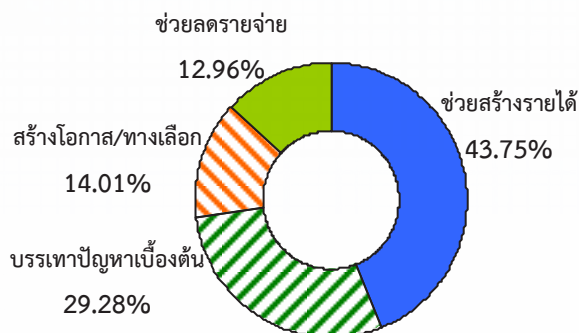

ภาพที่ 3.18 การใช้จ่ายค่าวัสดุในโครงการ

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2) ผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับ

จากการดำเนินงานมาตรการที่ 4 คาดว่ามีเกษตรกรได้รับประโยชน์จำนวน 2.3 ล้านรายทั่วประเทศ ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลเกษตรกรถึงผลประโยชน์เบื้องต้นที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการของชุมชน ร้อยละ 43.75 เห็นว่า ช่วยสร้างรายได้ให้ประชาชนในชุมชนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 29.28 เห็นว่า ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้นให้แก่ชุมชน ร้อยละ 14.01 ช่วยสร้างโอกาสหรือทางเลือกในการผลิตทางการเกษตร และการประกอบอาชีพภายในชุมชน และร้อยละ 12.96 ช่วยลดรายจ่ายภายในครัวเรือน (ภาพที่ 3.19)

ภาพที่ 3.19 ผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับ

ที่มา : จากการสำรวจ

ทั้งนี้ ผลประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการของชุมชนในขั้นแรก คือ การช่วยสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในชุมชนจากการร่วมเข้ามาเป็นแรงงานของโครงการ แต่อย่างไรก็ดีจากการลงทุนของโครงการหลายโครงการคาดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อเนื่อง รวมทั้งหากชุมชนมีการจัดการที่ดีจะกลายเป็นกิจกรรมทางเลือกที่คาดว่าจะสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนต่อไปในอนาคต ได้แก่

(1) โครงการเกี่ยวกับการปลูกพืชและการผลิตทางการเกษตร เช่น กิจกรรมการปลูกพืชใช้น้ำน้อย ปลูกผัก การเพาะเห็ด การเลี้ยงสัตว์ และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งเกษตรกรอาจรวมกลุ่มกันผลิตเพื่อทดแทนหรือเสริมเพิ่มเติมจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น การทำนา การปลูกพืชไร่ เป็นต้น

(2) โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น การปรับปรุงลำเหมือง การขุดลอกคลอง ก่อสร้างฝายน้ำล้น และวางระบบส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งเกิดประโยชน์ต่อพื้นที่เกษตรในชุมชนโดยเฉพาะกิจกรรมการผลิตทางการเกษตร อาทิ การปลูกข้าว พืชไร่ พืชสวน และกิจกรรมการเกษตรอื่นๆ

(3) โครงการเกี่ยวกับการก่อสร้าง เช่น ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน โรงเรือนคัดแยกหรือเก็บผลผลิต โรงเรือนสำหรับแปรรูปผลผลิต และลานตากผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งจะเป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งพัฒนาผลผลิตของชุมชน

(4) โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ เช่น งานแปรรูปผลผลิต งานหัตถกรรม และงานประดิษฐ์อื่นๆ หากชุมชนไหนสามารถพัฒนาหรือยกระดับให้สินค้ามีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดจะเป็นอาชีพทางเลือกให้กับประชาชนในชุมชนได้ต่อไป

4) ผลประโยชน์ทางสังคม

4.1) การมีส่วนร่วมในชุมชน

เกษตรกร ร้อยละ 80.47 เห็นว่าโครงการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมกันภายในชุมชน รวมทั้งกับหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนในการจัดทำโครงการของชุมชนในระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 12.94 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 6.59 อยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด โดยภาพรวมการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับหน่วยงานรัฐอยู่ในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.08 (ตารางที่ 3.15)

4.2) การเกิดสวัสดิการภายในชุมชน

เกษตรกร ร้อยละ 89.25 เห็นว่าโครงการของชุมชนที่จัดทำขึ้นเกิดประโยชน์ที่เป็นสวัสดิการภายในชุมชน เช่น การสร้างลานตากนอกจากได้ลานตากผลผลิตแล้ว ยังเป็นลานกิจกรรมนันทนาการของชุมชน การพัฒนาโรงเก็บเมล็ดพันธุ์เกิดเป็นธนาคารข้าวในชุมชน การทำฟาร์มชุมชนทำให้มีแหล่งอาหารคุณภาพและราคาเหมาะสมในชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ ร้อยละ 76.81 เห็นว่าทำให้เกิดสวัสดิการภายในชุมชนระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 12.35 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 10.84 อยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าคะแนน 3.95

5) ผลประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อม

5.1) การช่วยบรรเทาปัญหาจากภัยแล้ง

เกษตรกร ร้อยละ 73.39 ให้ความเห็นว่าโครงการได้ช่วยบรรเทา ปัญหาภัยแล้งของชุมชน ในระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 19.33 ได้รับระดับปานกลาง และร้อยละ 7.28 อยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด โดยในภาพรวมเห็นว่าช่วยบรรเทาปัญหาภัยแล้งได้ในระดับมาก ที่ค่าคะแนน 3.98 (ตารางที่ 3.15)

5.2) การดูแลและรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชน

เกษตรกร ร้อยละ 85.09 เห็นว่าโครงการของชุมชนที่จัดทำขึ้นจะเกิดประโยชน์ต่อ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชน เช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ หรือสารชีวภาพ ช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี หรือยาฆ่าแมลง ดีต่อระบบนิเวศและสุขภาพ การขุดลอกแหล่งน้ำ และกำจัดวัชพืช ช่วยเรื่องการระบายน้ำ การเก็บกักน้ำได้มากขึ้น รวมทั้งยังเป็นการพัฒนาพื้นที่ที่รกร้างให้ได้กลับมาใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ร้อยละ 72.29 เห็นว่าทำให้เกิดประโยชน์ในระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 13.38 เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 14.43 อยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด โดยภาพรวมมีประโยชน์อยู่ในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.81

ตารางที่ 3.15 ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานมาตรการที่ 4

รายการ	ไม่ แน่ใจ	เกิด ประโยชน์	ระดับผลประโยชน์ที่ได้รับ					ค่าคะแนนเฉลี่ย แปลผล
			มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ผลประโยชน์ทางสังคม								
1.1 การมีส่วนร่วมในชุมชน	-	100.00	35.50	44.97	12.94	5.02	1.57	4.08 มาก
1.2 การเกิดสวัสดิการ ภายในชุมชน	10.75	89.25	34.34	42.47	12.35	5.12	5.72	3.95 มาก
2. ผลประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อม								
2.1 การช่วยบรรเทาปัญหา จากภัยแล้ง	-	100.00	33.20	40.19	19.33	5.71	1.57	3.98 มาก
2.2 การดูแล/รักษา สิ่งแวดล้อมฯ ของชุมชน	14.91	85.09	29.30	42.99	13.38	7.64	6.69	3.81 มาก
3. ความพึงพอใจในภาพรวม มาตรการที่ 4								
			32.61	43.17	17.05	5.04	2.13	3.99 มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

6) ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 4

สำหรับด้านความพึงพอใจต่อมาตรการในภาพรวม เกษตรกร ร้อยละ 75.78 พึงพอใจ ต่อการดำเนินงานในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเห็นว่าประชาชนในชุมชนได้รับผลประโยชน์โดยตรงมีรายได้ จากการจ้างงาน มีอาชีพเสริม มีงานทำในช่วงที่มีปัญหาภัยแล้ง รวมทั้งยังสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของ ชุมชน สร้างความสามัคคี และเกิดการเรียนรู้ความรู้ใหม่ๆ หลายชุมชนมีความชื่นชอบและพอใจกับสิ่งที่ตนเอง

ได้ร่วมทำ เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษสำหรับจำหน่ายและบริโภคในครัวเรือน การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ได้ในราคาถูก ช่วยลดต้นทุนการผลิต ซึ่งชุมชนได้รับประโยชน์เป็นอย่างมาก เป็นต้น ร้อยละ 17.05 พึงพอใจในระดับปานกลาง ยังเห็นว่าควรเพิ่มการพิจารณาสภาพพื้นที่และปัญหาของชุมชนให้ครอบคลุม เพราะการรับรู้ของประชากรในชุมชนยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากเป็นมาตรการที่เร่งด่วน และร้อยละ 7.17 พึงพอใจในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เนื่องจากโครงการยังก่อให้เกิดประโยชน์ เพียงบางจุดหรือ บางกลุ่ม โดยในภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก ที่ค่าคะแนน 3.99 (ตารางที่ 3.15)

มาตรการที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ

1) การรับทราบมาตรการ

เกษตรกร ร้อยละ 71.04 รับทราบรายละเอียดว่ามีมาตรการดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นการรับทราบสถานการณ์น้ำและภัยแล้ง การรณรงค์การใช้น้ำอย่างประหยัดจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 28.96 ไม่ทราบหรือมีข้อมูลไม่ชัดเจน

ทั้งนี้ ในจำนวนเกษตรกรที่รับทราบ ร้อยละ 24.93 เคยเข้าร่วมในเวทีการสร้างการรับรู้การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าหรือประหยัดที่หน่วยงานราชการได้ไปดำเนินการจัดยังชุมชนต่างๆ ส่วนที่เหลือยังไม่เคยเข้าร่วมสำหรับการรับทราบเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโดยวิธีเปียกสลับแห้งเพื่อการประหยัดน้ำฤดูกาลผลิตปี 2558/59 เกษตรกร ร้อยละ 10.67 ทราบรายละเอียดของโครงการดังกล่าว ซึ่งในจำนวนที่รับทราบนี้ ร้อยละ 21.87 ได้มีการนำมาปฏิบัติในพื้นที่ทำนาของตนเองแล้ว

2) ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 5

เกษตรกร ร้อยละ 44.63 พึงพอใจต่อการดำเนินงานมาตรการที่ 5 ในระดับมากถึงมากที่สุด เพราะทำให้รับทราบถึงสถานการณ์น้ำ สภาพปัญหาภัยแล้ง และเกิดความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องประหยัดน้ำตระหนักและเห็นคุณค่าของน้ำมากขึ้น ร้อยละ 41.88 พึงพอใจในระดับปานกลาง ยังคงเห็นว่าการใช้น้ำของเกษตรกรยังคงไม่ต่างจากเดิม และยังมีพฤติกรรมการใช้น้ำเหมือนเดิม มีเพียงบางส่วนที่ตระหนักและประหยัดน้ำ การประชาสัมพันธ์ยังน้อย และร้อยละ 13.49 พึงพอใจอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เนื่องจากเห็นว่าแนวทางไม่ชัดเจน เสียเวลาการประกอบอาชีพ และบางส่วนเห็นว่าไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการ ในภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจระดับปานกลาง ที่ค่าคะแนน 3.38 (ตารางที่ 3.16)

มาตรการที่ 6 การเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน

1) การรับทราบมาตรการ

เกษตรกร ร้อยละ 63.39 ได้รับทราบรายละเอียดว่ามีมาตรการดังกล่าว ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 36.61 ไม่ทราบรายละเอียด โดยเกษตรกรที่ทราบการดำเนินการมาตรการ ร้อยละ 27.95 ได้รับประโยชน์หรือได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งในจำนวนนี้ แบ่งเป็น ร้อยละ 45.93 ได้ประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลหรือขุดบ่อบาดาลภายในชุมชน ร้อยละ 34.23 ได้รับจากการจัดหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้งรุนแรงหรือการช่วยเหลืออื่นๆ และร้อยละ 19.84 มีปริมาณน้ำฝนเพียงพอกับการทำการเกษตร

2) ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 6

เกษตรกร ร้อยละ 42.66 พึงพอใจต่อการดำเนินงานมาตรการที่ 6 ในระดับมากที่สุด เนื่องจากภาครัฐให้ความสนใจ มีการชุดบ่อบาดาล ชุดลอกคูคลอง และพัฒนาแหล่งน้ำ ก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาว ร้อยละ 41.51 พึงพอใจในระดับปานกลาง เนื่องจากไม่ได้รับประโยชน์โดยตรง อยู่ห่างไกลจากจุดที่มีการดำเนินการ และร้อยละ 15.83 พึงพอใจในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เนื่องจากไม่ทราบรายละเอียดโครงการ ชุมชนไม่ได้รับประโยชน์หรือยังได้รับไม่ทั่วถึง และมีน้ำสำหรับไปใช้เพื่อการเกษตรน้อย สำหรับภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจระดับปานกลาง ที่ค่าคะแนน 3.33 (ตารางที่ 3.16)

มาตรการที่ 7 การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1) การรับทราบมาตรการ

เกษตรกร ร้อยละ 75.46 ได้รับทราบรายละเอียดว่ามีมาตรการดังกล่าว ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 24.54 ไม่ทราบข้อมูลที่ชัดเจน สำหรับการได้รับประโยชน์หรือช่วยเหลือเกษตรกรที่ทราบ ร้อยละ 81.53 ได้รับประโยชน์หรือความช่วยเหลือจากมาตรการ ซึ่งในจำนวนนี้ ร้อยละ 84.05 เป็นการได้เข้ารับบริการจากหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ และร้อยละ 56.47 ได้รับรู้ว่ามีตำรวจสายตรวจมาดูแลความเรียบร้อยภายในชุมชนเป็นประจำ

2) ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 7

เกษตรกร ร้อยละ 65.16 พึงพอใจต่อการดำเนินงานมาตรการที่ 7 ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าได้รับการตรวจโรคและสุขภาพ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพให้ดีขึ้น ดูแลได้ทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน ได้รับความสะดวกรวดเร็ว และประหยัดเวลา ไม่ต้องเดินทางไปโรงพยาบาล รวมทั้งรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น ร้อยละ 27.41 พึงพอใจในระดับปานกลาง เนื่องจากเป็นภารกิจประจำตามหน้าที่ของหน่วยงาน และเป็นบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน และร้อยละ 7.43 พึงพอใจในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เนื่องจากไม่ได้เข้าใช้บริการ และไม่ทราบรายละเอียด ในส่วนของภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจระดับมาก ที่ค่าคะแนน 3.70 (ตารางที่ 3.16)

มาตรการที่ 8 มาตรการอื่นๆ

1) การรับทราบมาตรการ

เกษตรกร ร้อยละ 68.59 ได้รับทราบรายละเอียดว่ามีมาตรการดังกล่าว ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 31.41 ไม่ทราบ สำหรับการได้รับประโยชน์หรือความช่วยเหลือของเกษตรกรที่ทราบมาตรการ ร้อยละ 67.02 ได้รับประโยชน์จากมาตรการ เช่น การเข้ารับการอบรมเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตฯ (อบรมภัยแล้ง) การได้รับขดเชยหรือสนับสนุนสินเชื่อของชุมชน และการได้รับการช่วยเหลืออื่นๆ จากหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าไปช่วยเหลือในช่วงวิกฤตภัยแล้ง

2) ความพึงพอใจต่อมาตรการที่ 8

เกษตรกร ร้อยละ 53.10 พึงพอใจต่อการดำเนินงานมาตรการที่ 8 ในระดับมากที่สุด เพราะชุมชนได้รับการพัฒนาหรือช่วยเหลือ มีรายได้เสริม มีเงินทุน และได้รับความรู้ใหม่เพิ่มเติม ช่วยให้สามารถ

ปรับตัวได้ในช่วงฤดูแล้ง ร้อยละ 35.01 ฟังพอใจในระดับปานกลาง เนื่องจากเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะสั้น ประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับยังไม่เพียงพอ และร้อยละ 11.89 ฟังพอใจในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด เพราะไม่ได้รับประโยชน์โดยตรง ได้รับประโยชน์น้อย และการช่วยเหลือยังไม่ทั่วถึง ในส่วนของภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจระดับมาก ที่ค่าคะแนน 3.51 (ตารางที่ 3.16)

ทั้งนี้ ในภาพรวมการได้รับประโยชน์หรือความช่วยเหลือและความพึงพอใจของเกษตรกรต่อทุกมาตรการ จากการสำรวจข้อมูลเกษตรกรในกลุ่มที่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการช่วยเหลือต่างๆ และเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการ พบว่า เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์หรือความช่วยเหลือจากการดำเนินงาน มาตรการต่างๆ 3 อันดับแรก ได้แก่ มาตรการที่ 4 โครงการตามความต้องการของชุมชนฯ ร้อยละ 90.78 รองลงมา มาตรการที่ 7 การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ร้อยละ 81.53 และมาตรการที่ 8 การสนับสนุนอื่นๆ ร้อยละ 67.02 เช่น กิจกรรมการอบรมเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการผลิตฯ (อบรมช่วงภัยแล้ง) ซึ่งทั้ง 3 มาตรการดังกล่าวมีการดำเนินการครอบคลุมในพื้นที่ทั่วประเทศ ส่วนมาตรการที่ 6 และ 5 เกษตรกรได้รับประโยชน์ยังอยู่ในวงจำกัดเฉพาะในบางพื้นที่ คือ ร้อยละ 27.95 และ 24.93 ตามลำดับ สำหรับความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินการมาตรการต่างๆ พบว่า มาตรการ 3 อันดับแรกที่เกษตรกรพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ มาตรการที่ 4 โครงการตามความต้องการของชุมชนฯ มาตรการที่ 7 การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมาตรการที่ 8 การสนับสนุนอื่นๆ ที่ค่าคะแนน 3.99 3.70 และ 3.51 ตามลำดับ ส่วนมาตรการที่ 2 3 เกษตรกรพึงพอใจระดับมากค่อนข้างไปทางปานกลาง และ มาตรการที่ 1 5 และ 6 เกษตรกรพึงพอใจในระดับปานกลาง เนื่องจากบางมาตรการยังไม่ได้รับประโยชน์ชัดเจน และยังไม่ทั่วถึง ทั้งนี้ ในภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก ที่ค่าคะแนน 3.58 (ตารางที่ 3.16)

ตารางที่ 3.16 สรุปการได้รับประโยชน์หรือความช่วยเหลือ และความพึงพอใจต่อมาตรการต่างๆ

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	การรับรู้ รับทราบ	การได้รับ ประโยชน์	ความพึงพอใจ (ร้อยละ)			คะแนนเฉลี่ย ระดับความพึงพอใจ
			มาก มากที่สุด	ปานกลาง	น้อย น้อยที่สุด	
มาตรการที่ 1 การส่งเสริมความรู้และการสนับสนุนฯ	61.74	49.32	42.53	40.18	17.29	3.29 ปานกลาง
มาตรการที่ 2 การชะลอหรือขยายระยะเวลาชำระหนี้	59.99	42.15	49.95	38.30	11.75	3.49 มาก
มาตรการที่ 3 การจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ฯ	51.46	34.57	47.67	38.54	13.79	3.43 มาก
มาตรการที่ 4 โครงการตามความต้องการของชุมชนฯ	87.20	90.78	75.78	17.05	7.17	3.99 มาก
มาตรการที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ	71.04	24.93	44.63	41.88	13.49	3.38 ปานกลาง
มาตรการที่ 6 การเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน	63.39	27.95	42.66	41.51	15.83	3.33 ปานกลาง
มาตรการที่ 7 เสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยฯ	75.46	81.53	65.16	27.41	7.43	3.70 มาก
มาตรการที่ 8 การสนับสนุนอื่นๆ เช่น อบรมภัยแล้ง	68.59	67.02	53.10	35.01	11.89	3.51 มาก
เฉลี่ย			56.14	32.33	11.53	3.58 มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุป

โครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี 2558/59 ซึ่งประกอบด้วย มาตรการหลัก 8 มาตรการ มีหน่วยงานร่วมปฏิบัติงานจากหลายหน่วยงานหลายกระทรวง พื้นที่โครงการกว้างขวางทั่วประเทศ การประเมินผลในคราวนี้ เพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเน้น มาตรการที่ 1, 3 และ 4 ซึ่งเป็นมาตรการที่ส่งผลถึงเกษตรกรโดยตรง รวมทั้งการรับรู้และความพึงพอใจต่อการดำเนินงานทั้ง 8 มาตรการ สรุปสาระสำคัญของการประเมินผล ได้ดังนี้

4.1.1 ผลที่ได้จากการประเมินผล

1) สถานการณ์ภัยแล้งและความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตร ตั้งแต่ปี 2558 ต่อเนื่องถึงต้นปี 2559 ปริมาณฝนและน้ำต้นทุนที่เก็บกักในอ่างเก็บน้ำทั่วประเทศมีปริมาณน้อยกว่าค่าเฉลี่ย หลายพื้นที่ของประเทศประสบปัญหาภัยแล้ง จากการวิเคราะห์ผลกระทบภัยแล้งที่มีต่อการผลิตสินค้าเกษตรในปี 2558 และ 2559 มีพื้นที่ทางการเกษตรได้รับความเสียหายรวม 7.50 และ 5.19 ล้านไร่ คิดเป็นมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจของผลผลิตการเกษตร เท่ากับ 49,735.51 และ 31,493.12 ล้านบาท ในแต่ละปีตามลำดับรวม 2 ปี เท่ากับ 81,228.63 ล้านบาท โดยพื้นที่ปลูกข้าวได้รับความเสียหายมากที่สุดในปี 2558 จำนวน 6.48 ล้านไร่ มูลค่า 24,735.14 ล้านบาท และปี 2559 จำนวน 3.95 ล้านไร่ มูลค่า 18,970.48 ล้านบาท

2) มาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐ คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558 เห็นชอบโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบภัยแล้ง ปี 2558/59 เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและประชาชนใน 8 มาตรการ เป็นงบประมาณทั้งสิ้น 34,968.72 ล้านบาท โดยมีมาตรการที่เข้าถึงเกษตรกรและชุมชนโดยตรงเพื่อช่วยสร้างรายได้และลดรายจ่ายของครัวเรือน ได้แก่ มาตรการที่ 1 3 และ 4 คิดเป็นงบประมาณอย่างน้อย 8,500 ล้านบาท นอกจากนี้ ยังมีการสนับสนุนและช่วยเหลือผ่านมาตรการและโครงการอื่นๆ อีก 9 มาตรการ รวม 17 มาตรการ เป็นวงเงินงบประมาณที่เตรียมไว้สำหรับช่วยเหลือประชาชนเพื่อให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตภัยแล้งไปได้ จำนวน 204,985.40 ล้านบาท

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีความเห็นว่ามาตรการหรือโครงการต่างๆ มีความสอดคล้องกันในระดับมาก ที่ค่าคะแนน 3.93 (คะแนนเต็ม 5) เพราะการบูรณาการระหว่างหน่วยงานทำให้ลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม บางส่วนเห็นว่าในบางพื้นที่ไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรการได้ เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อย การเลี้ยงปลา เนื่องจากสภาพอากาศที่แห้งแล้งมาก ความชื้นในดินน้อย และแหล่งน้ำไม่เพียงพอ

3) การประสบปัญหาจากภัยแล้ง เกษตรกร ร้อยละ 72.89 ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ทำการเกษตร โดยเฉลี่ยได้รับผลกระทบในระดับมาก ที่ค่าคะแนน 3.98 (คะแนนเต็ม 5) เมื่อพิจารณาเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนน 4.46 สำหรับเกษตรกรบางส่วนที่ไม่ประสบปัญหา เนื่องจากมีแหล่งน้ำในไร่นาของตนเอง เช่น สระ บ่อน้ำ บ่อบาดาล หรือพื้นที่ทำการเกษตรไม่อยู่ในบริเวณแห้งแล้งมาก ด้านปริมาณน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค เกษตรกร ร้อยละ 28.15 ประสบปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ เกษตรกร ร้อยละ 32.64 ประสบปัญหาการมีงานทำหรือการมีอาชีพเสริมในภาคเกษตรในระดับมาก ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากการที่พื้นที่ทำการเกษตรลดลงในช่วงฤดูแล้ง ทำให้การจ้างแรงงานในภาคเกษตรมีการปรับลดน้อยลงตามไปด้วย

4) ความสอดคล้องของมาตรการและโครงการกับสภาพปัญหาในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นต่อความสอดคล้องของมาตรการและโครงการต่างๆ ที่เข้าไปช่วยเหลือเกษตรกรกับสภาพปัญหาในพื้นที่ในภาพรวมทุกมาตรการมีความสอดคล้อง ในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.93 ซึ่งส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.08 เห็นว่า มีความสอดคล้องระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 23.36 มีความสอดคล้องระดับปานกลาง โดยเห็นว่าเป็นการบูรณาการมาตรการและโครงการของหลายหน่วยงาน ทำให้ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้ทั่วถึงมากขึ้น และร้อยละ 1.56 เห็นว่ามีความสอดคล้องระดับน้อย เพราะเห็นว่าเป็นเพียงการรวมโครงการช่วยเหลือยังขาดการประเมินความต้องการจากระดับพื้นที่ขึ้นมา

ในส่วนของมาตรการที่ 4 ความสอดคล้องของโครงการชุมชนกับสภาพปัญหาในพื้นที่ ประธาน ศบคต. ผู้นำกลุ่มที่เสนอโครงการ และเกษตรกร ได้ให้ความเห็นในภาพรวมว่ามีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนในระดับมากที่ค่าคะแนน 4.17 ซึ่งส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.15 ให้ความเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งมีเหตุผลไปในทิศทางเดียวกันว่าโครงการได้เกิดจากความต้องการของชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมทำ และผลประโยชน์เกิดกับชุมชนเป็นหลัก ในส่วนที่เห็นว่าสอดคล้องระดับปานกลางถึงน้อยที่สุด เนื่องจากเห็นว่าประโยชน์อาจยังไม่ทั่วถึงเกษตรกรทุกกลุ่มในชุมชน บางโครงการยังไม่ใช้ความต้องการอันดับแรก แต่ด้วยเงื่อนไข และช่วงเวลาการดำเนินงานทำให้ต้องเร่งเสนอโครงการไปก่อน

5) การรับรู้รับทราบสถานการณ์ภัยแล้งและมาตรการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐ เกษตรกร ร้อยละ 93.64 รับทราบสถานการณ์และมาตรการช่วยเหลือ ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 6.36 ไม่ทราบหรือมีข้อมูลไม่ชัดเจน ในส่วนของการรับรู้ในรายละเอียดมาตรการช่วยเหลือ พบว่า มาตรการที่ 4 โครงการตามความต้องการของชุมชน มาตรการที่ 7 การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัย และมาตรการที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ เป็นมาตรการที่เกษตรกรรับรู้รับทราบในลำดับต้นๆ

6) การยอมรับการปรับเปลี่ยนการผลิตในช่วงที่มีปัญหาภัยแล้ง เกษตรกรในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา ร้อยละ 29.97 มีการปรับเปลี่ยนการผลิตและปรับตัว โดยทำการเกษตรอย่างอื่นทดแทนหรือทำเสริมจากกิจกรรมที่ทำอยู่เดิม เพื่อลดความเสี่ยงจากความเสียหายของผลผลิตและเป็นการหารายได้เสริม

ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ผักคะน้า ต้นหอม การปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเขียว ถั่วลิสง หรือ ทำอาชีพเสริมอื่นๆ ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ในส่วนที่ไม่ได้ปรับเปลี่ยน ร้อยละ 70.03 มีเหตุผลจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น พื้นที่การเกษตรเป็นที่เช่าต้องเสี่ยงทำการผลิต ยังไม่คุ้นเคยกับการทำการผลิตอย่างอื่น ไม่อยากเสี่ยงปลูกพืชอื่นในภาวะที่มีความแห้งแล้งมาก รวมทั้งยังไม่แน่ใจในเรื่องของตลาดรับซื้อผลผลิตว่ามีรองรับจริงหรือไม่ เป็นต้น

ทั้งนี้ ปัจจัยที่เกษตรกรเห็นว่าส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนการผลิต 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) การมีแหล่งน้ำเพียงพอในการทำการเกษตร (2) รายได้หรือผลตอบแทนที่คุ้มค่าจากการผลิต (3) การจัดการหรือความยากง่ายในการผลิต (4) มีตลาดรับซื้อผลผลิต และ (5) ต้นทุนการผลิตที่ไม่สูงมาก สำหรับปัจจัยอื่นๆ ที่เห็นว่ามีส่วนรองลงมา เช่น การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ระยะเวลาที่จะได้รับผลผลิต และสภาพแวดล้อมต่างๆ ในพื้นที่ เช่น สภาพดิน ภูมิอากาศ เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำให้เกษตรกรได้รับทราบหรือเข้าถึงแหล่งข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการทำการผลิตทางการเกษตร

7) การได้รับประโยชน์จากมาตรการต่างๆ เกษตรกรกลุ่มที่รับทราบมาตรการช่วยเหลือต่างๆ ได้รับประโยชน์หรือการช่วยเหลือในมาตรการ 3 อันดับแรก ได้แก่ มาตรการที่ 4 โครงการตามความต้องการของชุมชน มาตรการที่ 7 การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัย และมาตรการที่ 8 มาตรการอื่นๆ ที่ร้อยละ 90.78 81.53 และ 67.02 ตามลำดับ ซึ่ง 3 มาตรการดังกล่าวมีการดำเนินการครอบคลุมในพื้นที่ทั่วประเทศ ส่วนมาตรการอื่นๆ การได้รับประโยชน์หรือการช่วยเหลือยังอยู่ในวงจำกัดเฉพาะพื้นที่

8) ผลจากการดำเนินมาตรการช่วยเหลือ คาดว่ามีเกษตรกรและประชาชนได้รับประโยชน์จากมาตรการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้งกว่า 6.7 ล้านคน ซึ่งจากมาตรการหลักที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับผิดชอบ ได้มีส่วนช่วยลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ดังนี้

8.1) การลดรายจ่ายและสร้างรายได้

มาตรการที่ 1 เกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต จำนวน 385,137 ราย ซึ่งในส่วนที่นำปัจจัยการผลิตมาใช้และได้รับผลผลิตแล้ว เช่น พืชผักสวนครัว ถั่ว ข้าวโพด เห็ด ปลายุค ไก่ไข่ และเป็ดไข่ ได้รับผลผลิตคิดเป็นมูลค่าประมาณ 5,564 บาทต่อครัวเรือน จากการจำหน่ายในชุมชนและการบริโภคของครัวเรือน

มาตรการที่ 3 เกษตรกรที่ได้รับการจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ของกรมชลประทาน จำนวน 146,677 ราย หรือคิดเป็น 10,090,781 คน-วัน มีรายได้เฉลี่ย 18,350 บาทต่อราย ได้นำไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 63.77 ค่าเล่าเรียนบุตร ร้อยละ 13.11 ลงทุนทางการเกษตร ร้อยละ 9.28 ชำระหนี้ ร้อยละ 8.45 และเก็บออม ร้อยละ 5.39

มาตรการที่ 4 เกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นแรงงานในโครงการของชุมชน จำนวน 452,092 ราย หรือคิดเป็น 4,520,000 คน-วัน มีรายได้อยู่ในช่วง 3,000 - 6,860 บาทต่อราย ซึ่งนำไปใช้เพื่ออุปโภคบริโภค ร้อยละ 62.51 ลงทุนทางการเกษตร ร้อยละ 15.95 ค่าเล่าเรียนบุตร ร้อยละ 10.37 ชำระหนี้ ร้อยละ 5.96 และเก็บออม ร้อยละ 5.21

8.2) เงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ

มาตรการที่ 3 กระแสเงินหมุนเวียนจากการจ้างงานของกรมชลประทานในระบบเศรษฐกิจ ภาพรวม 2,546.45 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 83.99 ของงบประมาณที่เบิกจ่าย (3,031.78 ล้านบาท)

มาตรการที่ 4 มีโครงการของชุมชนเกิดขึ้น 8,081 โครงการ จากประมาณ 3,000 ตำบล ใน 75 จังหวัดทั่วประเทศ มีเกษตรกรได้รับประโยชน์ 2.3 ล้านราย โดยในช่วงระหว่างดำเนินงานโครงการ มีกระแสเงินหมุนเวียนจากการจ้างงานและการจัดซื้อวัสดุของโครงการในระบบเศรษฐกิจระดับชุมชน ประมาณ 2,377.21 ล้านบาท และระบบเศรษฐกิจระดับจังหวัดประมาณ 3,888.49 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 52.77 และ 86.32 ตามลำดับของงบประมาณที่เบิกจ่าย (4,504.79 ล้านบาท)

9) ความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับมากต่อการดำเนินงาน ในภาพรวม 8 มาตรการหลัก ที่ค่าคะแนน 3.58 โดยมาตรการ 3 อันดับแรกที่เกษตรกรพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ มาตรการที่ 4 โครงการตามความต้องการของชุมชนฯ มาตรการที่ 7 การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมาตรการที่ 8 การสนับสนุนอื่นๆ มีความพึงพอใจในระดับมาก ที่ค่าคะแนน 3.99 3.70 และ 3.51 ตามลำดับ

4.1.2 ข้อค้นพบ

1) การบริหารจัดการมาตรการช่วยเหลือต่างๆ มีการบูรณาการงานหลายหน่วยงาน และมีการจัดลำดับความสำคัญในการบรรเทาความเดือดร้อนให้เกษตรกร โดยครอบคลุมเรื่องการลดรายจ่าย การสร้างรายได้และสร้างโอกาส ทำให้ความช่วยเหลือกระจายลงสู่ในพื้นที่ชุมชนต่างๆ ในวงกว้างทั่วประเทศ

2) จากสภาพอากาศและความแห้งแล้งในปี 2559 มีความรุนแรงมาก การสนับสนุนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เพื่อให้เกษตรกรผลิตทดแทนการปลูกข้าวอาจทำให้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น รวมทั้งความเร่งด่วนในการช่วยเหลือ และปริมาณปัจจัยที่สนับสนุนในภาพรวมมีจำนวนมาก ทำให้ขั้นตอนการจัดหาและส่งมอบให้ทันกับความต้องการ ของเกษตรกรทำได้ล่าช้า

3) การชะลอหรือขยายระยะเวลาชำระหนี้ สามารถช่วยเหลือเกษตรกรที่มีหนี้สินให้ลดภาระค่าใช้จ่ายได้บางส่วน สำหรับกรณีการสนับสนุนสินเชื่อหรือเงินทุนยังเข้าถึงเกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อนได้น้อย เนื่องจากส่วนใหญ่ติดเงื่อนไขด้านภาระหนี้สินที่เกษตรกรมีอยู่เดิมกับสถาบันการเงิน

4) มาตรการที่ 3 และ 4 ซึ่งมีการจ้างแรงงานและการสนับสนุนโครงการตามความต้องการของชุมชนเป็นมาตรการที่เกษตรกรพึงพอใจเพราะได้รับประโยชน์ทันทีจากการเข้าร่วม แต่ควรมีการกระจายให้ทั่วถึงทุกกลุ่มที่มีความต้องการในชุมชน

5) การเสนอโครงการตามความต้องการของชุมชน ภายใต้มาตรการที่ 4 ผู้นำกลุ่มบางส่วน เห็นว่าหลักเกณฑ์ เงื่อนไข โครงการไม่ชัดเจนมีการปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมมาในภายหลัง เช่น ลักษณะกิจกรรม โครงการ การกำหนดค่าแรงงาน หลักฐานการใช้พื้นที่ เป็นต้น ทำให้ต้องมีการแก้ไขเอกสารและเตรียมหลักฐานเพิ่ม ซึ่งบางชุมชนไม่สามารถเตรียมได้ทัน

6) ในช่วงวิกฤตภัยแล้ง ปี 2558 – 2559 ภาครัฐมีหลายมาตรการหรือโครงการความช่วยเหลือที่ไปสนับสนุนแก่ชุมชนโดยตรงจำนวนมาก ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่าการกระจายความช่วยเหลือหรือผลประโยชน์ภายในชุมชนอาจมีการกระจุกตัวเพียงบางกลุ่มหรือบางพื้นที่ภายในชุมชน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับตำบลหรืออำเภอควรพิจารณาในประเด็นการกระจายความช่วยเหลือหรือความทั่วถึงด้วย

7) การประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับทราบข้อมูลข่าวสารนโยบายของรัฐบาล โดยใช้สื่อโทรทัศน์เป็นการเผยแพร่ ข้อมูลได้เข้าถึงประชาชนทั่วไปในวงกว้าง อย่างไรก็ตามผู้นำชุมชนถือเป็นสื่อบุคคลที่มีบทบาทมากต่อเกษตรกรเป้าหมาย ในการให้ได้รับทราบโครงการ และเข้าถึงนโยบายการช่วยเหลือของรัฐ

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานปฏิบัติ

1) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ให้มีการปลูกพืชใช้น้ำน้อยหรือกิจกรรมการเกษตรอื่นๆ ควรพิจารณาความเหมาะสมของสภาพพื้นที่เป้าหมายและความต้องการของตลาดในภาพรวม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยน เช่น แหล่งน้ำในการทำการเกษตร รายได้/ผลตอบแทน ต้นทุน และความยุ่งยากในการผลิต เป็นต้น

2) ควรมีการชี้แจง สร้างความเข้าใจ และความตระหนักต่อผู้นำชุมชนให้ทราบถึงเจตนารมณ์ของนโยบายและมาตรการของรัฐที่ต้องการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างทั่วถึง

3) ควรมีการพัฒนาศักยภาพศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) ในด้านการจัดทำแผนงานหรือโครงการของชุมชน โดยเฉพาะการวิเคราะห์ปัญหาและความคุ้มค่าของโครงการ สำหรับเป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่มเกษตรกรในการจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อการขอสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐในอนาคต

4) ควรมีความชัดเจนด้านหลักเกณฑ์เงื่อนไขโครงการ การสร้างการรับรู้ และความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย

5) กิจกรรมการจ้างงานในชุมชน ควรให้มีกระจายครอบคลุมและสอดคล้องกับช่วงอายุแรงงานที่มีความจำเป็นในการสร้างรายได้ทดแทนการทำการเกษตร

4.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การบริหารจัดการสถานการณ์ภัยพิบัติ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย และวาตภัย ในอนาคต ควรมีลักษณะการบูรณาการเช่นเดียวกับคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง ปี 2558/59 เพราะถือว่ามีเหมาะสมและครอบคลุมภารกิจตั้งแต่การเตรียมการป้องกัน การบรรเทาทุกข์ และฟื้นฟูให้กลับสู่ภาวะปกติ เนื่องจากสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ภัยพิบัติในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงขึ้น

2) ควรมีการพิจารณาอนุมัติกรอบงบประมาณเบื้องต้นไว้เป็นหลักการ สำหรับการดำเนินการมาตรการช่วยเหลือต่างๆ เมื่อทราบผลการประเมินสถานการณ์ว่าจะเกิดผลกระทบจากภัยพิบัติ เพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติสามารถนำไปใช้จ่ายได้ทันต่อสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

3) ควรผลักดันให้มีการสนับสนุนโครงการตามแผนพัฒนาการเกษตรของชุมชนที่เสนอขึ้นมา จากศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล (ศบกด.) ในฐานะองค์กรด้านการเกษตรในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดสรรงบประมาณให้แก่จังหวัดโดยตรงหรือจัดสรรในลักษณะกองทุนพัฒนาการเกษตร มีคณะกรรมการระดับจังหวัดและระดับอำเภอพิจารณา เพื่อส่งเสริมการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาในพื้นที่อีกทางหนึ่งด้วย

4) ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อการแก้ปัญหา และการขยายผลการพัฒนาการเกษตรของชุมชนต่อไป

บรรณานุกรม

- เกษม ศิริสุโขดม. 2550. การประเมินผลโครงการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ (ค.ต.ป.). (2559). รายงานผลการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.).
- จิรวัดน์ ชนะ. (2559). บทวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ: ฝนจะมา แล้งจะไป ผลภัยแล้งจะหายไปหรือไม่ [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib_/Article07_06_59.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 1 ธันวาคม 2559).
- สมหวัง พิชานูวัฒน์. (2544). วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). ผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2546). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการประเมินผลการศึกษาความช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2558). การประเมินผลโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- Rensis Likert. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. Archives of Psychology. Columbia University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. หนังสือสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ด่วนที่สุด ที่ กษ 1302/ว2477 ลงวันที่ 6 กรกฎาคม 2559 เรื่อง สรุปผลการประเมินผลโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี 2558/59 ช่วงระหว่างการดำเนินงานโครงการ
2. หนังสือสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ด่วนที่สุด ที่ กษ 1302/ว3981 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2559 เรื่อง สรุปการประเมินผลภาพรวมโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี 2558/59

ด่วนที่สุด

บันทึกข้อความ

ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
รับที่.....
วันที่ ๗ ก.ย. ๖๖.๐๖

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
รับที่ ๒๗๓๖
วันที่ ๖๑๐๕๙
ตรา

ส่วนราชการ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ศูนย์ประเมินผล โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๙-๐๕๐๗

ที่ กษ ๑๓๐๒/ ๑๒๕๓๗

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง สรุปผลการประเมินผลโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี ๒๕๕๘/๕๙ ช่วงระหว่างการดำเนินงานโครงการ

รองปลัดฯ (สายปฏิบัติการ)
รับที่.....
วันที่ ๗ ก.ย. ๖๖.๐๖

เรียน รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายเลศิวิโรจน์ โกวิทนะ)

เลขานุการคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง ปี ๒๕๕๘/๕๙

ตามบันทึกสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ กษ ๐๒๑๒/ว.๓๑ ลงวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๙ แจ้งมติคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง ปี ๒๕๕๘/๕๙ ขอให้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) ติดตามผลระดับพื้นที่การดำเนินงานโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบภัยแล้ง ปี ๒๕๕๘/๕๙ และการสร้างการรับรู้ให้แก่เกษตรกร นั้น

สศก. ได้ทำการประเมินผลโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี ๒๕๕๘/๕๙ โดยสำรวจข้อมูลในช่วงระหว่างการดำเนินงานโครงการ ตั้งแต่วันที่ ๒๕ เมษายน - ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙ ในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ทุกภาคของประเทศ จำนวน ๖๑ จังหวัด โดยการสุ่มสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) ผู้นำกลุ่มเกษตรกรที่เสนอโครงการชุมชน เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ ๑ ๓ และ ๔ และเกษตรกรทั่วไป รวมทั้งสิ้น ๔,๐๘๕ ราย โดยได้นำเสนอผลการประเมินผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และเสนอความเห็นในการสัมมนา เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๙ ณ KU Home Hotel มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ ด้วยแล้ว สรุปผลการประเมินได้ ดังนี้

๑. การประสบปัญหาหรือได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง เกษตรกร ร้อยละ ๗๗ ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ทำการเกษตร โดยเฉลี่ยได้รับผลกระทบในระดับมาก ที่ค่าคะแนน ๓.๙๙ (คะแนนเต็ม ๕) เมื่อพิจารณาเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนน ๔.๔๖ สำหรับเกษตรกรบางส่วนที่ไม่ประสบปัญหา เนื่องจากมีแหล่งน้ำในไร่นาของตนเอง เช่น สระ บ่อ บ่อน้ำบาดาล หรือพื้นที่ทำการเกษตรไม่ได้แห้งแล้งมากนัก ด้านปริมาณน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค เกษตรกร ร้อยละ ๒๙ ประสบปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนั้น เกษตรกร ร้อยละ ๓๘ ประสบปัญหาการมีงานทำหรือการหาอาชีพเสริมในภาคเกษตรในระดับมาก ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากการที่พื้นที่ทำการเกษตรลดลงในช่วงฤดูแล้ง ทำให้การจ้างแรงงานในภาคเกษตร มีการปรับลดน้อยลงตามไปด้วย

๒. ความสอดคล้องของโครงการชุมชนกับสภาพปัญหาในพื้นที่ชุมชน โดยเฉพาะการดำเนินงานมาตรการที่ ๔ โครงการตามความต้องการของชุมชน ประธาน ศบกต. ผู้นำกลุ่มที่เสนอโครงการ และเกษตรกร เห็นว่า มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนในระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ ๘๕ ๘๙ และ ๖๙ ตามลำดับ ซึ่งได้ให้เหตุผลไปในทิศทางเดียวกันว่าโครงการได้เกิดจากความต้องการของชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมทำ และผลประโยชน์เกิดกับชุมชนเป็นหลัก ในส่วนที่เห็นว่าสอดคล้องระดับปานกลางถึงน้อยที่สุด เนื่องจากเห็นว่าประโยชน์อาจยังไม่ทั่วถึงเกษตรกรทุกกลุ่มในชุมชน บางโครงการยังไม่ใช้ความต้องการอันดับแรก แต่ด้วยเงื่อนไข ช่วงเวลาการดำเนินงาน ทำให้ต้องเร่งเสนอโครงการไป

๓. การรับรู้รับทราบสถานการณ์ภัยแล้งและมาตรการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐ เกษตรกร ร้อยละ ๙๕ รับทราบสถานการณ์และมาตรการช่วยเหลือ ส่วนที่เหลือ ร้อยละ ๕ ไม่ทราบหรือมีข้อมูลไม่ชัดเจน ในส่วนของการรับรู้ในรายละเอียดมาตรการช่วยเหลือ พบว่า มาตรการที่ ๔ โครงการตามความต้องการของชุมชน

/ มาตรการที่ ๕ ...

มาตรการที่ ๕ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ และมาตรการที่ ๗ การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัย เป็นมาตรการที่เกษตรกรรับรู้มากในลำดับต้นๆ

๔. การยอมรับและปรับเปลี่ยนการผลิตหรือปรับตัวช่วงที่มีปัญหาภัยแล้ง เกษตรกร ร้อยละ ๓๖ มีการปรับเปลี่ยนการผลิตและปรับตัว โดยทำการเกษตรอย่างอื่นทดแทนหรือทำเสริมจากกิจกรรมที่ทำอยู่เดิม เพื่อลดความเสี่ยงจากความเสียหายของผลผลิตและเป็นการหารายได้เสริม ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ผักคะน้า ต้นหอม การปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเขียว ถั่วลิสง หรือทำอาชีพเสริมอื่นๆ ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ในส่วนที่ไม่ได้ปรับเปลี่ยน ร้อยละ ๖๔ มีเหตุผลจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น พื้นที่การเกษตรเป็นที่เช่าต้องเสี่ยงทำการผลิต ยังไม่คุ้นเคยกับการทำการผลิตอย่างอื่น ไม่อยากเสี่ยงปลูกพืชอื่นในภาวะที่มีความแห้งแล้งมาก รวมทั้งยังไม่แน่ใจในเรื่องของตลาดรับซื้อผลผลิตว่าจะมีรองรับจริงหรือไม่ เป็นต้น

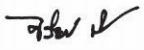
ทั้งนี้ ปัจจัยที่เกษตรกรเห็นว่าส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนการผลิต ๕ อันดับแรก ได้แก่ ๑) การมีแหล่งน้ำเพียงพอในการทำการเกษตร ๒) รายได้หรือผลตอบแทนที่คุ้มค่าจากการผลิต ๓) มีตลาดรับซื้อผลผลิต ๔) การจัดการหรือความยากง่ายในการผลิต และ ๕) ต้นทุนการผลิตที่ไม่สูงมาก สำหรับปัจจัยอื่นๆ ที่เห็นว่ามีผลรองลงมา เช่น ระยะเวลาที่จะได้รับผลผลิต การสนับสนุนจากภาครัฐ สภาพดิน และภูมิอากาศ เป็นต้น

๕. การได้รับประโยชน์จากมาตรการต่างๆ เกษตรกรกลุ่มที่รับทราบมาตรการช่วยเหลือต่างๆ ได้รับประโยชน์หรือการช่วยเหลือในมาตรการ ๓ อันดับแรก ได้แก่ มาตรการที่ ๔ โครงการตามความต้องการของชุมชน มาตรการที่ ๗ การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัย และมาตรการที่ ๘ การช่วยเหลือตามระเบียบของกระทรวงการคลัง การอบรมเพิ่มผลิตภาพการผลิต (อบรมช่วงภัยแล้ง) ที่ร้อยละ ๘๓ ๗๘ และ ๖๖ ตามลำดับ ซึ่งทั้ง ๓ มาตรการดังกล่าวมีการดำเนินการครอบคลุมในพื้นที่ทั่วประเทศ ส่วนมาตรการอื่นๆ การได้รับประโยชน์หรือการช่วยเหลือยังอยู่ในวงจำกัดเฉพาะบางพื้นที่ สำหรับความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากในมาตรการต่างๆ ๓ อันดับแรก ได้แก่ มาตรการที่ ๓ การจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ มาตรการที่ ๔ โครงการตามความต้องการของชุมชน และมาตรการที่ ๗ การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัย ที่ค่าคะแนน ๓.๘๖ ๓.๗๔ และ ๓.๖๑ ตามลำดับ

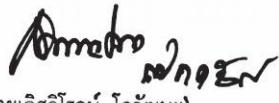
๖. ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ การดำเนินงานโครงการเป็นการบูรณาการจากหลายกรมหลายกระทรวง ทำให้เกิดการกระจายความช่วยเหลือสู่ชุมชนต่างๆ ในวงกว้างครอบคลุมทั่วประเทศ แต่อาจยังไม่กระจายทั่วถึงทุกกลุ่มในชุมชน บางโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปลูกพืชใช้น้ำน้อย อาจไม่ได้รับผลผลิตตามที่คาดหวังเนื่องจากสภาพอากาศที่ร้อนมากในหลายพื้นที่ ควรพิจารณาหรือประเมินความพร้อมของพื้นที่เป้าหมายด้วย การแก้ปัญหาของเกษตรกรแบบเร่งด่วน ควรเน้นไปที่กิจกรรมการจ้างงานในชุมชน สำหรับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในระยะยาว ควรผลักดันกิจกรรมในมาตรการที่ ๕ และ ๖ ให้มีการดำเนินการต่อเนื่องและขยายพื้นที่มากขึ้น รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

ทั้งนี้ สศก. ได้แจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในมาตรการที่ ๑ และ ๔ นำผลการประเมินไปพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยแล้ว สำหรับการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลในช่วงสิ้นสุดการดำเนินงานกำหนดไว้ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๙ เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการเสนอภายในเดือนกันยายน ๒๕๕๙ ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หากเห็นชอบโปรดนำเรียนปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทราบด้วย

(นางสาวจรรยา ฤทธิ์โชชา) - rm
รองเลขาธิการ ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เรียน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เพื่อโปรดทราบ

(นายเลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ)
รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๓ (ปิดหนังสือ)

ด่วนที่สุด

บันทึกข้อความ

รองปลัดฯ (นายสุรพงษ์)
รับที่ ๕๕๕๕
วันที่ ๕ พ.ย. ๕๙ เวลา ๑๖.๕๐

ผู้ส่งสาร
๕๕๕๕
๕ พ.ย. ๕๙

ส่วนราชการ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ศูนย์ประเมินผล โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๙-๐๕๐๗

ที่ กษ ๑๓๐๒/ว ๕๕๕๕

วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

เรื่อง สรุปการประเมินผลภาพรวมโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบภัยแล้ง ปี ๒๕๕๘/๕๙

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๕๕๕๕
รับที่ - ๗ พ.ย. ๒๕๕๙
เวลา ๑๐.๒๕ น.

เรียน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตามที่คณะกรรมการอำนวยการบูรณาการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง ปี ๒๕๕๘/๕๙ ได้มอบหมายให้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) ประเมินผลภาพรวมในระดับพื้นที่ของโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบภัยแล้ง ปี ๒๕๕๘/๕๙ นั้น

สศก. ได้สำรวจข้อมูลช่วงระหว่างดำเนินงานและหลังจากกิจกรรมส่วนใหญ่ของโครงการเสร็จสิ้น โดยการสุ่มสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ผู้นำกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรที่เข้าร่วมมาตรการที่ ๑ ๓ และ ๔ และเกษตรกรทั่วไป จำนวนทั้งสิ้น ๘,๓๐๒ ราย ครอบคลุมพื้นที่ ๗๕ จังหวัด ซึ่งได้นำเสนอสรุปผลการประเมินผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ และร่วมกันพิจารณาให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ในการประชุมเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙ ณ ห้องประชุม AEOC ชั้น ๒ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ด้วยแล้ว ผลการประเมินผลสรุปได้ ดังนี้ (ตามเอกสารแนบ)

๑. สถานการณ์ภัยแล้งและความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตร ตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ ต่อเนื่องถึงต้นปี ๒๕๕๙ ปริมาณฝนและน้ำต้นทุนที่เก็บกักในอ่างเก็บน้ำทั่วประเทศมีปริมาณน้อยกว่าค่าเฉลี่ย หลายพื้นที่ของประเทศประสบปัญหาภัยแล้ง จากภาวะวิเคราะห์ผลกระทบภัยแล้งที่มีต่อการผลิตสินค้าเกษตรในปี ๒๕๕๘ และ ๒๕๕๙ มีพื้นที่ทางการเกษตรได้รับความเสียหายรวม ๗.๕๐ และ ๕.๑๙ ล้านไร่ คิดเป็นมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจของผลผลิตการเกษตร เท่ากับ ๔๙,๗๓๕.๕๑ และ ๓๑,๔๙๓.๑๒ ล้านบาท ในแต่ละปีตามลำดับรวม ๒ ปี เท่ากับ ๘๑,๒๒๘.๖๓ ล้านบาท โดยพื้นที่ปลูกข้าวได้รับความเสียหายมากที่สุดในปี ๒๕๕๘ จำนวน ๖.๔๘ ล้านไร่ มูลค่า ๒๔,๗๓๕.๑๔ ล้านบาท และปี ๒๕๕๙ จำนวน ๓.๙๕ ล้านไร่ มูลค่า ๑๘,๙๗๐.๔๘ ล้านบาท

๒. มาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐ คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๘ เห็นชอบโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบภัยแล้ง ปี ๒๕๕๘/๕๙ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและประชาชนใน ๘ มาตรการ เป็นงบประมาณทั้งสิ้น ๓๔,๙๖๘.๗๒ ล้านบาท โดยมีมาตรการที่เข้าถึงเกษตรกรและชุมชนโดยตรงเพื่อช่วยสร้างรายได้และลดรายจ่ายของครัวเรือน ได้แก่ มาตรการที่ ๑ ๓ และ ๔ คิดเป็นงบประมาณอย่างน้อย ๘,๕๐๐ ล้านบาท นอกจากนั้น ยังมีการสนับสนุนและช่วยเหลือผ่านมาตรการและโครงการอื่นๆ อีก ๙ มาตรการ รวม ๑๗ มาตรการ เป็นวงเงินงบประมาณที่เตรียมไว้สำหรับช่วยเหลือประชาชนเพื่อให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตภัยแล้งไปได้ จำนวน ๒๐๔,๙๘๕.๔๐ ล้านบาท

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีความเห็นว่ามาตรการหรือโครงการต่างๆ มีความสอดคล้องกันในระดับมาก ที่ค่าคะแนน ๓.๙๓ (คะแนนเต็ม ๕) เพราะการบูรณาการระหว่างหน่วยงานทำให้ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม บางส่วนเห็นว่าในบางพื้นที่ไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรการได้ เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อย การเลี้ยงปลา เนื่องจากสภาพอากาศที่แห้งแล้งมาก ความชื้นในดินน้อย และแหล่งน้ำไม่เพียงพอ

๓. ผลจากการดำเนินมาตรการช่วยเหลือ คาดว่ามีเกษตรกรและประชาชนได้รับประโยชน์จากมาตรการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้งกว่า ๖.๗ ล้านคน ซึ่งจากมาตรการหลักที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับผิดชอบ ได้มีส่วนช่วยลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ดังนี้

/ ๓.๑ การลดรายจ่าย...

๓.๑ การลดรายจ่ายและสร้างรายได้

มาตรการที่ ๑ เกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต จำนวน ๓๘๕,๑๓๗ ราย ซึ่งในส่วนที่นำไปปัจจัยการผลิตมาใช้และได้รับผลผลิตแล้ว เช่น พืชผักสวนครัว ถั่ว ข้าวโพด เห็ด ปลูก กล้วย และเป็ดไข่ ได้รับผลผลิตคิดเป็นมูลค่าประมาณ ๕,๕๖๔ บาทต่อครัวเรือน จากการจำหน่ายในชุมชนและการบริโภคของครัวเรือน

มาตรการที่ ๓ เกษตรกรที่ได้รับการจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ของกรมชลประทาน จำนวน ๑๔๖,๖๗๗ ราย หรือคิดเป็น ๑๐,๐๙๐,๗๘๑ คน-วัน มีรายได้เฉลี่ย ๑๘,๓๕๐ บาทต่อราย ได้นำไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ ๖๓.๗๗ ค่าเล่าเรียนบุตร ร้อยละ ๑๓.๑๑ ลงทุนทางการเกษตร ร้อยละ ๙.๒๘ ข้าราชการ ร้อยละ ๘.๔๕ และเก็บออม ร้อยละ ๕.๓๙

มาตรการที่ ๔ เกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นแรงงานในโครงการของชุมชน จำนวน ๔๕๒,๐๙๒ ราย หรือคิดเป็น ๔,๕๒๐,๐๐๐ คน-วัน มีรายได้ในช่วง ๓,๐๐๐ - ๖,๘๖๐ บาทต่อราย ซึ่งนำไปใช้เพื่ออุปโภคบริโภค ร้อยละ ๖๒.๕๑ ลงทุนทางการเกษตร ร้อยละ ๑๕.๙๕ ค่าเล่าเรียนบุตร ร้อยละ ๑๐.๓๗ ข้าราชการ ร้อยละ ๕.๙๖ และเก็บออม ร้อยละ ๕.๒๑

๓.๒ เงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ

มาตรการที่ ๓ กระจายเงินหมุนเวียนจากการจ้างงานของกรมชลประทานในระบบเศรษฐกิจภาพรวม ๒,๕๔๖.๔๕ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๙๙ ของงบประมาณที่เบิกจ่าย (๓,๐๓๑.๗๘ ล้านบาท)

มาตรการที่ ๔ มีโครงการของชุมชนเกิดขึ้น ๘,๐๖๐ โครงการ จากประมาณ ๓,๐๐๐ ตำบล ใน ๗๕ จังหวัดทั่วประเทศ มีเกษตรกรได้รับประโยชน์ ๒.๓ ล้านราย โดยในช่วงระหว่างดำเนินงานโครงการ มีกระจายเงินหมุนเวียนจากการจ้างงานและการจัดซื้อวัสดุของโครงการในระบบเศรษฐกิจระดับชุมชน ประมาณ ๒,๓๗๔.๗๕ ล้านบาท และระบบเศรษฐกิจระดับจังหวัด ประมาณ ๓,๘๘๒.๖๒ ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๒.๗๙ และ ๘๖.๓๒ ตามลำดับ ของงบประมาณที่เบิกจ่าย (๔,๔๙๗.๖๙ ล้านบาท)

๓.๓ ความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับมากต่อการดำเนินงาน ในภาพรวม ๘ มาตรการหลัก ที่ค่าคะแนน ๓.๕๘ โดยแบ่งเป็น

มาตรการที่ ๑ การส่งเสริมความรู้และการสนับสนุนปัจจัยการผลิตพึงพอใจในระดับปานกลาง ที่ค่าคะแนน ๓.๒๙ เนื่องจากเกษตรกรบางรายได้รับปัจจัยล่าช้าและยังไม่ได้นำไปปัจจัยการผลิตที่ได้รับไปใช้ประโยชน์

มาตรการที่ ๓ การจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ฯ มีความพึงพอใจในระดับมาก ที่ค่าคะแนน ๓.๔๓

มาตรการที่ ๔ โครงการพัฒนาอาชีพตามความต้องการของชุมชน มีความพึงพอใจในระดับมาก ที่ค่าคะแนน ๓.๙๙

๔. ข้อเสนอแนะ

๔.๑ การบริหารจัดการสถานการณ์ภัยพิบัติ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย วาตภัย เป็นต้น ควรมีลักษณะการบูรณาการการปฏิบัติงาน โดยมีคณะกรรมการระดับชาติเช่นเดียวกับคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยแล้ง ปี ๒๕๕๘/๕๙ เพราะถือว่ามีความเหมาะสมและครอบคลุมภารกิจตั้งแต่การป้องกันบรรเทาทุกข์ และฟื้นฟู

๔.๒ ควรพิจารณาอนุมัติกรอบงบประมาณเบื้องต้นไว้เป็นหลักการ สำหรับการดำเนินการ มาตรการช่วยเหลือต่างๆ เมื่อทราบผลการประเมินสถานการณ์ว่าจะเกิดผลกระทบจากภัยพิบัติ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ทันต่อสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

/ ๔.๓ การสนับสนุน...

๔.๓ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มีการปลูกพืชใช้น้ำน้อย หรือกิจกรรมการเกษตรอื่นๆ ควรพิจารณาความเหมาะสมของสภาพพื้นที่เป้าหมายและความต้องการของตลาด ในภาพรวม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยน เช่น แหล่งน้ำ รายได้/ผลตอบแทน ต้นทุน และความยุ่งยาก ในการผลิต เป็นต้น

๔.๔ ควรส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาในพื้นที่ ตามรูปแบบ โครงการในแผนพัฒนาการเกษตรของชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดสรรงบประมาณแก่จังหวัดหรือในลักษณะกองทุน และมีคณะกรรมการระดับจังหวัดและอำเภอพิจารณา

๔.๕ ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อการแก้ปัญหาและการขยายผลการพัฒนาการเกษตรของชุมชนต่อไป

ทั้งนี้ สศก. ได้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบมาตรการที่ ๑ และ ๔ และ กรมชลประทาน ที่รับผิดชอบมาตรการที่ ๓ นำผลการประเมินไปพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา หากเห็นชอบขอได้โปรดนำเรียนรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทราบต่อไป

(นางจันทรีธิดา มีเดช)
รองเลขาธิการ ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ร.ม.ว.กษ.
รับที่...๕๕๓๕๕
วันที่...๕ พ.ย. ๕๕
เวลา...๑๐.๕๗ น.

ทราบ

พลเอก

(ฉัตรชัย สาริกัลยะ)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๗ พ.ย. ๕๕

เรียน ร.ม.ว.กษ.
เพื่อโปรดทราบสรุปผลการประเมินผล
ที่วันที่ ๕ พ.ย. ๕๕ นี้ ทั้ง กศก. และชล. ที่แนบมา
พร้อมไปพร้อมกันด้วย

พลเอก
(ประสพ สุขเกษตร) ๕ พ.ย. ๕๕
เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรียน ท่าน ร.ม.ว. กษ.
เพื่อโปรดทราบสรุปผลการประเมินผล
ภาพรวม โดยรวมการบูรณาการ มาตรการ
ที่ กศก. และชล. ๕ พ.ย. ๕๕
พร้อมไปพร้อมกันด้วย

(นายสุรพงษ์ เจียสกุล)
รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ปฏิบัติราชการแทนปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรียน พลเอก
ที่แนบมา ๕ พ.ย. ๕๕
พร้อม
น.อ. ประสพ สุขเกษตร
เวลา ๑๐.๕๗ น.
๕ พ.ย. ๕๕

ภาคผนวก ข
ประมวลภาพการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล

ประมวลภาพการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล

ภาพที่ 1 ป้ายประชาสัมพันธ์โครงการฯ มาตรการที่ 4
อ.บ้านนา จ.นครนายก (สศท.6)

ภาพที่ 2 เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมการทำไม้กวาด
อ.บ้านนา จ.นครนายก (สศท.6)

ภาพที่ 3 สัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มาตรการที่ 1
อ.โคกเจริญ จ.ลพบุรี (สศท.7)

ภาพที่ 4 ผลผลิตเห็ดที่เกษตรกรได้รับจากโครงการ
อ.โคกเจริญ จ.ลพบุรี (สศท.7)

ภาพที่ 5 สัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มาตรการที่ 4
ลานตากผลผลิต อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท (สศท.7)

ภาพที่ 6 พื้นที่ดำเนินการจัดทำลานตากผลผลิต
อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท (สศท.7)

ภาพที่ 7 สัมภาษณ์เกษตรกร มาตรการที่ 3 พื้นที่ อ.ท่าศาลา และ อ.สิชล จ.นครศรีธรรมราช (สศท.8)

ภาพที่ 8 พื้นที่ดำเนินการขุดลอกคลองชลประทาน อ.ท่าศาลา และ อ.สิชล จ.นครศรีธรรมราช (สศท.8)

ภาพที่ 9 พื้นที่ดำเนินการโรงปุ๋ยชุมชน มาตรการที่ 4 อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี (สศท.8)

ภาพที่ 10 พื้นที่ดำเนินการโรงปุ๋ยชุมชน อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี (สศท.8)

ภาพที่ 11 โครงการเผาเห็ดจากทะลายปาล์ม มาตรการที่ 4 อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี (สศท.8)

ภาพที่ 12 ผลผลิตจากโครงการเผาเห็ดจากทะลายปาล์ม อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี (สศท.8)

ภาพที่ 13 โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ มาตรการที่ 4
อ.โพธาราม จ.ราชบุรี (สศท.10)

ภาพที่ 14 โครงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร มาตรการที่ 4
อ.โพธาราม จ.ราชบุรี (สศท.10)

ภาพที่ 15 การจ้างแรงงานของชลประทาน มาตรการที่ 3
อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ (สศท.11)

ภาพที่ 16 สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมเป็นแรงงานของ
ชลประทาน (สศท.11)

ภาพที่ 17 โครงการเลี้ยงไก่ดำเสริมสร้างอาชีพ มาตรการที่ 4
อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ (ศปผ.)

ภาพที่ 18 โครงการเลี้ยงไก่ดำเสริมสร้างอาชีพ
อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ (ศปผ.)

ภาพที่ 19 โครงการวางท่อส่งน้ำเพื่อการเกษตร มาตรการที่ 4
อ.ท่าลี่ จ.เลย (ศปผ.)

ภาพที่ 20 โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลา มาตรการที่ 4
อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร (ศปผ.)

ภาพที่ 21 สัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ
ในพื้นที่ จ.แพร่ (ศปศ.)

ภาพที่ 22 โครงการส่งเสริมอาชีพเกษตรกร
อ.เมือง จ.น่าน (ศปศ.)

ภาพที่ 23 โครงการผลิตปุ๋ย มาตรการที่ 4
อ.หัวตะพาน จ.อำนาจเจริญ (ศปผ.)

ภาพที่ 24 โครงการผลิตปุ๋ย
อ.หัวตะพาน จ.อำนาจเจริญ (ศปผ.)

ภาคผนวก ค
ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ตกเป็นตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ตกเป็นตัวอย่าง

เกษตรกรทั้งในส่วนที่เข้าร่วมดำเนินงานตามมาตรการที่ 1 , 3 , 4 และเกษตรกรทั่วไปที่ได้รับผลจากการดำเนินงานตามมาตรการทั้ง 8 มาตรการหลักในภาพรวม ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.23 และเพศชาย ร้อยละ 43.77 โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 51 ปี มีสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 4 คนต่อครัวเรือน เป็นแรงงานในภาคเกษตร จำนวน 2 คนต่อครัวเรือน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 20.27 ไร่ต่อครัวเรือน สำหรับอาชีพหลักพิจารณาจากกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนมากที่สุด พบว่า ส่วนใหญ่ทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 79.64 รองลงมาเป็นการรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 8.80 รับจ้างในภาคเกษตร ร้อยละ 5.24 ค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 3.78 และอาชีพอื่นๆ ร้อยละ 2.54 เช่น รับราชการ พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ตกเป็นตัวอย่าง

รายการ	เกษตรกร มาตรการที่ 1	เกษตรกร มาตรการที่ 3	เกษตรกร มาตรการที่ 4	เกษตรกรทั่วไป มาตรการอื่นๆ	ภาพรวม
1. เพศ (ร้อยละ)					
- ชาย	53.73	63.71	41.03	42.11	43.77
- หญิง	46.27	36.29	58.97	57.89	56.23
2. อายุเฉลี่ย (ปี)	54	45	51	52	51
3. สมาชิกในครัวเรือน (คน/ครัวเรือน)	4	4	4	4	4
4. แรงงานในครัวเรือนภาคเกษตร (คน/ครัวเรือน)	2	2	2	2	2
5. พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย (ไร่/ครัวเรือน)	26.99	20.02	18.56	20.81	20.27
6. อาชีพหลักของครัวเรือน (ร้อยละ)					
- ทำการเกษตร	87.65	74.47	73.83	84.09	79.64
- รับจ้างในภาคเกษตร	3.46	5.27	7.33	3.76	5.24
- รับจ้างทั่วไป	2.96	17.10	12.37	5.50	8.80
- ธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย	3.21	2.32	3.13	4.56	3.78
- อื่นๆ (รับราชการ พนักงาน อบต.)	2.72	0.84	3.34	2.09	2.54

ที่มา : จากการสำรวจ

